

Michel Quoist Krisztus él!

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Michel Quoist
Krisztus él!

Az eredeti mű címe:
LE CHRIST EST VIVANT

Egyházi jóváhagyással

Fordították:
Tokaji Teréz és Gyulai Jolán

Fedőlapterv:
Agnes Falkner

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv szöveghű elektronikus változata. A könyv 1978-ban jelent meg az Opus Mystici Corporis kiadásában. Az elektronikus változat Valentiny Géza prelátus úr, az Opus Mystici Corporis vezetője, engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog az Opus Mystici Corporis tulajdonában van.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
A Kiadó előszava	4
Bevezetés	5
Első rész	9
Első fejezet: Vannak-e új keresztények?	9
Második fejezet: Betöltheti-e a kereszténység a mai ember vágyait?	12
Harmadik fejezet: A mai világ keresztényeinek lelkiisége felé	16
Második rész	19
Negyedik fejezet: Jézus Krisztus és a hit	19
Ötödik fejezet: A Teremtés misztériuma	23
Hatodik fejezet: A Megtestesülés misztériuma	36
Hetedik fejezet: A Megváltás misztériuma	42
Harmadik rész	56
Nyolcadik fejezet: Istennel akarunk találkozni	56
Kilencedik fejezet: „Veletek leszek az idők végezetéig”	62
Tizedik fejezet: ÉLJÜK JÉZUS KRISZTUST!	71
KRISZTUS ÉL!	79
Michel Quoist.....	81

A Kiadó előszava

Szerzőnket – aki jelenleg egyházmegyéjében felelős központi beosztásban a papi hivatások előmozdításának ügyét szolgálja – nem kell bemutatnunk. De amikor két, hazánkban is népszerűvé vált könyve után ezt a valamivel nehezebb, kevésbé olvasmányos, de igen jelentős mondanivalójú és szervesen kiadói tervünkbe illő könyvét kiadjuk, fel akarjuk tární indokainkat.

A hosszú belső fejlődést lezáró és egyben új indításokat adó II. Vatikáni Zsinat után már nem lehet vita tárgya, hogy a századunk első tizedeiben még általános egyházkép, a laikusok szerepének és lelkiségének elképzelése terén gyökeres változás állott be. Ennek következményeit lekipásztori tudatunkban és gyakorlatunkban le kell vonnunk. Erre világít rá, szolid, és a mai embernek érthető dogmatikai megalapozással és igen gyakorlati pedagógiával szerzőnk. Teljes illetékességgel, hiszen ma korszerű és a laikusok számára írt „Krisztus-követése” (mert Kempis a középkorban szerzetesek számára írta), az „Így élni jó”, és e lelkiség kivirágzása, az, „Itt vagyok, Uram!” imakönyvben, korunk millióinak szívében talált visszhangra.

Meggyőződésünk hogy könyvünket haszonnal fogják forgatni az idősebb korosztályok *lelkipásztorai*, akiknek tudatában működésük kezdetén az „egyháziak” elnevezés csak a papokat és a szerzeteseket illette. Akkoriban – egy tapasztalt lelkiatya szavával – az életszentségre, Krisztus-követésre való általános kötelezettséget „átlócsöltük a papokra, szerzetesekre”, majd később a laikusok egy vékony elitrétegére, kettős – jóhiszemű – tévedéssel: Mintha a papok és a laikusok lelki gyakorlatai között fokozati, nem minőségi különbség volna (pl. ha a szerzetes napi egy órát, a papok napi félórát elmélkednek, akkor a laikusok elmélkedjenek reggel legalább 10 percig...) és mintha a laikusok között két osztályt lehetne a lelkiség terén megkülönböztetni, az „elitet” és a „tömeget”.

De azt is hisszük, hogy sok indítást meríthetnek könyvünkéből a Zsinat szellemét átélő laikusok is, akik érzik felelősségüket, hiszen Krisztus Titokzatos Testének, az Isten népének – e két reális kép szervesen kiegészíti egymást – ők alkotják zömét, hivatásuk Krisztus tanúiként részt venni a világ alakításában, és éppen családi, hivatási, társadalmi életük – mely egész más követelményeket támaszt, mint a papi, vagy a szerzetesi hivatás – sajátos lelkiség kialakítását kívánja meg tőlük. Ezt épp az egyéni és közös életfelülvizsgálások során, egymást kölcsönösen támogatva kell kialakítaniok, amihez az alapvetést a Biblia olvasása, az igehirdetés, az Egyház tanítása nyújtja. Mármost épp az Egyház idevonatkozó tanítását, egy Krisztus-központiségű lelkiség kialakításához szükséges dogmatikai megalapozást találják könyvünkben, – az eredeti francia kiadáshoz *Marty* bíboros-érsek írta ajánlás szavaival élve – „lelkes szeretettel és logikus rendszerességgel”, amely megérdemli, hogy „elterjedjen a válaszra váró és utat kereső keresztények széles rétegeiben”.

Ebben a reményben, a Szentlélek Úristen megvilágosító kegyelmét kérve olvasóinak, bocsátja útjára könyvét a

KIADÓ

Bevezetés

Kérem, olvassátok el ezt a pár oldalt!

Sok olvasó nem olvassa el a könyvek előszavát, vagy legfeljebb szórakozottan átfutja. Ez hiba. Ha nem mutatják be azt, akivel beszélgetni fogunk, csak félig értjük meg. Így van ez a könyvekkel is. Mondanivalójuk van. Mondanivalójuk természetesen korlátozott, de az igazságnak ezt a részét egy személy közvetíti, gazdagítva saját tapasztalatával. Ez evidens. Mégis az olvasó nem törekszik arra, hogy a gondolatot a szerző eljárásán, kifejtésén át ragadja meg. Azért nyújtom e néhány megjegyzést, hogy segítsék megragadni ennek a könyvnek értelmét és célját, és főként, hogy megmondjam neked, hogyan is írtam meg.

Nem mondtam el mindent

Vannak, akik a könyvekben elsősorban saját gondolataik igazolását keresik. Nem nyitottak, nem fogadják be a szerző gondolatát és tapasztalatát. Nem azt fedezik fel, ami a könyvben van, hanem azt képzelik el, azt sajnálják, ami nincs benne.

Ez a könyv sem kivétel. Sok olvasó mondja majd: „Kár, hogy nem említi...”, „hiányzik ez vagy az a fontos szempont...”, stb. Eleve megmondom: igazuk van. Nem taktikával, nem hogy elkerüljem a kritikákat, de mert jómagam nagyon őszintén tudatában vagyok e könyv határainak, hiszen *azokat én akartam*. Csak *néhány szempont* ez az Élő Krisztussal kapcsolatban, ezeket válogattam ki gondolkodásra, elmélkedésre, úgy láttam, éppen ezeket fontos megvilágítani *korunk embereinek*.

Azt akartam megmondani, hogy minden ember vagy embercsoport élhet ma Jézus Krisztusból, anélkül hogy elszakadna az élettől. Mert Jézus Krisztus a világ szívében él, és teljes misztériuma, a teremtés, megtestesülés, megváltás és feltámadás misztériuma, befedi, magába foglalja és élteni az egész életet és az egész történelmet. Aki keresztény, Jézus Krisztushoz kapcsolódik, de a *teljes Jézus Krisztushoz*, főhöz és tagokhoz, és mindennapi életében tudatosan megéli a szeretet e misztériumát, mely az Atya örök tervének történelmi valósulása.

És az Egyház?...

Egyesek talán azt mondják: „Nem beszél az Egyházzól!” *Félig* van igazuk. Mert előbb abban kell megegyeznünk, mi az Egyház. Ne foglalkozunk a téves felfogásokkal; hiszen sok ember így gondolkozik: „Az Egyház, az a pápa, a püspökök és a plébánosok”, vagy pláne, pusztán, egyszerűen, az a hely ahol a keresztények összegyűlnek.

Az Egyház Krisztus Teste, vagyis mindazon emberek, akiket Jézus Krisztus újjá teremtett és újra egybegyűjtött megváltó megtestesülésével. Az Egyház Isten népe. De az Egyház *földi-intézmény-Egyház* is, melyet Jézus Krisztus alapított és ahová láthatóan csatlakoznak új tagok a történelem folyamán. Az Egyház tehát egyszerre látható és láthatatlan, időn kívüli és időn belüli. Teljesen megvalósult és szent Jézus Krisztusban, befejezetlen és zárandókló földi tagjaiban. Mint az ószövetségi Isten-népe, vándorol, megy, felelősök vezetésével, sajátos törvényekkel és szentségekkel, melyek látható és hatékony jelei a feltámadt Krisztus életének. Az Egyház tehát Krisztus Teste, de egyúttal létre is hozza ezt a Testet a történelem folyamán.

Az Egyházzól, mint *Krisztus Testéről*, szó van e könyv csaknem valamennyi oldalán; az Egyház-intézményről nincsen szó. Miért? Egyszerűen azért, mert ennek a könyvnek nem ez a célja. Nem lehet mindenről beszélni, mindent megmondani. Nem is kell. Arról másik könyvet kellene írni. Őszintén megmondom, most nem tudnám megírni. Nehéz világos és érthető

szavakba foglalni az Egyház sokszínű gazdagságát. Sokan beszélnek az Egyházzal úgy, hogy nem mondják meg pontosan, az Egyháznak melyik arculatáról beszélnek. A fogalmak tisztázása helyett még több zavart okoznak a keresztények gondolkodásában. Mert megzavarhatja őket, ha hallják, hogy az Egyház „test”, Krisztus teste, az Egyház Krisztus „jegyese”, az Egyház „anya”, az Egyház Isten népe, az Egyház intézmény, az Egyház kommunió, egybe-, egységbegyűlés, a részegyházakról hallanak, az egyetemes Egyházzal, az Egyház „sejt”-jeiről, stb. Mosolyogtok, azt mondjátok, szigorú vagyok? Hát kérdezzétek meg a keresztényektől – amint én is sokszor tettem –, mi az Egyház, és majd meglátjátok. Igen, a specialisták munkájával párhuzamosan ki kellene dolgozni azt is, *hogyan mutassuk be a keresztényeknek az Egyház misztériumát*. De, ismétlem, ehhez másik kis könyvet kellene megírni.

Elmélkedjünk és gondolkozzunk korunk embereinek életéből és lelki tapasztalásából kiindulva

Vannak, akik leülnek íróasztaluk elé. Tanulmányozzák a tant, elmélyítik egyik vagy másik pontját, gazdagodnak kollégáik gondolatából, majd írnak, hogy velünk is közöljék munkájuk gyümölcsét. Ez az ő szép „mesterségük”. Az enyém nem ez. Az enyém az, hogy élek és nézem, ahogy élnek a többiek, segítek, hogy tudjanak életükről gondolkodni, magam is gondolkozom rajta, „szemlélem” lelki útjukat, majd megpróbálom kifejezni azt, amit felfedeztem, és amit ők felfedeztek életükben. Én nem értek mindent, mások egyéb szempontokat ragadnak majd meg kortársaink keresztény életéből. Ezekkel kiegészítjük egymást. Innen e könyv határai. Nem kimerítő tanulmány korunk embereinek lelkeségéről, hanem *néhány gondolat* erről a lelkeségről. És *elmélkedés az élő Krisztus misztériumáról*.

Egy teológus, akinek odaadtam elolvasásra e mű kéziratát, hogy ellenőrizze és tanácsot adjon, ezt írja nekem: „Tele lehetne tömni a könyvet zsinati jegyzetekkel, régi és modern teológusokkal, hogy megmutassa, miszerint azok teljesen egyeznek azzal, amit Ön itt lelki síkon mond...” És ugyanakkor mások sokszor „osztályoznak”, beosztanak engem egyik vagy másik teológiai iskolába. Igen megtisztelnak, de be kell vallanom, hogy tíz esetből kilencszer nem is ismerem az idézett mesterek gondolatát. Sajnos, időm sincs arra, hogy olvassam és tanulmányozzam őket. Tehát nem az ő gondolatukat próbálom kifejezni, hanem, ismétlem, azt, amit az életből olvasok ki, amit felfedezek korunk embereinek lelki tapasztalásából. *Nem akarok semmit írni, amit előbb meg nem éltek*. Ha az igazság kétféle megközelítése konvergál, és találkozunk ugyanazon Úr előtt, aki ma vár ránk, annak örülök. Ez annak a jele, hogy a Szentlélek kíséri azokat, akik becsületesen próbálkoznak Jézus Krisztus megismerésével és megélésével.

Írok... hogy olvassanak

Sok doktrinális és lelkiéleti könyv jelenik meg. Vajon mennyit olvasnak azokból, és kik? Sajnálatos tapasztalat, hogy tíz közül kilencet azon könyvek közül, melyeket „népszerűsítő” kiadványoknak tekintenek, papok, szerzetesek, papnövendékek és néhány művelt és többé-kevésbé klerikalizált laikus olvas el. Nem mérjük le, hogy írásmódunk és beszédmódunk mennyire az Isten népe nagy tömegének „feje fölött” és még inkább „élete fölött” halad el. Nem helyezkedünk olvasóink helyzetébe. Könnyen mozgunk olyan gondolati, fogalmi világban, mely számukra teljesen idegen. Különleges szóincset használunk, mely számukra zárt. Azért mondom, mert gyakran meggyőződtem erről. Valódi keresztényeknek, akik értelmes emberek és sokszor nagyon is műveltek a maguk területén, sokszor kölcsönadtam egyik-másik kitűnő könyvet, amelynek nagy könyvsikerén örvendeztek. Visszaadták, anélkül hogy végigolvasták volna, vagy csak kötelességből olvasták végig, nem érdekelte őket, nem merítették belőle. Nem csak én tapasztaltam ezt. Kérdezzétek meg azokat a papokat, akik érintkeznek életükről és

hitükről gondolkodó keresztényekkel. Listázzák azokat a vallási könyveket, melyeknek olvasását tanácsolhatják! Alig *néhány* címet sorolhatnak fel.

Beszéljünk korunk embereinek nyelvén

Sokat utazom külföldön, és ilyenkor szenvedek attól, hogy nem tudom magam közvetlenül megértetni. Nem ismerem hallgatóim nyelvét. Nem mondom: „Tanulják meg az én nyelvemet, majd visszajövök, ha megtanulták!” Azt mondom: „Meg kellene tanulnom a nyelvüket”. Mivel nincs rá időm, sajnálattal tolmácshoz folyamodom.

Amikor Jézus Krisztust hirdetjük, amikor keresztényeket akarunk segíteni hitük elmélyítésében, nem értjük meg magunkat, vagy csak kevéssé. Meg kell tanulnunk kortársaink nyelvét és nem tanfolyamokat szervezni arra, hogy ők tanulják meg a miénket. Bele kell mennünk az ő gondolkodási módjukba, mentalitásukba, és nem őket kiemelni világukból, hogy a miénkbe hatoljanak. Ez nem veszteség és nem csökkentése azon lelki kincseknek, melyeket át kell adnunk. Miért tévesztjük mindig össze a *formát*, melyben e kincseket átvettük, és a *tartalmat*, az üzenetet, a mondanivalót, melyet hordoznak?

Amikor ezt a könyvet – meg az előzőket is – megírtam, nemcsak teológusokkal ellenőriztettem, hanem jövőendő olvasókkal is. Nincs benne egy lap sem, melyet ne lektorált volna külön környezetből való fiatal vagy felnőtt. Gondosan feljegyeztem, mily kifejezések, kifejtések, szavak voltak azok, amelyekbe beleütköztek, és anélkül, hogy *bármit is elvettem volna*, vagy megédesítettem volna abból, amit mondani akartam, *újra-fordítottam* mondanivalómat. Egyesek szerint a fordítás csökkentés. Ez előfordulhat, ha a fordító nem ura tökéletesen a nyelvnek, amelyen ír. Éppen ezért engedem habozás nélkül, hogy kijavítsanak. Az eredmény nem tökéletes. Törekvés ez. Azért mondtam ezt el, mert szerintem folytatni kell ezt a próbálkozást.

Sok olvasó csodálkozik majd, hogy nem talál majd e könyvben ún. szakkifejezéseket. Igaz, a legtöbbet megszüntettem, elhagytam. Veszedelmes vállalkozás ez. A teológusok igen precíz szótárt állítottak össze. Sokkal könnyebb azt használni, mintsem közönséges, mindennapi életből vett szavakat. De kortársaink, főként a fiatalok, *már nem ismerik* a teológusok szavait és kifejezéseit. Talán kár, de tény. Ezért próbáltam *közönséges szavakkal* beszélni.

Vannak aztán olyanok is, akik egy könyv „mélységét” homályosságának fokán mérik le. Ha háromszor kell elolvasni egy fejezetet ahhoz, hogy megérthessék értelmét, felkiáltanak: „Mily gondolati gazdagság!” Ami engem illet, megpróbáltam a lehető legvilágosabban írni. Nem bánom, ha zavaros vagy pedáns emberek ezért felszínesnek tartanak! Nem könnyű egyszerűnek lenni. Én azt szeretném, hogy e könyv néhány részét csak azért olvassák el többször, hogy elmélkedjenek róla, ne pedig azért, mert túl homályos, vagy mert nehéz megérteni.

Felhívás a teológusokhoz... és a laikusokhoz

Kellene emberek, akik tudományosan tanulmányozzák a problémákat. Kellene mások, akik lefordítják ezeket kortársainknak hozzáférhető nyelvre. Nem hiszem, hogy sok ember egyszerre tudná mindkét feladatot ellátni. Könnyen elhanyagolhatnák az egyiket a másik javára, vagy még inkább sem egyiket, sem másikat nem tudnák jól betölteni.

Szükségünk van a teológusok *munkájára*. Égető kérdések állnak a mai keresztények előtt. Ki segít megoldásukban, ha a specialisták nem tanulnak, tanulmányoznak? De akkor ne engedjenek annak a kísértésnek, hogy túl gyakran beszéljenek, hogy gyorsan cikket írjanak. Dolgozzanak csöndben, és időnként közöljék velünk tudásuk, tudományuk tápláló gyümölcsét, és engedjék át „a fordítóknak” annak gondját, hogy majd ezek közöljék azt Isten egész népével.

A legjobb tolmácsok azok, akiknek idegen nyelvet kell anyanyelvükre fordítaniok. A tan legjobb „fordítói” korunk emberei számára a *laikusok*. Csak ők állnak teljesen az életben.

Keressenek kapcsolatot a nagy teológusok gondolatával, és fordítsák le testvéreiknek. De éljenek is ma Jézus Krisztusból, és szolgáltassanak nekünk tanúbizonyságot! Miért van az, hogy gyakorlatilag minden lelkeségi könyvet papok vagy szerzetesek írnak? Szólaljanak meg a laikusok, nem azért, hogy kritizáljanak – vannak, akik ezt várják tőlük –, hanem hogy Jézus Krisztust hirdessék.¹ Egyre fájdalmasabban érezzük az Egyházban hangjuk hiányát.

„Ön túl optimista!”

Sok olvasó ezt veti szememre. Nem védekezem, megköszönöm. Dicséretnek fogom fel. Engem is megkísért néha a pesszimizmus. Ha engedek, szemrehányást teszek magamnak.

Optimista vagyok a mai világgal szemben. Túlságosan? Nem, mert nem lehetünk túl optimisták, ha hisszük, hogy a feltámadt Krisztus éli meg misztériumát még korunkban is a világ szívének mélyén. Szerintem a mai keresztényeknek inkább a félelem a nagy bűne. A rossz, a bűn, a halál, ezeket meg kell látni, de azon túl és egy tekintettel meg kell látni a győzelmes Krisztust. Sokan mondják: „Minden összeomlik, egy világ hal meg”. Én azt mondom: „Egy világ születik”. Mert létezik a halál, de Jézus Krisztus legyőzte a halált. *Krisztus él!*

---

¹ Ebben a szellemben szerkesztjük a „VISAGES DU CHRIST” (Krisztusi arcok) c. kiadványsorozatunkat. Ebben mai keresztények – eredetileg közlésre nem szánt – hiteles naplót, leveleit, feljegyzéseit közöljük, abban a reményben, hogy ezzel a modern világ számára valódi keresztény tanúságtételre mutathatunk rá. (Részletesebben vö. 159. l.)

Első rész

Első fejezet: Vannak-e új keresztények?

Vajon új keresztény típus van-e születőben?

Kétségtelenül.

Az emberiség nagyban változik. Az ember felfedezései őt magát is meglepik. Ura lett az atomenergiának, és mint minden új energia megszelídítése, az ember szolgálatába állítása, ez a győzelem is valóságos ugrást jelent előre a világ meghódításának alakulásában. Ember-készítette elektronikus gépek pillanatok alatt rendeznek el és számítanak ki olyan eredményeket, melyekhez azelőtt évek vagy életek kellettek. Emberi agyak ezreinél hatékonyabban szabályozzák és holnap egyre inkább fogják szabályozni ember és világ előrehaladását. Az ember kezdi kikutatni a világegyetem végső titkait, hogy majd egy idő után birtokába kezdje venni. Növekszik maga az élet fölötti hatalma is; biztos benne, hogy közel a nap, amikor már forrásában is irányíthatja, majd egyre jobban védheti és meghosszabbíthatja. Végül, ma kevésbé, mint tegnap, az ember már nem válhat emberré, ha nem törődik az emberrel. Az embereknek a föld egész színén tudniuk kell egymásról. Társadalmi, faji és nemzeti különbség nélkül növekednek, méltóságuk tudatában, lerázva minden rabszolgaságot, kívánják és reklamálják az integrális fejlődést. Senki és semmi nem állhatja útját ennek a mélységes átalakulásnak. Erőfeszítéseik, küzdelmeik felszabadulásukért világszerte kiontott vérük: csodálatos mélységi hullám ez, mely felemeli az emberiséget, hatalmas és fájdalmas lihegése ez a testnek, mely még nem fejezte be születését, és melynek ma minden tagja szabad levegőn akar élni.

Az az ember, aki ebben a teljességgel változó, folyamatosan változó világban él és fog élni, hogyan is élhetne úgy, mint elődei, mint akár közvetlen elődei? És a mai keresztény ehhez a menetelő, haladó emberiséghez tartozik, vele, benne keres új utakat. Hogyan is élhetné meg kereszténységét úgy, hogy nem törődik e számos, sokszerű fejlődéssel? Hogyan ne vezetné Krisztus kegyelme új szemlélődésre, új imára, új elkötelezettségekre, új keresztény életformára? A keresztény ma nem úgy él már, mint tegnap. Nem teheti, nem akarja. Nem szabad úgy élnie.

Az Egyház megy, halad az időben

Az Egyház, Isten népe is megy, halad az időben. Persze, egyszer s mindenkorra kapta meg Jézus Krisztustól a kinyilatkoztatás kimeríthetetlen kincsét. De egyrészt szüntelenül fürkészi ezt a kincset, amelynek annyira sokformájú a gazdagsága, másrészt figyel kora embereinek életére, szeretettel kutatja azt. Ezért Krisztus misztériumainak olyan gondolatait akarja megvilágítani, melyekre az embereknek szükségük van koruk megéléséhez. Mivel két világ csatlakozó pontján állunk, mert az emberiség új korszaka reggelén élünk, a Szentlélek-vezette Egyház szükségét érezte annak, hogy hosszasan magába szálljon a Zsinat folyamán, szemlélje a maga mélységes természetét, megújuljon, levetkőzve azon emberi salakot, melyek elnehezítették, rárakódtak vándorlása folyamán, gyöngítették sugárzását, s elfojtották az Igét. Majd, rátekintve a világra, mely mindenfelől segítségét kérte, megkereste a létünknel fogva fennálló, egzisztenciális kapcsolatokat a keresztény és a világ között, hogy a történelem útján vezesse őt, hiszen a történelem magának az Istenország történetének is elsődleges tárgya.

De a keresztény embernek nem csak világhosszág kell az útján, hanem tanú is kell neki, aki vele járjon, és maga után vonja. A Szentlélek minden korban támaszt szenteket, mindennapi-

szenteket is. Ezek az emberek látható jelei annak a hűséges szeretetnek, mellyel Jézus fordul népéhez és az a mód, ahogy ők megélik ma Krisztust, tanít meg lassanként arra a lelkeségre, mely korunk emberének való.

Korunknak új „tanúkra” van szüksége

Nem arról van szó, hogy vitatnunk kellene a tegnapi emberek keresztény életének értékét. Az a mód, ahogyan megélték Krisztust, jel volt kortársaiknak, de nem mindig az a mai embereknek. Sőt vannak magatartások, vannak eljárások, melyeket, ha régi formájukban tartunk meg, inkább elriasztók.

Például a szeretet mindig szeretet marad: „Szeressétek egymást, *ahogy én szerettelek titeket*”, de a Jeruzsálemből Jerikóba vezető út most már meghosszabbodott egészen a föld határáig, és már nem csupán azok felebarátaink, akikkel a mi portánknál találkozunk, hanem mindazok, akik odatartoznak társadalmi osztályunkhoz, fajunkhoz, elégtelenül fejlett országunkhoz és minden egyéb csoportosuláshoz, melyhez tartozunk. Szeretné-e felebarátját az az amerikai fekete, aki megelégedne azzal, hogy gumibottal megvert szomszédja sebeit gondozza, de nem küzdene minden erejéből összes fajtestvérei felszabadulásáért? Szeretné-e felebarátját az a dolgozó, aki megadná bajtársának, munkatársának a szükséges pénzt ahhoz, hogy áthidalja a hónap végét, de nem küzdene a munkásmozgalomban normális munkabérért és szociális igazságosságért? Ismétlem a szeretet azonos marad forrásaiban, de Jézus végtelen szeretetét másként kell megélnie a ma emberének. A „kézműves szeretethez” – bocsássák meg a kifejezést – egy másik távmértéknek kell járulnia, ez pedig az embereket a társadalmi építmények közvetítésével éri el. Könnyű lenne példákat sorolni a többi keresztény erény megélésének módjáról is: gondoljunk a szegénységre, engedelmességre, stb.

Hogy a ma keresztényei kortársaik számára a tevékeny szeretet olvasható jelei legyenek, szükséges, hogy két lábbal az emberek földjén állva, *a modern ember megnyilatkozásaival fejezzék ki Jézus örök szeretetét.*

Igazi hitetlenek-e a mai emberek?

Azt mondják a mai emberről, hogy hitetlen, hogy elveti Istent. Az az Isten, akiből elege van, aki nem kell neki, és akiről sajnos azt gondolja, hogy az a mi Istenünk, sokszor csupán karikatúra. Ez egy borzalmas félreértés. Rosszul fejeztük ki magunkat, rosszul éltünk, nem értettük meg magunkat. Templomainkban, sekrestyéinkben vagy összejöveteli termeinkben érthetetlen nyelven beszéltünk, és nem volt elég tolmácsunk, akik *élő* nyelvre fordították volna az örök Szót, mely pedig minden embernek szól. Jézus Krisztus eljött hozzánk, „és övéi nem ismerték fel”, mert azzal, hogy szeretetünket idegen nyelven fejeztük ki, túl sokszor messze száműztük Istent az élettől, pedig ő azért jött, hogy találkozzék vele és magához fogadja.

És mégis a Szentlélek dolgozik az ember szívében és az emberiség szívének mélyén. Továbbra is előkészíti minden emberben az Üdvözítő eljövetelét. Ott van a mai emberek, fajok, népek mélységes vágyainak a mélyén, és még ha pillanatnyilag, büszkeségükben és gögjükben lázadó serdülők módjára elvetik atyjukat, elvetik hamis isteneiket vagy akár Istenüket, bárcsak volna Isten kegyelméből elég világosságunk, hogy megállapítsuk, elég türelmünk és hitünk, hogy elfogadjuk, miszerint itt növekedési krízisről van szó. Ez a krízis megoldódik, ha tudunk szeretni, és nem ítélni akarunk.

Igaz, ma valamiképpen sokan a természetes vallás felé fordulnak, az ember vallása felé: integrális fejlődésünk, az igazságosság, a béke, a boldogság vallása felé. De az is igaz, hogy az Isten kezéből kikerült ember mélyén mindig ott van a végtelenség íze, vágya. Az ember kielégíthetetlen! Tudja magáról, hogy nagy, még nagyobb akar lenni; azt akarja, hogy sikerüljön világa, de sikere soha be nem töltheti vágyát. Nagyon hamar rájön, hogy vágyai nem önmagából

erednek, nem önmaga tudja teljesíteni. Öntudatlanul vár, keres egy *erőt*, egy *szeretetet*, Valakit. Eljön a nap, amikor megnyilatkozásaink nyomán felfedezik majd Jézus Krisztust, nem emberi sikerük végén, hanem annak középpontjában, egy belső túlvilágban, másvilágban. A modern világ emberei, akik látszólag eltávolodnak Istentől, nincsenek tőle messze: sohasem voltak oly közel az igazi Istenhez. A hit vár rájuk hitetlenségük mélyén.

Azok bénító félelme, akik magukat, jó keresztényeknek” mondják, pedig csak „rossz hívők”

Legyenek bizonyosak, hogy kishitűek, kik nem hisznek a kalászban, mikor a mag kibújjik: akik a gyermekkor elmúltával nem fogadják be a serdülőt, majd a felnőttet. Hinni kell az életben. Amikor ez az élet a feltámadt Krisztusé, aki utat tör az ember és a világ szívébe, akkor abban hinni erény, és pedig a reménység!

Milyen fájó ilyenkor a „jó keresztényeknek, jó katolikusoknak” félelme, akik sírnak, lamentálnak... a többiek miatt, „akik elvesztették hitüket”. Mily kiábrándító azok jóakarata, akik mozgósítanak a megvédésére, mintha csak visszavonuló, hátráló hadsereg segítségére sietnének. Az Istenért, szűnjenek meg félni, reszketni, hallgassanak, dugják vissza fegyvereiket! Hát nem veszik észre, hogy éppen alapvető hitetlenségük szálnalmas tanúbizonyosságát adják? Hát olyan feltámadt Istenben hiszünk-e, aki háborút veszít, és szüksége van védelmünkre? Olyan szeretetben, mely nem tudja magát kimondani, olyan szeretetben, mely terméketlenné vált, és nem adhat életet? Legalább a keresztények higgyenek! Szűnjék meg „a hívők e hitetlensége”, melyről beszélnek, és mely annyi rosszat okoz. Jézus Krisztus eljött. Megmentette a világot. Feltámadt! Tanítványaitól nem azt várja, hogy reszketve megvédjék. Azt várja tőlük, hogy hirdessék, kinyilatkoztassák, mert az emberek, tudatosan vagy nem, ma inkább, mint bármikor, azt várják, hogy evangélizálják őket. Hiszen nem automatikusan találkoznak Jézus Krisztussal keresésük és emberi fejlődésük végén. Az új keresztények feladata, hogy segítsék kibontakozásukat, és melléjük álljanak küzdelmeikben, törekvéseikben. De milyen vágyakozások vezetnek a keresztényeket, hiszen ők is koruk emberei? Idegen talán számukra a kereszténység?

Második fejezet: Betöltheti-e a kereszténység a mai ember vágyait?

A mai ember teljességgel ember akar lenni

Az egészséges ember ma teljességgel ember akar lenni. Maximális kibontakozásáig akarja juttatni ezt az „emberséget”, melyet kapott. Tudja, hogy máris mélységes fejlődés útján bontakozott ki azóta, hogy távoli ősei ott mormogtak a barlangokban, és tudja, hogy még hosszú fejlődés előtt áll.

Az ember ma hisz az emberben, büszke rá, tudatában van nagyságának, önmaga, felebarátai, a világ és a világegyetem fölötti hatalmának. Hisz tehát minden erejével a technikában, a tudományban, a földi állam megszervezésében, olyan boldogság lehetőségében, melyet ő munkált. Akarja ezt a boldogságot önmaga számára, de minden ember számára is kivétel nélkül, mert tudja, hogy nincs többfajtájú ember a földön, és hogy mindenkinek joga van integrális fejlődéséhez.

A kereszténység a maga teljességében bontakoztatja ki az embert, megkívánja tőle egy jobb világ építését

Lehet-e hinni az emberben és hinni Istenben? Lehet-e hinni a földben és hinni a mennyben? Ha az embert fejlesztjük, kibontakoztatjuk-e ezzel Istent? Ha uralkodunk a világon, építjük a világot, eltöröljük-e ezzel a mennyet?

„Irigy, féltékeny”-e Isten, aki csak akkor jegyez el önmagával, ha elválok önmagamtól és elvetem a földet... de akkor milyen értelmet adhatunk e földnek?

Istenhez kell-e fordulnom megvetve a világot, vagy az ember felé, megfélemlítve Istenről? Vagy mint sokan teszik, felváltva kell-e „áldoznom” egyiknek is, másiknak is, azon kielégületlenségre ítélt, hogy nem élhetem meg teljesen emberségemet és nem szerethetem teljesen Istenemet?

Nem így él-e sok keresztény, fél-örömben, fél-szomorúságban azzal a soha be nem gyógyuló sebével, hogy szeretne teljességgel ember lenni és egyúttal szeretne teljességgel Krisztusé maradni? Nem ez-e az egyik mélységes gyökere a nemkeresztények botránkozásának, akik látva a kielégületleneket, nem tudnak hinni az olyan Szeretet-Istenben, aki nem bontakoztatja ki az embert, sőt elidegeníti a világtól.

Az evangélium mondja, hogy ha követni akarom Jézus Krisztust, le kell mondjak önmagamról, meg kell halnom önmagamnak. Azt mondja, hogy a mennyek országa nem e világból való. Én pedig szeretem a kibontakozó életet, a szépséget; hiszek a szeretetben, mely életet ad. Szeretem az embert, és szenvedek mindazért, ami megcsonkítja; szeretem a világot minden testvéremmel, és büszke vagyok, hogy egyre szebbé épül, és részt akarok abból venni minden erőmmel.

Mi szerencsétlenek, hogy engedhettük, hogy sok keresztény szívébe ily borzalmas és téves alternatívák telepedhessenek? Meg kell ma nekik mutatnunk, hogy nem csupán büszkék lehetnek arra, hogy emberek, hanem kötelességük, hogy egészen emberekké legyenek, és maximálisan kell küzdeniök, hogy minden testvérük – a legközelebbiek és legtávolabbiak – elérhessék teljes kibontakozásukat. Meg kell nekik mutatnunk, hogy ha birtokba vesszük a világot, uralkodunk rajta, berendezzük és szeretjük, ezzel nem tesszük magunkat Isten helyébe, hanem Neki engedelmessé válnak, Őt dicsőítjük, és számot kell neki adnunk erről a munkáról. És akkor a keresztények legyenek a lelkesedők között a leglelkesebbek az ember integrális kifejlődése érdekében; a küzdők közül ők legyenek a legtöbbet küzdők, technikával, tudománnyal, munkával, a világ meghódításáért és berendezéséért, és ne úgy teljesítsék,

végezzék ezen emberi feladatokat, mint egy többé-kevésbé fakultatív jócselekedetet, hanem mint annak eszközét, hogy jelen lehessenek a nemkeresztények között, vagyis mint emberi és istengyermeki hivatásuk szükségszerűen vállalt beteljesítését. Csak nyugodjanak meg azok, akiket az ún. ember-vallás lehetősége tart rettegésben. Látni fogjuk, hogy Jézus Krisztus van ennek a nagy teremtő műnek a kezdeténél, és ő maga várja, hogy az ember vele dolgozzék rajta, és Ő vezeti el azt világlefetti kibontakozásához. Ezt a kibontakozást sokan nem sejtik. Ez a mi hibánk! De ma rajtunk keresztül, ha hűségesek vagyunk Krisztushoz, az emberhez és a földhöz is, kinyilatkoztatható ez a ráváró világnak.

Az emberek, főként a fiatalok „szorongó” érzése

Együtt minden olyan emberrel, aki hisz az emberben és a világ építésében, egyre több fiatal kérdezi, hogy miért él. A felnőttek válasza nem elégíti ki őket. Szorongásuk kifejeződik abban, hogy kimenekülnek az általuk megtagadott társadalom merev kereteiből, vagy pedig, hogy fellázadnak személyekkel és intézményekkel szemben. Ezen nem kell csodálkoznunk. Ha öntudata volna, a virág sem akarna élni, növekedni és kinyílni semmiért és senkiért. Szép akarna lenni, de valakiért.

A fejlődésben elmaradt országokban és a legkedvezőtlenebb körülményű társadalmi osztályokban a fiatalok ezen egzisztenciális szorongása, melyet nem szabad lemosolyognunk, jóval kevésbé jelentkezik, mint a jómódú osztályokban és a fejlett országokban. Mert amely mértékben felszabadul az ember a lényeges egzisztenciális problémák alól, hogy megvédje életét, hogy szilárdan biztosított minimális boldogságért küzdjön, hangsúlyt kap, elmélyül szívében a lényeges kérdés: mire ez a boldogság, mire ez az élet és miért oly szűkek korlátai? Ha tehát a mai embereknek, főként a kevésbé anyagiassan gondolkodó, tisztább és igényesebb fiataloknak nem tudjuk megadni életük *értelmét*, az emberiség szívében kifejlődik a borzasztó szorongás a semmiért való élet képtelensége láttára, hogy nem lehetnek nagyok, szépek és boldogok valakiért és valakivel, olyan valakiért és valakivel, aki a *boldogság* kimeríthetetlen forrása és célja.

Adja meg a kereszténység az egész élet TELJES értelmét!

Igen, a „szorongó ember” korszaka mutatkozik jelenkori történelmünk horizontján, és sok fiatal esik már áldozatául ennek a csapásnak.

Aki emberként akar élni, annak tudnia kell, miért él, mi az értelme annak a történelemnek, amelybe beleszövődött, mi a fontossága minden pillanatnak, minden eseménynek, minden találkozásnak. Vagy „értelmetlen” a világ, és nem érdemes megélni az életet, vagy egy nagy Szeretet, egy nagy Gondolat irányítja az élet ez izgalmas, de nyugtalanító folyamatát. Ma a kereszténység nem lehet az a karikatúra, amellyé egyesek tették, akik csak betartandó erkölcsi életszabályok, és vallásos megnyilatkozások gyűjteményévé szűkítették össze. Viszonylag könnyű a külső hűség ezekhez a szabályokhoz és gesztusokhoz, de ebből még kimaradhatnak a személyes élet és még inkább a szociális élet nagy területei. A kereszténységnek ma *világosságnak* kell lennie, *amely megvilágít minden emberi utat, és Életnek, amely lelket ad az egész életnek.* „Értelmet” kell adnia az egész történelemnek, a világmindenségnek, az emberiségnek, de az anyag minden részecskéjének és az egzisztencia minden mozgásának és pillanatának is. Krisztus által kell megmenekülnie a modern embernek az értelmetlenség kísértésétől.

Az ember szociális igazságosságot akar

Sajnos sokan még nem jutottak el odáig, hogy megkérdézzék a mélységes értelmét annak a boldogságnak, melyet küzdelmük, vérük árán szereztek meg. A munkásvilág dolgozói harcolnak, és még sokáig kell harcolniuk, nem csupán a megélhetésért, hanem az emberi életért, vagyis a felelős életért. Mert lényegében erről van szó.

Az igaz, hogy *vannak* dolgozók, akikre végül is hatással vannak az imponálóan nagy statisztikák, melyek kimutatják nekik vásárlóképességük állítólagos szabályos emelkedését, lassanként hipnotizálja őket televíziójuk kis képernyője, mosógépük megnyugtató dorombolása, biztonságuk és viszonylagos jólétük. Ezek lecsökkent emberek, pillanatnyilag vagy végleg ott hagyták a totális méltóságért, a maguk és testvéreik méltóságáért folyó harcot. De az is igaz, hogy egész tömegek, akiket tudatosra tett egyesek éleslátása, világozlátása, tudják most, hogy a föld minden emberé. Tudják, hogy mindenkinek *felelősként* kell betöltenie a feladatot, amelyet rábíztak: a világ munkával való meghódítását és építését. A feladatot nemcsak elvégzik, hanem az igazságos politikai, gazdasági, társadalmi szervezet játékában testvéreivel együtt mindenkinek felelős. Ez a „mozgásban lévő” tömeg nem hagyja abba a harcot, amíg a dolgozók az igazságos létfeltételek megteremtésén túl ki nem harcolták maguknak ennek a lényeges méltóságnak a tiszteletben tartását.

Adjon a kereszténység a munkások harcának TELJES értelmet!

A keresztények általában távol maradtak a munkásság felszabadításának mozgalmától. Oly mértékben távol maradtak, hogy egész tömegek – és ez tragikus – nem csupán nem fedezték fel, hogy az örök szeretetnek Jézus Krisztusban megtestesült hatalma mozgósíthatná őket testvéreik szolgálatára: annyira távol maradtak, hogy ezek a tömegek sokszor arra a bizonyosságra jutottak, hogy kereszténység és Egyház, melyek e végtelen erő letéteményesei, ténylegesen oly tehetetlenségi erő, oly akadály, melyet el kell pusztítani, hogy biztosíthassák az igazságosság győzelmét.

Persze akadtak keresztények, akiknek „jótékonysága” hősiesség volt. Hősiességük egyeseket megrendített, másokat elidegenített, mert nem kísérte nyomon igazságosabb társadalmi intézményekért való küzdelem. Amint sokan megjegyezték, az Egyház valójában nem elvesztette a munkásosztályt, hanem soha nem is volt abban igazán jelen, főként nem a „munkásmozgalomban”, amely életre és méltánylásra szóló igényeiket hordozta.

Néhány év óta vannak keresztények, akiket sokáig nem értettek meg testvéreik, sőt nem egyszer keményen támadták is őket, akik saját munkáséletüket, harcukat és kereszténységüket egyetlen szeretet egységében élik. Ezek még kivételek, és mégis igazi keresztények. Holnap lesznek-e elegendő a szegények és kizsákmányoltak világában, nem azért, hogy értelmet adjanak a munkásmozgalomnak, annak van értelme önmagában, hanem hogy megadják annak teljes értelmét?

Nem tűrhetjük tovább a népeknek fejlődésben való elmaradottságát

A munkás „proletariátus” nem egyedülálló jelenség a világban. Jelenleg is tudunk proletár sorsban élő népekről. Ismeretes, hogy emberek milliói rabszolgák még ma is, és sok rabszolga hal meg éhen.

Meg kellene dolgoztatni a szociológusokat, hogy végre arcunkba vágjanak statisztikákat, melyek kiderítik, hány ember halt meg néhány évtized alatt a fejlődésben elmaradt koncentrációs táboraiban. Akkor talán elgondolkoznának azok, akik erőszakkal fojtanak el minden forradalmat, mert azok esetleg „vért onthatnak”? Hát a „fennálló rendben” feláldozott életek, azok kevesebbet érnek, mint a „rendetlenségben” feláldozottak? Vajon

mindig igazságos-e az erőszak, amikor bárhol forradalmat kell leküzdenie? Mindig igazságtalan-e, amikor valahol forradalmat kell kirobbantania?

Ezen szorongató kérdések merülnek ma fel világszerte. Felteszi sok nagylelkű ember, sok fiatal, akik már nem tudják elviselni, hogy – nemzedékről nemzedékre – testvéreik halnak meg... semmiért.

Eljön a nap, amikor megcsinálják a forradalmat, hogy felszabadítsák népüket. De milyen forradalmat?

A kereszténység legyen az IGAZI forradalom kovásza!

Most, amikor egész népek felszabadításáról van szó, most is regisztrálnunk kell-e, mint a munkásvilág felszabadításánál a keresztények fájdalmas távolmaradását?

A fejlődésben elmaradt népek már nem várhatnak. Most már tudják, hogy igazságtalanul szenvednek, ismerik elnyomásuk okait, fel akarnak szabadulni. Hogyan? Keresik, melyik az embernek és az életnek az a felfogása, mely megvilágítja harcukat, melyik az az erő, mely bátorságot ad nekik a cselekvésre.

Gondolok főként Latin-Amerika országaira, ahol 95 százalékukat katolikusnak keresztelték, ahol számos nagylelkű ember, a társadalom minden osztályából és köztük sok fiatal, fájdalmasan keres, kérdező. Vajon forduljanak-e egy másik misztika felé, másik „hit” felé, hogy véghezvigyék azt a forradalmat, melyet évtizedek óta nem volt képes velük végrehajtani kereszténységük? *Tudják, hogy nem ettől kell kérniök felszabadulásuk „technikáit” és az igazságosabb világ felépítésének technikáit, de vannak még köztük, akik abban reménykednek, hogy a kereszténységben megtalálják a kellő segítséget: a küzdelemhez, szenvedéshez és győzelemhez szükséges szeretet erejét.*

Vissza kell adnunk kereszténységünknek azt az ellenállhatatlan ősi forradalmi erejét, melyet kapzsiságunk, elvakultságunk és túlzott óvatosságunk elfojtott. Késlekedéseink elítélteként Jézus Krisztus naponta meghal tagjainak ezreiben: „Éheztem, és nem adtál ennem: meztelen voltam...” (Mt 25). Persze, soknak megbocsát: „Mert nem tudják, hogy mit cselekszenek!”; de végre meg kell tudniuk. El kell ismételnünk, amit fentebb mondtunk, hogy a jótékonyosság, amellyel megnyugtatjuk lelkiismeretünket, ha még oly hősies is, csak vízcsepp az Óceánban hatékonyság szempontjából, és hogy sérti az ember alapvető méltóságát, ha nem csak kiegészítője önmagunk odaadásának a politikai, gazdasági, szociális építmények gyökeres átalakításáért folytatott totális küzdelemben. Meg kell mondanunk, hogy nem üdvözülhetünk „lelkünkben”, ha nem mentjük meg az embert testében, mert Jézus Krisztus azért jött, hogy az egész embert megmentse. Vajon nem ez az igazi forradalom végső célja, amelyet prédikálni kell, és amelyet mindenkinek végre kell hajtania a maga helyén?

Harmadik fejezet: A mai világ keresztényeinek lelkiisége felé

„Allergikus”-e a kereszténységgel szemben a modern világ?

Világos tehát a probléma. Vagy meg fogják érteni a modern világ emberei, hogy nem csak nincs ellentmondás mai emberi törekvések és a kereszténység között, hanem ellenkezőleg ez adhatja meg az *igazi értelmet* törekvéseknek, és akkor sokan megnyílnak majd Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának. Vagy pedig továbbra is azt gondolják, hogy ellenjavallat áll fenn a kettő között, és közülük sokan, tanácstalanul, de készségesen és nagylelkűen, továbbra is másutt keresik életük és küzdelmük értelmét.

Ami igaz a jóakarátú embernél, aki becsületesen keresi útját, igaz a hűséges kereszténynél is. Ez, mivel korának embere, részt vesz ugyanazon aggodalmakban és ugyanazon törekvésekben. Ha kereszténysége nem ad választ a felmerülő életproblémákra, akkor elhagyja azt, ahogy leveti az ember a régi ruhát, mely a maga korában hasznos volt, de más időben haszontalanná és divatjamúlttá vált.

Isten ma már nem lehet a keresztény számára távoli idegen

A mai kereszténynek *mindennapi életében* kell találkoznia Istennel. Az Úr nem lehet már számára távoli idegen, akit tisztel, fél, vagy akár szeret, de aki nem törődik életével. A keresztény már nem lehet olyan szolga, akinek napi feladata csak egyszerű próba ragaszkodásának lemérésére, oly építmény, melyet egy kézmozdulattal lebontanak majd, amikor már bebizonyította feltétlen hűségét. Tudja, hogy csak teremtmény, gyöngye, és mennyire sebezhető, de tudja, hogy ennek a teremtménynek ajánlották fel, hogy Isten gyermekévé legyen, hogy közreműködjek az Ország építésében. Tudja, hogy kisebbednie kell, és neki növekednie, de egyre jobban érti, hogy itt nem megsemmisülésről van szó, hanem éppen a szabadság tiszta megnyilvánulásáról, mely megnyílván a végtelen Szeretetnek biztosítja a teljes kibontakozást már itt a földön és az örökkévalóságban.

Menjünk Jézus Krisztus elé egész lényünkkel, egész életünkkel

Isten felé vezető vándorlásában, „lelkiisége” útján a mai keresztény egész lényével akar járni. Nem elég neki, hogy csak értelme fogadja el a tant, még kevésbé az érzelmi meghatódottság megmozdulása, a termékeny képzelet játéka, az alávetett test térdelése. Totális személyével, egész önmagával és *mindazzal, amit csinál napi életében*, munkájával, szabadidejével, kapcsolataival, szeretetével, küzdelmeivel, testvérei küzdelmeivel akar Isten felé menni, Isten felé, aki elébe jön az Üdvözítő, Megváltó Jézus Krisztusban. Mindennap tudatosítja, hogy nincs egyedül, hanem lakónegyedben, gyárban, csoportban és sokféle emberi csoportosulásban, társadalmi osztályban, emberiségben. Menetelő nép kíséri és veszi körül, és a népben, népként akar találkozni Istenével.

A való életben Jézus Krisztus várja az embert

A mai keresztényben megbízható hangok ezt mondják: A való élet forgatagában Jézus Krisztus várja őt. Sokkal inkább mint atyái, egész lényével – sokszor sajnos az éjszakában – figyel a feltámadt Jézus Krisztusra, aki történelmünk közepett él misztériumában. Homályosan érzi, hogy találkozik majd Vele útján, mint aki mindenütt és mindenkinek jelen van, végtelen Szerető, kinek semmi sem közömbös: közös munkahelyünk csendes társa, ki naponta megváltó vérét vegyíti verejtékünkhöz, és vele dolgozunk egy világ építésén, melyet majd átalakít az Atya

kiindulva a végtelennek a gyökereiből, melyeket az ideigtartó szívébe plántált. Az ember nem tudná már elviselni a mindennapi küzdelmet, ha csupán a földhöz tapad, ha Isten nincs ott, ha nem Vele és testvéreivel él, szeret és hal meg.

Isten itt van, tudja: Isten várja, hogy szeresse és vele dolgozzék, *életének sikere ettől a találkozástól függ*. De találkozik-e majd Vele? „Ő” a világba szólítja, hívja, de a világ zajos, lenyűgöző, és hány ember telepszik le, hogy élvezze, amíg eljön a semmi, míg mások, öntudatlanok és kevélyek, azt gondolják, egykor majd elérik boldogságuk megörökítését. És aztán, mondták-e neki eleget, hogy nem téved, hogy Isten jelen van az életben? Megtanították-e arra, hogy találkozzék és dolgozzék Vele?

Szerzetes lelkiségre van-e szükségünk?

Az a lelkiség, amit a laikusoknak ajánlottak, majdnem mindig a szerzetesek lelkisége volt. Telítve van, át van itatva a szerzetesek misztikus megtapasztalásaival, módszereikkel, az általuk kidolgozott lelki gyakorlatokkal. A leghíresebb szentek, akik élvonalba jutottak, és akiket így jogosan állítanak példaként a keresztények elé, többségükben szerzetesek. Sokszor úgy szentelődtek meg, hogy „elhagyták a világot”. Végül magukat a papokat, azokat, akik jelenleg papi életük teljében vannak, szemináriumokban nevelték, melyek kis kolostorok. Több éven át szerzetesi életet éltek, melyet, tüstént miután elhagyták, már nem folytathattak szolgálatukban. Átadták a híveknek azt, amit tanultak és megélték. A legbuzgóbb keresztényeknek néha azt ajánlották, hogy lépjenek be harmadrendbe, ahol világi személyükre alkalmazva szerzetesi életkeretet tártak eléjük, semmint szellemet, amelyből részesedhetnének. Vannak laikusok számára indított lelkiségi mozgalmak, sőt tevékenységre beállított mozgalmak, melyeket ezek az irányzatok befolyásolnak, ezek újra feltalálták az ételszabályokat, kartákat, káptalanokat, közös bűnvallomásokat, stb. Viszont ezzel párhuzamosan más, „tevékenységben” formálódott laikusok, akiknek sikerült szembesíteni hitüket a mindennapi élettel, néhány éve megtalálták a hitelesen „laikus” lelkiélet elemeit. De csupán néhány pap volt képes őket kísérni, azok, akik megértették, hogy nem nekik kell a laikusokat *megtanítaniok* keresztény életük megélésére, hanem nekik kell ezektől *megtanulniok* az életet; csak azután állhatnak szolgálatukra, hogy velük együtt keressenek, és pedig nem először egy tant, hanem egy *élő Személyt*.

Végül még ma is a szerzetesek azok, akik megláttatják velünk, hogy az ember lehet szemlélődő az élet közepette, de tanúbizonyságuk nem alkalmazható *közvetlenebbül* a laikusokra, mint elődeiké. Jelen vannak a világban, de nem kötelezik el magukat e világban; pedig éppen *e szükséges elkötelezettség közepette kell a mai kereszténynek Jézus Krisztussal találkoznia és belőle élnie*.

Tragikus dualizmus

Azt mondják a híveknek: Isten a pusztában van, el kell vonulni a magányba, hogy találkozzunk Vele – a csöndben van Ő, el kell menekülni a zaj elől, hogy meghalljuk. A szemlélődéssel „érinthez” meg Istent, a tevékenység sokszor eltávolít tőle. Tartózkodjatok a világi gondoktól, ezek akadályozzák a Találkozást.

És az ember körül minden lárma, tömeg, túlradó aktivitás. Ott van a hivatalban, odakötte a többi alkalmazotthoz, kondicionálják a számoszlopok. Ott van a gyárban, elnyomja a zaj, a gép rabszolgája, mely aláveti lihegő ritmusának. Ott van a metróban, az autóbuszban, névtelenek közé szorítva. Ott van egy nagy házban, hallja a többiek életét a vékony falakon át. Ott van a konyhában, hajtja a kimosandó ruhanemű, a tisztítandó zöldség, a kisbaba cumisüvege és az iskolából hamarosan hazatérő gyermek. Ott van a strandon, a kávéházban, a televízió előtt; hallgatja a rádiót... Mindig van gondja, itt a hónap vége, cipőt venni, a mosógép részleteit törleszteni, lakbért fizetni... Tagja egy családnak és egy társadalmi miliőnek, lakónegyedben él,

városban, országban. Szakszervezeti tag, számos gyűlésen vesz részt; tesz, harcol, verekszik, többféle csoport és mozgalom ölen... *az életben van...*, e zajos életben, amelytől el kell vonatkoztatni, mondták neki, hogy találkozók Istennel.

Van-e a keresztényeknek több „osztálya”?

Van-e tehát háromfajta keresztény: néhány szuperkiváltságos, a lelkiélet arisztokratái, akik arra hívtak, hogy Jézus Krisztust a csendben szeressék, távol a világtól, kivételes bensőségre meghívottan. Néhány más, a „lelkiélet polgárai”, akik az elsőktől tanulva és azokból merítve ihletet, elkülönülhetnek szobájukban (mert van külön szobájuk), rendszeresen mehetnek lelkigyakorlatozni és a Nagyhetet egy apátságban tölthetik el, olvashatják és megérthetik a lelkiéleti könyveket, részt vehetnek biblikus tanfolyamokon... stb., mert van elegendő kultúrájuk, képzettségük, emberi kultúrájuk, mert magánosok vagy nagy család fejei, és elég jómódúak ahhoz, hogy legyen háztartási alkalmazottuk, aki helyettesítheti őket, mert nem kötelezik el magukat evilági társadalmi, politikai stb. mozgalmakban, hogy legyen idejük „*a lényegessel* foglalkozni”. Végül a többiek nagy tömege, akik nehezen élnek a világban, és időnként hősies akarati elszántsággal kimenekülnek, hogy letérdeljenek, és kínzó „szórakozottságuk” ellenére, rövid találkozásban „megpillantsák Őt”, legalább annyi ideig, hogy megmaradjon bennük a keserű kielégítetlenség íze?

Figyeljünk a Szentlélekre!

Ha Isten csak a pusztában és a csöndben van ott, az emberek többsége nem érheti el Őt ma. És ha megtestesülésének célja az volt, hogy az emberrel egész emberi életében találkozzék, akkor ezt nem érte el.

Szerencsére, nem kevésszámú kereszténynek életén és szaván keresztül – mint mondtunk – a Szentlélek most újra megtanít arra, hogy ha különbözők is az ajándékok és a hivatások, minden ember egyformán hivatott arra, hogy találkozzék Jézus Krisztussal, és hogy egyesüljön Vele abban az emberi körülményben, ami az *övé*, és *ott, ahová gondviselészerűen küldötte őket az Atya*. Általuk újra elmondja nekünk, hogy a mai élet, csakúgy mint a tegnapi élet nem „büntetés”, hanem a Teremtő szerető ajándéka. Nem akadály a isteni egyesülésnek, hanem a normális találkozóhely Jézus Krisztussal. Az ember nem arra ítélt, hogy „száműzöttként” éljen e „siralom völgyében”, de arra meghívott, hogy mint barát, testvér vegyen részt abban a lelkesítő küldetésben, melyet Jézusra bízott az Atya, és ha ez a mű kínossá, fájdalmassá is vált – az ember bűnéből és nem Isten akaratából – mégis végérvényesen megjelölte azt a Feltámadás végtelen *öröme*.

Biztosak legyünk abban, hogy a Szentlélek vezetésével ezek a laikusok új szenteket adnak majd az Egyháznak, azokat az új szenteket, akikre szüksége van, de velük együtt kell keresnünk, imádkoznunk és megélnünk az új utakon az életszentség kalandját.²

² Legyen szabad itt a laikusok lelkiiségével kapcsolatban, két már megjelent és két sajtó alatt lévő kiadványunkra utalni: *Életre szólóan szeretni* (Hat – házasságra előkészítő – beszélgetés vezérfonala) Bécs, 1974, amely laikusok munkaközösségének szellemi terméke. *Életfordulón* (Önvizsgálat és tájékozódás. Gyűjtemény), Bécs, 1973. Ebben a P. Lebrét és P. Suavet vezetése alatt álló laikus munkaközösségek készítette lelkiismeretvizsgálat (52-67. l.) figyelemreméltó. Sajtó alatt: M. és G. ABIVEN: *Kettesben élni* c. házassági tanácsadó mű, függelékében részletes tanulmányok a keresztény házasság lelkiiségéről, valamint Paul ROTH: *Istennel mindig beszélhetünk* c. imakönyve, amely az „Itt vagyok, Uram!” nyomdokaiban egy világi író, többgyermekes családapa lelkiiségéből fakadt. (A kiadó megjegyzése.)

Második rész

Negyedik fejezet: Jézus Krisztus és a hit

Az ESEMÉNY

A történelem középpontjában, az emberiség középpontjában ott van az „*esemény*”, a nagy, egyetlen esemény, *Jézus Krisztus megtestesülése, az Isten Fia emberré lett.*

Jézus Krisztus egy nap megjelent a történelemben, kétezer éve: belépett egy helyen Palesztinában a térbe; ember az emberek között, Isten-Ember.

Jött, hogy *kinyilatkoztassa az Atya végtelen szeretetét.* Ő ennek a szeretetnek hatékony jele. A szentség, melyben benne foglalatik minden szentség, melyből forrásznak, melytől hatékonyak.

Eljött, hogy *kinyilatkoztassa az Atya örök szeretetének tervét*, a „titkot, mely kezdettől el volt rejtve” (Kol 1,26); azt a tervet, hogy minden embert „fogadott fiúvá tegyen *Jézus Krisztusban*” (Ef 1,5); „azt a tervet, hogy mindent összegyűjtsön Krisztusban az égen és a földön” (Ef 1,10).

Eljött „*hogy összegyűjtse Isten szétszórt gyermekeit*” *egy néppé, egy Egyházzá.*

Most tudjuk, *hogy mindöröktől mindent Krisztusban gondolt el, hogy minden Benne teljesedik*, tudjuk tehát, hogy Jézus Krisztus misztériuma mindenfelől túlrad, hogy mindent meghódítson, hogy elérje a múlt, a jelen és jövő minden emberét, hogy elérje az egész történelmet, a világegyetemet, és az időn túl az örökkévalóságot.

Jézus Krisztus ott van a kezdetnél, a végnél, a középpontban. Ott van előtte, közben, utána: „*Én vagyok az Alfa és az Omega, az első és az utolsó, a kezdet és a vég*” (Jel 22,13). *A teljes Krisztus misztériuma az Atya örök szeretetének a terve.*

Ezért senki és semmi sem marad ki a szeretet misztériumából. Semmiféle ember, bárki legyen, hívó vagy nemhívó nem térhet ki előle teljesen, mert életében érinti. Az esemény óta a keresztény ember már nem tekinthet ugyanúgy önmagára, a többi emberre, a történelemre és a világra. Már nem élhet, dolgozhat, szerethet ugyanúgy. Mert az *esemény* értelmet ad, *teljes és végleges értelmet mindennek.* Anélkül, hogy bármit is megszüntetne, mindent felvesz magába, mindent beteljesít.

Az ESEMÉNY érzékelhető, látható jele a TOTÁLIS és láthatatlan Misztériumnak

Jézus eljött a földre. Ez a történeti *esemény* egyben Jézus Krisztus *mindent átfogó, láthatatlan misztériumának* érzékelhető, *látható* és hatékony jele. Egész keresztény életünket, egész lelkiségünket jellemzi és meghatározza, milyen szinten értjük ezt az *eseményt.*

Lehet, hogy mi csak Jézusban, a történelmi személyben találkozunk az Isten Fiával, hogy ő szerethessen minket, és mi *utánozhassuk* őt életünkben. A baráti szeretet relációjába lépünk Vele, de csak „kívülről” közvetve, valószínűleg csak részlegesen befolyásolja életünket.

Vagy lehet, hogy Jézus Krisztus totális misztériumában hiszünk, és így élünk belőle. Életünket közvetlenül ragadja meg, „belülről”, és teljességében. A szeretet hosszas törekvése lesz életünk, miközben megpróbáljuk, hogy „beépíteni” engedjük magunkat Jézus testébe. Neki ajánljuk ezzel életünket, hogy ez élet által, annak legkisebb pillanataiban is, legkisebb cselekvéseiben is Jézus Krisztus megjelenítse számunkra az időben örök misztériumát. Segítsen, hogy Vele és Benne éljünk, *történelmünk mindennapi szövedékében, mely kapcsolatos* minden emberrel és a világgal. Így éljük meg a szeretet kimondhatatlan misztériumát, amely az Atya örök terve.

De, hogy biztosak legyünk, vajon jól válaszolunk-e Jézus Krisztusnak erre a meghívására, vegyük szemügyre előbb valamennyi „dimenziójában” Jézust.

Jézus Krisztus „dimenziói”

Kicsoda Jézus Krisztus? Először, mondtuk, az a történelmi *személy*, akiről ismerjük életének fontos mozzanatait, lényeges szavait, melyek átadják nekünk üzenetét. Ez az ember, aki 33 évet élt közöttünk, és akinek még egészen meleg a helye az emberi történelemben. Ez az ember, aki az Isten Fia.

Hallgassuk szent Jánost, aki, egész megrendülten ettől a csodálatos találkozástól, megrendülten attól, hogy *Istent* látta, hallgatta, *érintette*, így ír: „Ami kezdettől volt, amit hallottunk, szemünkkel láttunk; amit szemléltünk és kezünkkel érintettünk, az élet Igéjéről, – mert az Élet megjelent, és mi láttuk, és tanúságot teszünk róla, és hirdetjük nektek az örök Életet, mely az Atyának ölében volt, és amely megjelent nekünk – amit láttunk és hallottunk, azt hirdetjük nektek, hogy ti is közösségben legyetek velünk, és közösségünk legyen az Atyával és Fiával Jézus Krisztussal. És megírjuk nektek ezeket a dolgokat, hogy örömötök teljes legyen” (1Jn 1,1-4).

De Jézus Krisztus a feltámadt Jézus Krisztus, aki titokzatosan ma közöttünk él. Teljes Teste, vagyis az egész világmindenség, anyag és élet, mind nem lennének, ha Ő nem lenne ott jelen a működésével, tevékenységével: „A láthatatlan Isten képmása Ő, elsősülöttje az egész teremtésnek, *Benne teremtett mindent* a mennyben és a földön, a látható és láthatatlan teremtményeket. . . *minden Benne áll fenn*...” (Kol 1,15-17). Anyag és élet, melyből testét alkotta, melyet testévé tett: „És az Ige hússá lett”, hús, melyet az Atya feltámasztott és Maga mellé vett mindörökre. Végül: anyag és élet, melyeket mindenestül „restaurálni kell Benne, mint Főben, vele egyesíteni újból, mint Főben”: „Megismertetett akarata csodálatos tervével. . . minden dolgot egyesíteni, egybegyűjteni Krisztusban, a mennyben és a földön” (Ef 1,9-11).

„*Krisztus teste*”, ez *mindegyikünk*, akik „tagjai” vagyunk, és kiváltságos módon legszegényebb testvéreink és még azok is, akik látszólag a legmesszebb vannak Tőle: „*Börtönben* voltam, és nem látogattál meg. . . vagy meglátogattál” (Mt 25,36-43): Krisztus teste az egész emberiség, mely mindennap növekszik, és növekedni fog az idők végezetéig, amikor majd „Ő” elérte „felnőtt alakját” (Ef 4,13).

„*Krisztus testé*”, ez az *Atya Országáa, az Isten Országáa, az Egyház, ez a hatalmas konstrukció*, ahol emberek és Szentlélek együtt dolgoznak: „Már nem vagytok idegenek, sem jövevények. . . Isten családja vagytok, az apostolokra épültök. . . és a szegletkő maga Jézus Krisztus. *Benne kapcsolódik egybe az egész épület, s emelkedik az Úr szent templomává: Benne épültök egybe ti is a Lélek által Isten hajlékává*” (Ef 2,19-22).

Mindig érvényes marad Jézus kérdése tanítványaihoz: „Hát ti kinek mondotok engem?” Egészen személyesen szólít fel minket, és válaszuk méri le hitünk mélységét és „dimenzióját”.

A keresztény igazi hite

Mi a keresztény hit? Persze hogy nem egyszerű érzéki emóció, nem pusztán intellektuális meggyőződés, egy erkölcsi és vallási szabályhoz való kapcsolódás, ezek elfogadása; még csak nem is „hivésé” egy teremtő Istennek (ez deizmus lenne, és sajnos hány állítólagos keresztény csak deista): hanem elsősorban az Atya kegyelméből *találkozás* Istennel. Találkozás a Szeretettel, aki az ember elé jött Fiában, Jézus Krisztusban.

Azután *bizalom* Jézus Krisztusban, az élő Személyben, ebben a „Valakiben”, akiről bizonyosak vagyunk, hogy szavának és életének tanúsága igaz.

Végül *elkötelezettség* az Egyházban, Isten népében, mely az időben éli Krisztus misztériumát. Szabad és tudatos részesedés a Szeretetből, abból a küldetésből, melynek

teljesítésére Jézus a földre jött: az Atya tervének megvalósítása: „Ha valaki tanítványom (keresztény) akar lenni... *kövessen engem*”.

„Felnőtt” keresztény tehát az, aki találkozott Jézus Krisztussal, a történelmi személlyel; aki elismerte Isten fiának, megbízott Benne, és a személyes barátság kapcsolatába lép vele egészen az egyesülésig és legmélyebb azonosulásig. És elválaszthatatlan folyamatban csatlakozik Jézus Krisztushoz „misztikus dimenziójában”, totális, teljes misztériumában, hogy azt *megélje Vele és Benne*. Ezt a misztériumot „népként”, „népben” éli meg az Egyházban, az idő egy pillanatában: életében és életének minden pillanatában és eseményében; a tér egy helyén: azon földrajzi és szociológiai helyen, ahol élete elhelyezkedik; végül testvéreivel, vagyis minden természetes közösséggel, amelyhez tartozik.

Serdülő hit és felnőtt hit

A keresztény hitnek és életnek ez a nívója „felnőtt” nívó. Miért?

A serdülő tudatosul, eljut az öntudatra. Felfedezi önmagát, mint személyt, mint aki különbözik szüleitől, önálló, és képes másokkal személyes kapcsolatba lépni. Miután hosszasan kifürkészte önmagát, hogy magát megértse, egyre inkább képessé válik barátságokra. Ez azon kiváltságos kapcsolatoknak, emberi viszonylatoknak elcsodálkozó megtanulása, melyeket majd ki kell szélesítenie, ki kell fejlesztenie. Párhuzamosan, mint keresztény, eléri azt a legfontosabb állomást, hogy személyesen találkozik Istenével, Jézus Krisztusban. Ez számára a csodálatos *Barát*, a *Minta*, a *Vezető*.

A serdülő, ki lassan felnőtté válik, azután felfedezi, hogy személy egy társadalomban, egy világban. Vagy elrontja, elmulasztja „adaptációját”, megmaradva lélektani fejlődésének előbbi nívóján, idegenként él a világban, csak futólagos és korlátozott kapcsolatai vannak, szüksége van keretekre, törvényekre, melyek biztonságot nyújtó utakat rajzolnak. Vagy pedig teljesen magába veszi a világot, behelyezkedik felebarátai miliójébe, szabadon fejti ki tevékenységét a személyek nehéz konfrontációjában és a közös mű kényes építésében.

A felnőtt kereszténynek is túl kell haladnia a Názáreti Jézussal való személyes találkozás nívóján: tudatosan egy „néphez”, az Egyházhoz kell tartoznia, mely a történelemben menetel, testvéreivel kell élnie Jézus Krisztus Misztériumának minden dimenziójában. Szabadon kell magát elköteleznie, nem pusztán arra, hogy tiszteletben tart egy egyszerű és világosan diktált törvényt, hanem arra, hogy részt vesz egy közös műben, lépésről lépésre meg kell fejtenie, hogy *mindennapi életében mi Isten kívánsága vele kapcsolatban és az emberiséggel kapcsolatban, melyhez tartozik*.

Azon őszinte és nagylelkű keresztények, akiket ma nyugtalanítanak bizonyos „életmódok” kialakulásai, keresztény életmódoké, azon kísérletek, keresések, melyekkel a hit világosságában akarják megoldani a teljes változásban lévő világ új problémáit, akiket nyugtalanítanak bizonyos keresztények törekvései, hogy testvériesen éljenek nemhívókkal, nem csinálnak titkot abból, hogy mindezt teljesen alkalmatlannak tartják. A biztonságot nyújtó múltba menekülnek, abban keresik a „biztos tanítást”, a világos „törvényeket”, a címkézett vallási gesztusokat, stb. Vezetésükre teológusok és pszichológusok hivatottak. Ezek segítsék őket átjutni a teljes érettségre szükséges állomásokon.

A mai világnak felnőtt férfiakra, felnőtt hitű keresztényekre van szüksége.

Különböző szempontok a totális misztérium egységében

Jézus Krisztus Misztériuma egy és egyetlen. Az Atya szeretetének örök terve ez, melyet történelmileg megélt Krisztus Palesztinában, és amely „misztikusan” folyik a *feltámadt Jézusban* és általa az időn és történelmen át. De mi, akik szemléljük, soha nem érünk végére, hogy „felfogjuk a szélességét, a hosszúságát, a magasságát, a mélységét, hogy megismerjük

végre Krisztus szeretetét, mely meghalad minden megismerést” (Ef 3,18-19). Anélkül, hogy szemünk elől tévesztenénk a misztérium egységét, sorozatosan, egymás után elmélkednünk kell majd a Teremtésről, a Megtestesülésről, a Megváltásról és a Feltámadásról. Ezek ugyanazon szeretet különböző változatai, melyeket Jézus élt meg, és most Vele, Benne az egész Egyházzal és az Egyházban minden kereszténynek, sőt más szinten az egész föld minden emberének át kell élnie.

Tekintetünk tökéletlensége kényszerít arra, hogy egymás után elmélkedjünk Jézus ezen egyetlen Misztériumának minden mozzanatán. Hangsúlyozottan ajánljuk, hogy azután együtt szemléljük, az egyiket a másikon, az egyiket a másokban. Így hallható lesz a szimfónia egész valóságában, miután minden részt külön tanulmányoztunk, és egybeolvadnak a végső előadásban.

Ami érvényes a Jézus Misztériumáról való gondolkozásra, még inkább áll, amikor a belőle való életről van szó. Vannak hamis erények, hamis lelkiiségek, amelyek a keresztény életnek csak egyetlen szempontját tekintik, és így gyógyíthatatlanul eltorzítják.

Súlyos hiba lenne, ha a Teremtés misztériumát a Megtestesülés misztériuma nélkül akarnánk megélni, amely ott van a teremtés mélyén. Hát nem ez a modern világ kockázata és kísértése? Elfogadják az emberiség fejlődését és a világ építését, erre büszkék, de elfelejtik beleiktatni minden lépésnél a Szeretet-Caritast.

Magát a Megtestesülést sem tudjuk hitelesen megélni, ha nem kapcsolódik a Megváltáshoz. Mert a bűn mindig ott van az embereknél és a világban, és az üdvösség kegyelme csak Jézus Krisztus követésében érheti el őket. Benne kell küzdenie az embernek a szenvedés ellen és átmennie az önmagának való meghaláson.

Végül, a Megváltást sem élhetjük meg a Feltámadás nélkül, mert Jézus Krisztusban egész szenvedése és halála után élet virágzik és a Húsvét végtelen öröme.

Ötödik fejezet: A Teremtés misztériuma

A Teremtés az időben valósul meg

A Teremtés nem befejezett. Minden búza nem nőtt még ki, minden fát nem ültettek még el, minden aratást nem gyűjtöttek még be. Az állatok továbbra is születnek és átalakulnak: az ember még nem fejezte be szolgálatába állításukat.

Másrészt, minden gyárat még nem építettünk fel, minden hidat még nem készítettünk el, minden gát még nem készült el, minden ház és minden város nem emelkedett ki még a földből, minden mesterséges bolygót még nem indítottunk el pályájára, és még nem hódítottunk meg minden bolygót. A világegyetem, az anyag és élet teremtése az időben folytatódik, alakul át és teljeseedik be az ember keze nyomán.

Maga az emberiség folytatja előrehaladását. Folyamatosan elvégezzük önmagunk teremtését, mert hordozzuk azt a súlyos felelősséget, hogy dolgoznunk kell önmagunk hiánytalan kifejlesztésén. Egész neveltségünk ezt szolgálja: egykori neveltetésünk és az önnevelés, amelynek terhét a gyermekkor elmúltával fokozatosan vállalnunk kellett. Hosszú munka ez, amíg minden fizikai, érzelmi, szellemi erőnket kiegyensúlyozzuk, összhangba hozzuk, egyesítjük és kifejlesztjük, emberi és személyi javunkká tesszük. Ide tartozik műveltségünk: tanulmányaink és szerzett ismereteink gazdagsága, művészeti és szakmai tudásunk kincsei. Vegyük hozzá még személyi kapcsolataink játékát a csoportosulásokon belül, ahová természetszerűleg tartozunk. Kapcsolatok, amelyeknek a „belső összetartozásig” kell elmélyülniük és az emberiséggel adott határokig kiszélesedniük.

Saját teremtésünket fejezzük be mindennap, amikor élünk, s még inkább, mikor életünk kifejlődését irányítjuk.

Az emberiség munkaközössége szintén folytatja csodálatos kibontakozását. Az idők folyamán mindig nagyobb és hatalmasabb lesz az ember. Átalakul, mert átveszi az előző nemzedékek munkájának eredményeit, és erőfeszítéseket tesz, hogy egyre felülmúlja önmagát. Gyorsan szaporodik, úgy hogy a rohamosan növekvő demográfia jelenleg nyugtalanító értelmi és lelkiismereti problémákat vet fel előtte. Végül maga az emberiség, mint ilyen fejlődik, ölt „testet”. Egyre alaposabban felépített embercsoportok születnek, vagy erősödnek, és szönek egymással világméretben egyre szorosabb szálakat.

Ezért távol áll tőlünk az olyan egyszerűsítő gondolat, miszerint Isten a világ kezdetén egyetlen és végleges aktussal teremt. A Teremtés az Atya szeretetének gesztusa Fiában, Jézus Krisztusban, és az időben valósul meg.

A Teremtés, Krisztus misztériuma

A Teremtés nem idegen Jézus misztériumától, semmi sem mentes az *eseménytől*, és minden Krisztusban ered, fejlődik, bontakozik ki: „Ő” a láthatatlan Isten képmása, az egész Teremtés elsősülötte, *Benne teremtett mindent a mennyben és a földön*, a látható teremtményeket és a láthatatlan teremtményeket... Mindez előtt létezik, és *minden Benne áll fenn* (Kol 1,15-17). „Benne van életünk, mozgásunk és létünk, *Benne élünk, mozgunk és vagyunk*” (ApCsel 17,28). „*Minden általa lett, és nélküle semmi sem lett*” (Jn 1,3).

A feltámadt Krisztus így van jelen a világegyetem és az emberiség csodálatos fejlődésében. Ő ennek Központja és Motorja. Idelent semmi, akár anyag, akár élet, nem teremődik, nem alakul át, nem bontakozik ki Jézus Krisztus mindenható tevékenysége nélkül. Mindöröktől „Benne” gondoltatott el ez a Teremtés, „Benne” is valósul meg.

A Teremtés, az ember misztériuma

A Teremtés Krisztus műve, mindennap, bennünk és körülöttünk, de az ember műve is. Isten kezdettől így akarta. Rábízta a világegyetemet: „Akkor így szólt Isten: alkossunk embert képünkre és hasonlatosságunkra (egyéb hasonlóságok között teremtő, mint Ő). *Uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az állatokon és az egész földön...*” „...*nektek adok minden füvet, mely magot hord a föld egész színén...*” (Ter 1,26.31). Rábízta az emberiséget is: „Isten megteremtette az embert a Maga képére; az Isten képére teremtette, férfiúnak és nőnek teremtette őt. Isten megáldotta őket: *szaporodjatok, mondotta, sokasodjatok, töltsétek meg és hajtsátok uralmatok alá a földet...*” (Ter uo.).

És az ember megkezdte lassan, kínosan hatalmas egyéni és közösségi erőfeszítését, hogy „uralkodjék” a világon és a világegyetemen, hogy megragadja azt megismeréssel és tevékenységével, hogy szolgálatába állítsa, átalakítsa az ember szolgálatára és Isten dicsőségére. Ez az egész *emberi munka* legtágabb értelemben; tudományos, technikai, művészi munka; fizikai munka és értelmi munka.

Vállalta egyben az emberiség haladása ügyét: az ember személyes felemelkedését oktatással, neveléssel a több ismeret, több tudatosság és szabadság irányában. Az emberiség fejlődését a szerelem ösztönözte szaporodás által, a család ölen.

Az ember felelőssége lelkesítő, felemelő. Ő az, aki készíti, formálja önmagát kiindulva az életből és azokból az adományokból, amelyekkel rendelkezik. Ő határozza meg, hogy eltéríti egy folyó folyását, vagy várost épít, kikutatja a csillagokat, vagy megteremt egy kisgyermeket. Isten szentesít, irányít és erőt ad, de meghagyja az elhatározás és kivitel szabadságát. Meddig engedi, hogy az ember kiterjessze nemző, együtt-teremtő hatalmát? Meddig óhajtja, hogy növekedjék, és növekedjen hatalma anyagon és életen? A modern világ lelkesítő perspektívákat nyújt, de ijesztőket is. Mégis biztos, hogy mint végtelen szerető Atya, Isten örül, ha gyermeke személyesen fejlődik, és napról napra jobban szembenéz hatalmas felelősségeivel, melyeket rábízott. Mint a világ kezdetén, miután az embert a Teremtés urává és munkásává tette, továbbra is „szemléli művét, és látja, hogy *nagyon jó*” (Ter 1,31).

Akkor hát miért félnénk?

Az ember elvétheti a szeretet randevúját

A kereszténynek nem kell félnie az ember nagyságától és hatalmától önmaga és a világ fölött. Legyen erre büszke. Akkor miért engedjük át mindig másoknak a munka értékelésének gondját? Nekünk végtelenül messzebbre kell mennünk. Számunkra ez az építendő világ, ez a növelendő emberiség *isteni misztérium*. „Krisztusban” teremtett ember és világegyetem. Mivel nem teremtettek egyszer s mindenkorra, hanem naponta teremtődnek, „Benne” él és növekszik minden ember, fejlődik és rendezkedik be a világegyetem.

Így, a munka mélyén, minden oktatási, nevelési mű mélyén és a családok emberi szerelme mélyén Isten az ő Fia, Jézus által a lehető legrendkívülibb szeretet-találkát adta az embernek. A teremtmény találkozik a Teremtővel. Akarata egyesül az övével, akciója az Ő Akciójával; együtt, mélységes egyesülésben fejezik be a Teremtést.

De az ember elvétheti a szeretet randevúját.

Vannak, akik nem akarják elismerni Istent, nem akarnak Vele egyesülni. A maguk szakállára akarnak dolgozni. Akár úgy, hogy egyenesen elutasítják Őt: „Ezek az én ügyeim, semmi közöd hozzá!”. Akár úgy, hogy közvetve utasítják el, amikor nem dolgoznak igazságosságban és igazságosságért és méltóságért a többi ember-testvérral. Ez az ember örök kísértése, hogy isten akarjon lenni Isten nélkül: „Olyanok lesztek, mint istenek”, állítja Sátán. Kísértése az is, hogy Nélküle építsen „várost és tornyot, melynek csúcsa égig ér” (Ter 11,4). Örült kevélysége, kevély örültsége ez az embernek, aki nem lehet teremtő csak Jézus Krisztusban és Vele: „Hogyha az Úr

nem építi a házat, hasztalan fárad, ki építi azt” (Zsolt 126). Az elméleti és gyakorlati materializmus nem készít elő számunkra „éneklő holnapokat”. A felnőtt hitű kereszténynek meg kell élnie a Teremtés misztériumát anélkül, hogy megfededkeznek a Megtestesülés misztériumáról; ahogy hangsúlyoztuk, Jézus *egész* misztériumát kell megélnie.

Mások fel sem fedezik a teremtésben az Istent. Fejlődésben elmaradtak oktatás hiánya vagy elégtelensége miatt, deformáltak rossz nevelés következtében, vagy elnyomja őket a munka, ezért nem tudnak hinni a végtelen Szeretet Jelenlétének Jézus Krisztusban, aki, a bűn ellenére – mert éppen, hogy a bűnről van szó –, várja őket, hogy elkötelezzék magukat a Teremtés fejlesztésére és megváltására. De ez Krisztus misztériumának egy másik gondolata, a Megváltás misztériuma, melyről majd később elmélkedünk.

Végül, *sok ember* egyszerűen *nem tudja*, hogy Jézus Krisztus vár rájuk az ember és a világegyetem fejlesztéséért oktatással, neveléssel, munkával folytatott minden erőfeszítésük központjában. Senki sem mondta nekik. Maguk a keresztények, sajnos, túl gyakran azt gondolják, hogy ez nem tartozik Istenre, vagy legalábbis csak közvetve tartozik rá.

A Teremtés műhelyei: gondviselésszerű helyek, ahol a Teremtő először jegyzi el a teremtményt

Így azután a Teremtés számtalan műhelye gondviselésszerű helye a Teremtő és a teremtmény első eljegyzésének.

A mai embernek úgy mondják: emberi szerelmed mélyén, melyet Istenhez köt a házasság szentsége, találkozhat, találkoznod kell Jézus Krisztussal, és egyesülnöd kell Vele. Nincs két különálló idő nálad a hitvesi szeretetben: egy idő, amikor megéled, és egy idő, amikor felajánlod. *Amikor egymást szeretitek*, akkor szeretitek Jézus Krisztust, és nem csak amikor „felajánljátok” neki az előzőleg jól megélt emberi szeretetet. Nyilvánvaló a modern ember előtt, hogy a házasság minden aktusával, egészen a szerelem fizikai aktusáig Istent adják egymásnak a házastársak, akik ezt a szerelmet hitelesen élik meg. Nagyon kell örülnünk a házastársi lelkiség ilyen értékelésének. De ez csak egy állomás, csak egyik gondolata ennek az élettel közvetlen kapcsolatban álló lelkiségnek, melyet fel kell fedezniök az embereknek, hogy abból táplálkozzanak. Különbben csak hosszabbítanak életük és keresztény mivoltuk fájdalmas szétválását.

Még nem mondtuk el elég sokszor a keresztényeknek, hogy az emberi személy és közösség felemeléséért végzett munkában lehet és kell egyesülniök Jézus Krisztussal. Persze, nincs olyan külön szentség, amely az emberi élet ezen részleteit külön Istenhez kösse, de ezek szerves részei a Teremtés misztériumának, mint Jézus Krisztus misztériumának egyik arculata, amelyet ő maga előre megmutatott, magára vállalt és beteljesített a szentségek szentségével, az Eucharisziával.

Nincs kétféle ember: ember és keresztény ember

Az ember, mondtuk, nem befejezett: létesülőben van, mint személy és mint közösség. Alakítja, és pedig, mint élő rakja össze és bontja szét önmagát. Küzd, hogy emberré és személyiséggé váljék; harcol, hogy teljes egészében kibontakozzék, és erőfeszítései közben, ahogyan alakítja és fokozatosan megteremti önmagát, Jézus Krisztussal találkozik. Jézus Krisztus ugyanis valójában a teremtés kezdete óta azon dolgozik, hogy fiakat nemzzen, amint ezt az Atya öröktől fogva óhajtotta.

Haladjuk túl azt az emberi fogalmat, mintha az ember egyszer s mindenkorra mozdíthatatlanul megalkotott, befejezett valaki volna, akinek csak magaviselete lehet ítélet tárgya. Viselkedése pedig aszerint lesz más és más, hogy az illető ember-e vagy keresztényember. Nem arról van szó, hogy adva van előbb az ember, azután pedig az erényes ember, a szent, akinek tudom is én milyen, keresztény emberekre szabott törvényeket kellene betartania.

A kereszténynek nem eredeti módra élő személynek, hanem emberként élő valakinek kell lennie, mindinkább emberré kell válnia, és ez minden. Azzal tesz tanúságot³, hogy teljes, „totális” ember, mert ekkor mutatja be testvéreinek azt a tökéletes valósulást, amelyet számára Isten mindenkor elgondolt.

Krisztus azért jött, hogy megmutassa, mi a *tökéletes ember*, hogy megmondja, hogyan válhatunk azzá. A hierarchikus Egyház, amikor tanácsot ad az embernek, amikor óvja, mindig azért teszi, hogy védje őt, és megvédje „humanitásának” igazi kibontakozását, soha sem azért, hogy csökkentse. Nem akar deformált, elrontott embert. Mint Krisztus, sikerült embert akar. Viszont sok nevelő, köztük számos egyházi megpróbált „konstruálni” „erényes keresztényeket”, „csodálatos-élharcosokat”, sőt „szent papokat, szerzeteseket, apácákat” egészségtelen, kifordult emberekre építve. Riasztó, ellenkezést keltő torzók lettek. Persze nem vitathatjuk ezen elrontott emberek fáradozásának és nagylelkűségének értékét. Biztos, hogy van értékük Isten szemében. Tévedtek, mert megtévesztették őket. De nincs jogunk abba belenyugodni, hogy az Atyának angolkóros vagy deformált embereket, szörnyeket mutassunk be. „Csoda” kivételével nem Isten dolga a beteg meggyógyítása, hanem az orvosé. Nem a kegyelem munkája az elrontott lelkiakat helyreigazítása, hanem a nevelőé, a pszichológusé. De még itt is az orvos, a nevelő, a pszichológus a maga orvosi, nevelői, lélektani munkájában együttműködik Krisztussal, hogy kibontakoztassa az embert.

Vannak keresztények, akik kilépve a templomból, a sekrestyéből, az összejövetelből, az egyesületekből, a mozgalmakból, ahová többé-kevésbé bezárkóztak, végre ismét emberként, mint minden ember, nyugtalanul és világban való útjaiktól megzavarodva térnek haza. Felfedeztek nemkeresztényeket, akik hasonlítanak hozzájuk, akik úgy élnek, mint ők, csak olyan jól, csak úgy, mint ők. És akkor kézzel-lábbal keresték, mi különbözteti meg őket testvéreiktől, járatlan papok segítették őket ebben, mert mindenáron meg akarták találni a jellegzetes vonásokat, és meg akartak menteni egy *látható* felsőbbrendűséget. Ismétlem, a keresztények azzal tesznek tanúságot, hogy inkább és jobban emberek és emberiebbek, nem pedig azzal, hogy mások és másféle emberek.⁴

Jézus Krisztus és az ember, munkában egyesülten

Ami a munkát illeti, itt szintén át kell lépni a túl szűk fogalmakon: az „állapotbeli kötelességen”, a „jól végzett munkán”, melyet felajánlunk Istennek, *előtte* és *utána*, hogy megdicsőítsük, hogy megadjuk értelmét, aminek lényegében nincs. Túl kell menni a munka olyan felfogásán, hogy az olyasmi, ami nem vonatkozik közvetlenül Rá, amihez nincs Neki közvetlen köze, mint a gyermek ügyetlenül barkácsolt tárgya, melyet atyjának ajándékoz, semmiség, aminek csak a befektetett szeretet ad értéket. Magának a munkának a mélyén, ebben kell az embernek Istennel találkoznia. Persze ez esemény, és a mai keresztények nem szokták meg, hogy hivatásos, szakmai munkájukat, mesterségbeli, foglalkozásszerű munkájukat ebben a távlatban éljék meg. Erre gyakorolniuk kell magukat, és előbb hosszán elmélkedni a feltámadt Krisztus tevékeny jelenlétéről az egész Teremtésben.

³ Teljesen *ember*, beleértve hogy teljesen nyitott a Jézus Krisztusban való isteni életre, amint majd látjuk, amikor elmélkedünk a Megtestesülés titkáról. Mert nincs többfajta ember, csak olyan, akiket és amelyeneket az Atya öröktől akar és szeret. A teljesen valósult *ember* az „istengyermek ember”. (vö. 49. l.)

⁴ Emlékeztetünk arra, hogy csak miután Krisztus misztériumának *valamennyi* gondolatáról elmélkedtünk, fogjuk megérteni, hogy egyedül a keresztény ember képes tudatosan, totálisan megélni életének és a világ életének valamennyi távlatát. (vö. 50. l.)

Életadó tevékenységével Jézus Krisztus jelen van az anyag legkisebb részecskéjénél, az élet legkisebb megmozdulásánál, és a „munkás”, aki értelemmel vagy gesztussal megragadja az anyagot, terve szerint fejleszti és irányítja ezt az életet, találkozik ott Isten teremtő ténykedésével, és az Atya tervével, amely Jézus Krisztus által titokzatosan valósul. De az ember nem csupán akkor találkozik Jézus Krisztussal, amikor közvetlenül gyakorolja hatalmát az anyag fölött, hanem, amint látni fogjuk, *a munka egész világán át legtágabb értelemben*. Így a munka az egész emberiség hatalmas kollektív vállalkozása a világegyetem megragadására, fejlesztésére és szolgálatunkba állítására.

Hogy a világ teljességén és önmaga tökéletesítésén dolgozó ember Istennel találkozassék, ahhoz szükséges, hogy a két „terv”, az övé és Istené, megfeleljen Jézus Krisztusban. Szükséges, hogy a két akarat egyesülni tudjon azonos célra. Tehát ezen a szinten helyezkedik el Teremtő és társ-teremtő együttműködése, vagy pedig itt kezdődik el a drámai szétválás. Ugyancsak itt hangzanak el Isten első felszólításai is Jézus Krisztussal való szorosabb egyesülésre, a *mindennapi életben*. Megértjük akkor, hogy egyedül a világi hívek alkalmasak ennek a lelkeségnek hiteles megtapasztalására, miután egyedül ők élnek az élet fogható közelében. A *jelenlegi* papok és szerzetesek nem tudják őket e misztikus úton vezetni, kivéve ha, elfeledvén azon utakat, melyeket addig megszoktak, alázatosan beleegyeznek, ahogy némelyek most megpróbálták, hogy letérdeljenek testvérük élete és aktivitása előtt, hogy azt szemléljék, és abban fedezzék fel Jézus Krisztust, aki ott él, ahová úgy gondolták azelőtt, hogy nekik kell „elvinniök”. Azt mondták, bele kell helyezni Istent életetekbe. Ez tévedés. „Ő” ott van. Amire szükség van, az az, hogy ráneveljük egymást arra, hogy mindennap jobban *meglássuk* Őt, hogy kisilabizáljuk az életben az Ő teremtő kívánságát, hogy Vele dolgozzunk annak megvalósításán.

Mi az Atya örök terve?

Amikor az ember dolgozik, amikor az ember önmagát neveli, amikor nevel és tanít más embereket, hogyan ismerheti fel, hogy Isten kívánsága szerint teszi-e, hogy azt valósítja-e, amit az Atya mindöröktől kívánt, és hogy tehát erőfeszítésének mélyén találkozik-e és egyesül-e Jézus Krisztussal, akiben beteljesedik a teremtés az Atya örök terve szerint? Egy előzetes megjegyzés megtétele után kiemelünk négy ismertetőjegyet, amely az összes többi összefoglalja. Ezek: 1. Az ember és az emberiség egyetemes felemelkedése, 2. A világegyetem meghódítása és kifejlesztése az ember szolgálatára, 3. Mindenki szabad és felelős részvétele, kinek-kinek adományai mértékében, ebben a nehéz, de felemelő munkában. 4. Közösségi és testvéri módon megvalósított részvétel a föld minden emberének bevonásával.

Tudnunk kell, mi az ember, és mi az, emberként élni

Mielőtt hatékonyan dolgozhatnánk az ember integrális fejlesztésén, tudnunk kell, micsoda a kifejlett ember és még mélyebben, micsoda az ember. Ezt minden erőnkől kell keresnünk. Mit jelent, tökéletesen konstituált, kiegyensúlyozott, kifejlődött ember? Mit jelent, emberként, emberpárként, emberi közösségként élni? Mit jelent emberként dolgozni, szórakozni, közéletben részt venni, stb.? Minden tudományt ennek a kutatásnak szolgálatába kell állítani, fel kell térképeznünk a természetet, hogy azután kifejleszthessük irányítva és szükség esetén helyreigazítva (mert a természetet is megsebezte a bűn). Nem kell félnünk az embernek türelmes és szenvedélyes önmaga-kutatásától, mert az ennek végrehajtására egyesült keresztények és nemkeresztények megfeleltek az Atya óhajának teremtőményeivel kapcsolatban. Jézus Krisztus kíséri őket zarándokútjukon a források felé. Ha becsületesek, nem tévedhetnek.

Az Egyház ismeri Jézus Krisztust, a tökéletes embert, ezért „szakértő a humanitásban”, vagyis érzi, „mely irányba” kell az embernek növekednie. Időnként emlékezteti rá. Azután a

tudomány embereinek kell átvenniök a stafétabotot a kutatás területén. Nem lehet ellentmondás végső felfedezéseik és az Egyház (kifejezetten az Egyház s nem az egyházi emberek) gondolata között, de menet közben mindig lehetnek habozások, megértési nehézségek. Nem kell ezen csodálkozni, az ember nagysága az, hogy nem csupán dolgoznia kell szüntelenül fejlődésén, hanem keresnie is kell lépésről lépésre, hogy micsoda, és mivé kell válnia. Utunk eléggé megszabott ahhoz, hogy félelem nélkül haladhassunk rajta.

Az ember és az emberiség egyetemes felemelkedése

Amikor a férj és felesége gyermeket kívánnak, miről is álmodik számára, ha nem teljes kibontakozásáról? Azt akarják, hogy egészséges legyen, nagy és szép; azt akarják, hogy okos legyen, tanult, művész; azt akarják, hogy ügyes legyen, rendező, szakértő, aki boldogul az életben. Azt akarják, hogy erkölcsileg egészséges legyen.

Amikor a szülők felnevelik a gyermeket, akit elgondoltak, majd megteremtettek a szerelemben, mit tesznek? *Mindent* érte, hogy azzá legyen, akit megálmodtak.

A mennyei Atya lehetne-e kevésbé szerető, mint a földi atyák? Az ember a teremtés remekműve, Isten akarta így. A Maga képére alkotta; akarta és akarja, hogy végtelenül szebb és nagyobb legyen, mint ahogy el tudjuk képzelni, mielőtt Jézus Krisztus kinyilatkoztatta. Már a zsoltaros felkiáltott: „Mi az ember, hogy megemlékezel róla? És az emberi lény, hogy gondot viselsz rá? Alig tetted kevésbé nagygyá, mint egy isten. Dicsőséggel és nagysággal koronáztad. Hatalmat adsz neki kezéd műve fölött, lába alá helyeztél mindent” (Zsolt 8). Amit Isten megálmodott az ember számára, valósultan akarja látni. Valamennyiünket „felemel” a *teljes* kifejlődés felé. Mert amikor Isten a teljesen kibontakozott embert akarja, akkor a „teljes” embert akarja, testet és lelket, és egész életét, a természetet és természetfölöttit. Persze, nem arról van szó, hogy keverjük össze e síkokat, de nem szabad felszeletelni sem az embert, és még kevésbé szembeállítani e szeleteket. Lehetetlen az emberben *hitelesen* kifejleszteni lényének vagy életének egyik arculatát egy másíknak rovására. Az aszkézis bizonyos fogalmai például súlyos tévedések. A kereszténységben, látni fogjuk, az igazi „elszakadás”, „lemondás” sohasem az élet elutasítása, hanem a több élet akarása, az emberré válás akarása. Semmilyen leszorítás, lefojtás nem válhat Isten dicsőségére. Ez inkább Isten megsértése, ha elfojtunk egy ajándékot, melyről az Atya azt kívánja, hogy virágozzék. Az embernek soha sincsen arra joga, hogy megcsonkítsa önmagát, sem fizikailag, sem lélektanilag. Házasságon kívül élők tisztasága, akár felszenteltek, akár nem, soha ne kasztrálás legyen. Nem arról van szó, hogy lemondjunk vitális erőink használatáról, hanem hogy más szinten hasznosítsuk. Minden embernek, bárki legyen is, bármilyenek legyenek életföltételei, életet kell adnia. Ha megakadályozzuk, hogy ez az élet virágozzék és „emberileg” virágozzék, ez olyan, mint a magzatelhajtás.

Az Írás nem ismeri a test és lélek felosztást, a hús és szellem felosztást. Az emberi testet nem lehet elgondolni életet adó elve nélkül. Ha jogos, amikor az embert tanulmányozzuk, hogy megkülönböztessük a szellemet, amely élteti, azt sem szabad soha elfelejteni, hogy az ember sem angyal, sem állat, hanem személyének egységében *ember*.

Hány hívő és pap „dezinkarnálta, testetlenítette el” sajnos a keresztényeket? Az eltorzulások azután úgy beleivódtak némely környezetbe, hogy a köznyelvben is kifejeződnek. Valamely buzgó és „jámbor” plébános azt mondja, hogy ötezer „lelket” számláló egyházközségért felelős: hogy egyik vagy másik hívének „nagyon szép lelke” van, stb. „Csak egy lelkem van, melyet meg kell mentenem.” Még ezt a túl közismert refrént is át kell értékelnünk, nehogy ezzel az üdvösség téves, egyoldalúan individualista szemléletét fogadjuk el a keresztény emberrel kapcsolatban. Az *egész embert* megmenteni jött el Jézus Krisztus, mert Isten az egész embert szereti és hívja meg a feltámadás végső nagyszerű kibontakozására.

Az egész ember mindig az, akinek az örökké figyelmes Atya a növekedését akarja látni az időközön át. Nem viselheti el a fejlődésben elmaradt ember látványát, aki szándékosan vagy

gondatlanságból, vagy más emberek hibájából elmaradott, akár fizikai elmaradottságról van szó,⁵ akár értelmi, erkölcsi elmaradottságról. Mindannyiunk számára mindig a *teljes kifejlődést* akarja.

A mi felelősségünk, hogy Jézus Krisztusban elébe menjünk Isten rólunk való kívánságának, és százszorosan gyümölcsöztessük az ajándékokat, melyeket nekünk nyújtott. A befejezetlen ember Isten megsértése. Az Isten dicsősége a kibontakozott ember.

Igy mindaz, ami e kibontakozás irányába megy, a Jézus Krisztusban való teremtés irányában van, és Általa, ott van az Isten. Tehát amikor az ember küzd magáért és testvéreiért, hogy nagyobb fizikai és lelki egészségre jussanak, nagyobb öntudatra és több szabadságra, több harmóniára és belső egységre, több kiegyensúlyozottságra és önuralomra, több értelmességre és több megismerésre, több alkalmazkodó készségre a másokkal való bensőséges egyesülésben, több erőre a világban való közbelépésre, több felelősségre, stb., ilyenkor akár tudja, akár nem, Jézus Krisztussal dolgozik együtt.

Az embernek nem csupán belső erői teszik lehetővé fejlődését, hanem minden más ember csatlakozó, összefogó segítsége, egyéni és közösségi formában, csoportban, társadalomban, nem különben minden gazdasági, politikai és társadalmi intézmény is. Minden emberben és általa építményeiben, amilyen mértékben az emberek felemelkedését szolgálják, jelen van Jézus Krisztus. Például, mivel az Atya akarja az ember szellemi, lelki fejlődését és nem csupán ismeretek szerzését, hanem minden képességének kibontakozását, hinnünk kell, hogy Jézus Krisztus jelen van minden iskolában, kollégiumban és középiskolában, a tanulók igyekezetében és a tanárokéban, az osztály megbízottak kiválasztásában, valamint a szülői munkaközösségek gyűlésén. Ott van az óvodákban, bölcsődékben, de az egyetemeken is, az elmaradott gyermekek intézményeiben és a főiskolákon: ott van a nemzeti Oktatásügyi Minisztériumban, az oktatási törvények kimunkálásában, a képviselőknél, akik megvitatják és megszavazzák... ott van minden embernél, minden szervezetnél, minden intézményben. Mert minden összefogott törekvés, szakértelem és nagyvonalúság, de minden hozzánemértés és önzés is lehetővé teszi, hátráltatja vagy megakadályozza az ember kifejlődését az Atya kívánsága szerint. Minden összefügg a térben, de az időben is. A tanító, aki tanít, tudását azoknak köszönheti, akik őt azelőtt tanították, olyan könyveket használ, melyeket nem maga írt, tanulmányokat végzett, mert több évtizeddel előzőleg megszavazott törvény kötelezővé tette az oktatást stb. Az egész emberiség tegnapi és mai együttes erőfeszítése teszi lehetővé a fiúcskának, hogy elvégezze az alapfokú iskolát, a fiatalembernek, hogy doktoráljon, ez teszi lehetővé, hogy intellektuálisan azokká váljanak, amiké lettek.

Ami igaz a fejlődés egyik oldaláról, az áll az összes többről. Valahányszor az ember növekszik minden irányú méretében, ezt Istennek köszönheti, aki naponta megteremti, de az embereknek is: „Minden, ami lett általa lett, és nála nélkül semmi sem lett”... Ugyancsak mondhatjuk: semmi, ami lett, nem lett valamennyi ember nélkül.

Nem egyetlen személyt kell megnövelni integrális kifejlődéséig, hanem az egész emberiséget. Isten nem teremtett többféle kategóriájú embert. Mind kivétel nélkül születésükkel jogot kaptak, azt a lényeges jogot, hogy védjék és fejlesszék testi és lelki egészségüket. Mindenkinek adottságainak megfelelően *joga van maximális kifejlődéséhez*. Ha nem éri el lustaságból, ez súlyos hiba, ha önzésből megfosztják tőle az embert, borzalmas, szörnyű igazságtalanság. Szenvednünk kellene befejezetlen ember láttán, szégyenkeznünk kellene és bocsánatot kérni az elsorvasztott emberek tömegétől, akiket a társadalom elnyom vagy félreismer, nem ismer. Isten nem ezt akarta. Ellenkezőleg, biztosak lehetünk benne, hogy Jézus

⁵ Maga a betegség mindig rossz. Nem „akarja” Isten. Nem kell „belenyugodni”, hanem ellenkezőleg, küzdeni kell ellene minden emberi erőnkkel. Ebben a küzdelemben elkísér Jézus Krisztus, meglátjuk majd a Megváltás titkáról elmélkedve. (vö. 54. l.)

Krisztusban jelen van mindabban, ami az ember intellektuális fejlődését illeti (maradjunk példánknál), amikor a diák szakszervezetek küzdenek az oktatás demokratizálódásáért, amikor a zsűri szétosztja az ösztöndíjakat, amikor a tanulmányi bizottságok előzetes fizetést állapítanak meg diákoknak, de ott is, ahol az elmaradottaknak nyitnak meg osztályokat, a lakónegyedek kis termében, ahol önkéntesen tanítják olvasni a külföldi vendégmunkásokat, a modern iskolákban, a braziliai elemi oktatás mozgalmában, az UNESCO munkásságánál, stb.

Az a keresztyén, aki elégedett önmagával, kis személyes jámborságával, kis otthoni erőfeszítéseivel, aki az emberiség egyetemes felemelkedésének nagy erőpróbáján nem kötelezi el magát ott, ahol van, és pedig adottságainak megfelelően, az kívül helyezné önmagát Krisztus útjairól, akit az Atya küldött, aki mindig jelen van Lelke által, és befejezi a teljes Emberiség teremtését, mert misztikus testvére akarja tenni azt.

De mi megcsönkítettük ezt a Jézus-Krisztus-testet, nem pusztán a kegyelem rendjében való hiányainkkal, hanem már előtte – bár nem lehet beszélni előbből vagy utóbból – *amikor megcsönkítettük, elsorvasztottuk tagjainak természetes kibontakozását*, akár lustaságból, akár önzésből, akár még súlyosabban a testetlen természetfölöttiség elképzelése miatt. Nem lehetünk „krisztusiak”, ha nem érdekel szenvedélyesen, egészen életünk odaadásáig az Emberiség egyetemes felemelkedése, hiszen az az Emberiség az Atya kedves gyermeke, melyet úgy szeretett, hogy elküldte egyetlen Fiát, hogy az jegyezze el kimondhatatlan szeretettel.

A világegyetem meghódítása és kifejlesztése az ember szolgálatára

Mondottuk, Isten a földet az embernek adta, a földet, vagyis a világegyetemet: „*Uralkodjék az ember az egész földön...*” és azért adta neki, hogy „*magának alávesse*”.

Egy kis ideje annak, hogy az ember ténylegesen kezd uralkodni a természetben, azelőtt védekezett ellene, megelégedett azzal, hogy néhány morzsát ragadott el tőle, hogy éljen vagy túléljen. Nem uralkodott rajta. Ma mindennap jobban uralkodik rajta, kezdve a természet azon kis részecskéjétől, mely teste, egészen a földig, a tengerig, a világegyetemig, amelyet kezd felfedezni.

Másrészt már nem egyedül dolgozik, mint kézműves a műhelyében, hanem csoportban, testvéreivel, és lassan, rendszertelenül, de biztosan véghezmegy az ember egyéni és közösségi felszabadítása. Az ember végre kezdi megvalósítani a feladatot, melyet rábízott Isten a világ kezdetén. Az ember új korba lép.

Miért uralkodjunk a világon? Hogy azt az ember kibontakozásának szolgálatába állítsa minden ember számára.

De a világegyetem, ahelyett, hogy az ember növekedésére adna alkalmat, sajnos el is nyomhatja az embert. Akár azért, mert nincs eléggé meghódítva, akár azért, mert az ember úgy rendezte be, hogy csábítóvá vált és közvetlenül hasznosítható boldogságot nyújt, és újra függővé teheti az embert, aki mohón akarja bírni az anyagi javakat, mindenre kész azért, hogy ezeket élvezze, akár többi embertestvére kárára is, akár rabszolgáivá is teszi őket, majd ellenségeivé. Velejárója mindez annak a kötetlen gazdálkodásnak és fogyasztói társadalomnak, melyet a mai fiatalok hevesen elvetnek, bár a gyakorlati életben mégis abból élnek, és később ők is annak rabszolgáivá válnak. De ne tévedjünk, ami itt rossz, az nem a föld, mely az ember munkája által több jót terem, nem az emberi életszínvonal, mely lassan emelkedőben van, nem az, hogy az emberek „gazdagabbak” fogyasztási javakban, hanem az, hogy néhányan igazságtalanul „halmozzák” a javakat a többi emberek tömegének rovására, és hogy sokan *függőségbe* kerülnek e javaktól, ahelyett, hogy uralkodnának rajtuk és asszimilálnák szellemi növekedésükre.

Nem arról van szó, hogy válasszunk a több birtoklás és több lét között, ezek nem összeférhetetlenek; arról van szó, hogy a több birtoklás ne idegenítse el bennünk a létet, hanem táplálja.

Miután az ember leigázta a természetet, sajnos még nem lehet biztos abban, hogy az majd őt szolgálja, és nem csinál belőle önző élvezőt, aki örökké elégedetlen, hanem az ember az ember ellen is felhasználhatja. Gondoljunk csak a képzelet és értelem kincseire, a munka, fáradtság mérhetetlen összességére, melyet a népek arra használnak, azért fejtenek ki, hogy egyre gyilkosabb fegyverzetel szerelkedjenek fel! Isten nem azért adta a földet az embernek, hogy testvére meggyilkolására fordítsa.

Láttuk, hogy az ember *munkája* az, amely elosztja térben és időben az emberiség e nagy erőfeszítését, mellyel szolgálatába állítja a természetet, akár szellemi, akár fizikai munkával, tudományos vagy művészi tevékenységgel. Isten a világ kezdetétől minden embert meghívott a munkára. Tehát minden embernek dolgoznia kell, ez egyik lényeges hivatása. Minden embernek joga van dolgozni, nem pusztán azért, hogy megéljen övével együtt, ez következmény, hanem először hogy teljesen emberré váljék, vagyis ebben a rendben a világ társteremtője Jézus Krisztussal és a többi emberrel. Az ember emberebbé válik a szabadon végzett munkával. Ezt megéreztek a marxisták. Nem büntetés, hanem megtiszteltetés. Nehézzé vált a bűn miatt: „Arcod verejtekével fogsz dolgozni”, de méltósága lényeges marad. Keresztény misztérium.

Sajnos, számlálhatatlan tömegű ember nem jut oda a feladathoz. Nincs munkájuk. Mások, a többség, nem tudják munkájuk révén illendően eltartani családjukat, és inkább rabszolgák, mint felelősök. Isten nem akarta ezt, Isten nem ezt akarja. Ő Jézus Krisztusban minden dolgozó felszabadításán fáradozik, és amikor az emberek küzdenek, hogy önmagukat felszabadítsák, ha tudják és akarják, küzdelmük mélyén tudatosan elébe mehetnek Üdvözítőjüknek. Gondoljunk most az emberek óriási erőfeszítésére, szenvedéseikre, a vérre, melyet a munkásküzdelemben kiontottak: gondoljunk az ipari tanuló legkisebb lépésére, csakúgy, mint a szakszervezeti összejövetelek találkozóira és a kollektív munkaszerződések aláírására, valamilyen munkaviszonyokkal kapcsolatos törvénynek a megszavazására stb. gondoljunk arra a népre, amely menetel a történelmen át, a nemzeteken át, a munkásmozgalom e nemzetköziségére, és könyörögjünk Istenhez, hogy az ő szemével nézhessük. Akkor, anélkül hogy naivan leegyszerűsítsük a problémákat, anélkül hogy sietősen felosztanánk az emberiséget a kizsákmányolók és kizsákmányoltak két blokkjára, anélkül, hogy automatikusan szentté avatnánk az egész munkás küzdelmet, de felszabadulva saját rejtett félelmeinktől, megszabadulva rossz polgári gondolatainktól, megtisztult szívvel fel fogjuk fedezni a szereteten és a gyűlöleten át, az igazságon és a tévedésen át a bűnt és a kegyelmet, a munkás emberiség hatalmas erőfeszítését, hogy megvalósítsa az Atya örök tervét: a világegyetem meghódítását és kifejlesztését az ember szolgálatára. Isten küzd azért, hogy felemeljen minden embert, mint a világegyetem társteremtőjét hivatása magaslatára, szabadságban, büszkeségben és teljes kibontakozásban.

Mindenki szabadon és felelősen vesz részt képességei szerint

Nem az ember az, aki elsőként reklamálta felelősségét életének minden vonatkozásában. Nem ő találta ki részesedését, hanem Isten. A Biblia első oldalain Isten már kijelenti az emberben való nyugodt és csodálatos hitét, mert nem teljesen elkészített világot ad neki, hanem építendő világot: éspedig már nem egy készen álló, hanem megteremtendő emberiségnek. És ez nem a helyesen gondolkodó, jóakarató főnök gesztusa kiskorú munkásai felé. Isten atya, de nem atyáskodik. Melyik az a vállalkozó, aki ily mértékben átengedné alkalmazottainak az elvégzendő mű felelősségét? Melyik az, aki ily becsületesen állna szolgálatukra, felajánlaná nekik egész erejét, hatalmát, hogy *szabadon valósítsák, aminek valóságát ők maguk határozták el*. A világ nem kockajáték, elkészítendő kész mintákkal. Alapanyag, nyersanyag az ember szabad kezében.

Isten átadta az embernek azt az egész felelősséget is, amellyel az emberiséget kell teljességre vezetnie. Az emberek tudják, hogy előbb-utóbb az életről is döntenie fognak. Van egy gyermekük, akarnak-e másodikat? Van kettő, akarnak-e harmadikat? Isten az ember

elhatározásához alkalmazkodik. Végtelenül tiszteli a szabadságot, a felelősség csúcsát, ezért szeretete örületében Isten szabadon lemond az ember kezébe.

És mintha ma világszerte az emberek hosszú álomból ébrednének. Minden társadalmi osztályban, minden népben, minden politikai rendszer alatt, előbb a fiatalok, majd a felnőttek, felfedezik, vagy homályosan újra felfedezik alapvető méltóságukat. Tudatosítják, hogy nem juthatnak boldogságra, életörömrre, csak ha *résztvevők és felelősek* az élet egész vonalán, az élet egészében, akár a gimnáziumban, akár az egyetemen, a gyárban vagy az irodában, a politika, közgazdaság, társadalom minden területén. Nem elégszenek már meg azzal, hogy legyen mit enniük, még ha éhesek is, hogy legyen munkájuk, még ha munkanélküliek is, hogy legyen tanulási lehetőségük, még ha analfabéták is, hogy fejlődjék országuk, még ha elmaradott is; szabadon akarnak *sorsuk művelői lenni*. És ha van mit enniük, ha tanulhatnak, és van munkájuk, és valamit mégis követelnek, az nemcsak a magasabb bér, a hűtőszekrény, a mosógép, az autó, stb., hanem az az igény is, hogy nekik is legyen felelősségük. Szellemi vagy akár testi éhségükön túl, az anyagi jóléten túl, mely megfullasztja őket, emberi méltóságukat keresik. Nagyon kevesen tudják, sajnos, hogy amit tényleg akarnak, az, amit *Isten kezdet óta akar felőlük*, vagyis az, hogy legyenek újra egyenesen álló emberek. Ez az a nagyhatású közösségi tudatosulás, amelyet ma világszerte láthatunk, valóban ez az a nyugtalanság, elcsodálkozás, lázadás, amellyel az ifjú felfedezi, hogy ember, amikor nem mondták meg neki, elrejtették előle. A rendtelenség és szenvedés, mellyel ez jár, a születő új emberiség első fájdalmas görcsei.

Vannak emberek, akik brutálisan, néha meggondolatlanul elvetnek mindent, ami szerintük a jelenlegi társadalomban valamiben is akadály a követelésnek és lényük mélységes kibontakozásának. Akkor, sokan azok közül, akik bármely fokon részesei a felelősségnek, megijednek és megkeményednek. Nincs igazuk. Nem szabad elfojtani ezeket a jogos követeléseket, vágyakat. Be kell fogadni, segíteni kell, hogy az építés irányába orientálódjanak, mert minden olyan kontesztáció, amely nem képes előbbrevinni egy építést, elveszett energia a társadalom szempontjából, és a kontestálók szempontjából megállítja a felnőtt érettség felé való fejlődést.

De előbb mélységben kell megérteni, és nem elfordítani és elferdíteni ezt a kontestáló erőt: nem szabad felőrölni pusztán anyagi előnyök felmutatásával. A zsebpénz kielégítheti a gyermeket, de már nem a férfit. Az alamizsna, még ha el is fogadják szükségből, megalázó, és később megsokszorozza az igazságosság brutális követelésének erejét. Ha több a segélyezett, több lesz a fellázadt, akár emberben, akár népben. Emberek és népek azt akarják, hogy – bármely formában – ne „jótéteményből részesítsék” őket, hanem felelőségekből, *összák fel igazságosan a felelőségeket*.

Haraggal jönnek rá sokan ma a valóságra, hogy testvéreik elütötték őket felelős állásoktól, sőt megfosztották őket javaiktól is, amelyek megillették őket. Isten a földet minden embernek adta, és közülük sok hozzá sem érhetett az Atya ajándékához. Egyesek elvették, és csak maguknak tartották meg, tőkésítették és, talán mert vállalkozóbbak voltak, vagy kevésbé lelkiismeretesek, bátrabbak vagy okosabbak, saját hasznukra gyümölcsöztették. Elfelejtik, hogy ez a föld az emberek földje, hogy mindenkié, és hogy egyénileg vagy közösségben mindenkinek *joga van a maga részéhez*. A föld nem az elsőé, aki elfoglalja, vagy nem azé, aki dolgozabb, aki erényesebb... aki erősebb. Az erősebb joga – bármi legyen is az erő fajtája – nem Isten törvénye.

Vannak, a felelősek közül, akik azt mondják igazolásukra: a többiek nem képesek felelőséget vállalni, nem tudnának gondolkozni, parancsolni, dolgozni... Hát vajon a csecsemő tud-e járni? Mit gondoltátok az olyan szülőkről, akik, hogy el ne essen, mindig csak fektetnek, és azt mondanák: nem panaszkodhat, rendszeresen kap enni? Az ilyen szülőket bíróság elé idéznék, büntényben vétkesek, mert megölik gyermekükben az álló embert, akivé lennie kellett volna. Nincs többféle igazság. Ha még nem az emberé az, ami jót és felelőséget Isten neki

felajánlott, kötelessége küzdeni eléréséért. És ha azt, amit Isten kezéből kapott, elraborták tőle emberkezek, vegye vissza! Isten támogatja küzdelmében.

Így mindaz, ami ennek a hódításnak vagy visszaszerzésnek irányában halad, kezdve a ház birtoklásától, ahol minden ember elhelyezheti a családját, addig, hogy a föld a parasztoké, akik megművelik; kezdve a tanuló felelősségétől az osztályában, egészen addig, hogy a dolgozó felelős a vállalatnál, sőt még nemzeténél is; mindaz, ami ebbe az irányba megy, a gondolkodás, keresés, küzdelem irányába, hogy helyére kerüljön az olyan gazdasági, politikai, társadalmi rendszer, ahol minden ember, adományainak mértékében részt vehet az emberiség kollektív felelősségében a világegyetem felépítéséért, mindaz, ami ebben az irányban halad, Isten irányában halad. Jézus Krisztus ott van. Várja az embert: segíti, hogy küzdeni tudjon együtt Vele.

Közösségi és testvéri módon megvalósított részvétel a Föld minden emberének bevonásával

Nem egyénekenként egy-egy embernek adta át Isten a világ építéséért való felelősséget, hanem mindenkinek, közösségben. Egyikük sem valósíthatja meg teljesen önmagát sem a rábízott küldetést a többiek nélkül.

Az ember, akár akarja, akár nem, hozzá van fűzve az egész föld minden emberéhez, és elsősorban azokhoz, akik közvetlenül körülötte élnek. Hogy fejlődjék, mindenkire szüksége van, amint mindenkinek szüksége van órá. Egy nagy test tagjai. A kegyelem csak átalakítja, megisteníti az *emberiség*-test természetes egybetartozását. Kialakítja Krisztus Testét.

Az embereknek nem csupán *felismerniök*, *elismerniök* kell az egybetartozást, hanem el kell azt fogadniok mélységesen, és még inkább *megélniök* szeretetben. Akik ezt megértik, utolérrik az Atya kívánságát, aki kezdettől beleírta a természet szívébe az emberi testvériség gyökereit. Jézus Krisztus eljött, hogy mozgósítsa azt. Csatlakozhatnak művéhez, tevékenységéhez a diákok, akik nem csak maguk akarnak tanulni, hanem konkrét módon gondoskodnak osztályukról, társaikról, környezetükről, országuk és a világ minden fiataljáról. Ezt tehetik a városi vagy vidéki dolgozók is, akik nem csak maguk akarnak előrejutni, hanem társaikkal együtt, akik a vállalatnál, a termelésnél, szakmájukban, mint ipari vagy mezőgazdasági munkások dolgoznak.

Minden embernek nehéz felelősség az, hogy nem csupán személyes növekedése az abszolút feladata (és ez sem megy individuálisan), hanem épp oly abszolút feladata, hogy ne egyedül növekedjék. Ha minden erejéből és minden adottságával, minden más emberrel, kezdve a helytől, ahol van, dolgozik a világ építésén, akkor tudja összekapcsolni ezeket a feladatokat. Mert az ember a világ teremtését befejezve fejezi be önmagát, és ér el az örömrre. Soha sem lesz teljesen és hitelesen boldog a többiek nélkül, mert Isten mindörökre egyesítette Jézus Krisztusban a világ sorsát az emberiség minden emberének sorsával.

Higgyünk a Földben!

Hinni kell a földben, mert akár akarjuk, akár nem, akár tudjuk, akár nem, az egész Teremtés, mely bennünk és szemünk előtt folyik, tökéletesedik és befejeződik, ez a Teremtés, amely az ember élete, az emberisége és a világegyetemé, nem pusztán profán. Gyártási jele isteni, hiszen Isten örök szeretetének gyümölcse Fiában, Jézus Krisztusban. Szeretet gesztusa, tegnap, ma, holnap, hiszen mindennap melegen kerül ki a Teremtő kezéből. Végül Isten állandó és sürgető felszólítása minden emberhez meghívás, hogy szabadon jöjjön dolgozni a világ műhelyében, és így meghívás találkozásra Istennel, melynek nem hangsúlyoztuk még eléggé végtelen mélységét.

Mert az égben hisz, azért még nem okvetlen szükséges, hogy a keresztény ne higgyen a földben. Ellenkezőleg! Amikor szemléli a transzcendens Istent teremtetlen *szeretetében*,

felfedezi Benne a Teremtés forrását. Csodálnia, csodálkoznia *kell*, büszkének lennie, végtelenül, inkább mint a nemhívőnek, hiszen ő csak a gyakran elterelt folyású folyamat csodálja, melynek vize túl sokszor szennyezett, és nem ismeri a tiszta *forrást*. Végtelenül inkább mint a nemhívőnek hinnie kell a föld csodálatos fejlődésében, büszkének kell rá lennie. Ez nem konkurencia Istennek, hiszen tudja, hogy ez a hosszú evolúció, ez a csodálatos egyetemes felemelkedés, kezdve a barlangi embertől a mai tudósokig, a nyers természettől, a vad, lázadó természettől a technika, a tudomány, az ipar csodálatos hódításáig, a nehézségek, küzdelmek, kudarcok ellenére, nem más, mint megdöbbentő lefolyása az időben Isten és ember, Teremtő és társ-teremtő közös művének.

Végül, a keresztény vallja *Krédójában*, hogy hisz „a test – mindenki teste – feltámadásában”. De ki választhatja el a testet a levegőtől, mely táplálja, a naptól és a földtől? A világegyetem az ember nagy totális teste, az ember ennek finom hegye, amely gondolkodik és szeret. Az egész Teremtésnek „lesz része az Isten gyermekei dicsőséges szabadságában” (Róm 8,18-22). „Új ég lesz és új föld!” (Jel 21,1).

Persze, senki sem tudja, vajon a föld bemenetele a dicsőségbe reális történelmi folytatása lesz-e a haladó, fejlődő emberiségnek és világegyetemnek, sőt ez nem is valószínű: „Amit elvetsz, nem éled fel újra, ha előbb nem halt meg”, írja Pál a korintusiaknak, a test feltámadásáról beszélve. Nem így lesz-e ez a földdel is? Nem fontos! Hisszük, hogy a *mi* testünk „öltözik halhatatlanságba”. Hisszük, hogy *mi* földünk, amilyenné fejlesztettük, változik át, és lesz „új föld”. Ha el kell halni a magnak, nem mindegy, hogy az szép és jó-e. Ez a jóság és szépség élővé lesz, és megsokszorozódik a diadalmas *kalászbán*, mert a gyümölcs már egészen benne van az elültetett magban.

Ki hihet jobban és buzgóbban a földben, mint a keresztény ember? Csak ő, hitének ismeretéből, fogja át a teremtés misztériumát egész hosszúságában, egész vastagságában, *totalitásában*. Csak ő ismeri eredetének, folyásának, befejezésének végtelen dimenzióját. Túl kell áradnia az örömtől, a hálától, a buzgóságtól.

De hát akkor miért tűnik gyakran úgy, mintha a keresztény ember távol állna a földtől? Miért fél tőle, miért dacol?

Igaz, kockázatos, hogy elidegenít, félrevisz, elnyom a föld. De ha a keresztény fél, részben visszavonul a föld harcából, ez nem hite miatt van, hanem *hitének hiánya miatt*.

Higgyünk az emberben!

Ami igaz a Teremtésről általában, még inkább igaz az emberről. Isten mindenkortól szívében „hordja” az embert, beleírja jelenlétét, amikor megteremti és fejleszti, és nem csupán úgy, mint egy anya, aki egyszer s mindenkorra életet ad gyermekének, hanem mint olyan mama, aki *szüntelenül szülné fiát*. Ember, akkor hát elérheted Istent önmagadban, lényed legmélyén és egzisztenciádban és minden ember egzisztenciájában. „Ő” forrása benned az élet folyamának, mely a te életed. Ő a Szeretet, és te a szeretet megtestesült gondolata vagy. Ha büszke vagy a magad és testvéreid életére, büszke vagy Rá; ha szereteted a magad és testvéreid életét, Őt szereted és dicsőíted. Ha átadod magad az életnek, a magadénak és a többiekének, *hogy sikerüljön*, Teremtődnek adod át magad. Miért félsz, hogy az embert túlságosan szeretik, túlságosan védik, túlságosan kifejlődik, hiszen csak egy veszély van, az, hogy rosszul szeretik, és főként, hogy nem szeretik eléggé. Ami engem illet, minél tovább megyek, annál jobban szeretem az embert, és minél jobban szeretem az embert, annál inkább van kedvem szeretni Teremtő Istenét!

A Teremtés felajánlása

A Teremtés az Atya gyermeke, melyet mindennap szül. Ezért mindennap viszonznia kell szeretetét. Egyedül nem tudná. De e Teremtés csúcán, az anyagban és az életben kivirágzott a szellem és a szabadság: az ember. És ez az ember a föld gyümölcse, a földből eredt és elválaszthatatlanul egy a földdel, aki most szabadon vesz részt Istennel önmaga és a világegyetem Teremtésében, felajánlhatja magát Neki. Felajánlhatja az emberiség egyetemes felemelkedését és a világegyetemet, amelyet maga gyúrt, alakított át, fejlesztett, melynek ő ad értelmet, hogy megértse, milyen szép; ő ad száját, hogy dicsőítsen, szívet, hogy szeressen.

Az oltáron a szeretetből meggyújtott gyertya dicsőíti Istent. Az ember ajánlja fel a tömjén füstjét is, és ezzel dicsőíti az Atyát, amikor ég felé száll, de a templomi liturgiát megelőzi a befejeződő világegyetemennek hatalmas liturgiája. A Teremtés gyertyája a gyárkémény a városban; a tömjénfüst a repülőgép világító útja, a földről felszakadó rakéták. Az oltár gyertyája és a templomi tömjén csak azért értékes felajánlások, mert szeretetet helyezünk beléjük; de a gyárkémény, a repülőgép és a rakéták már önmagukban szellem-hordozók. Ezek az ember nagy történelmi erőfeszítései, hogy utolérje Isten teremtő erőfeszítését. Ez az ember és Isten előtt ragyogóan kibontakozó Teremtés.

Bárcsak lennének e szent vállalkozásban teljesen emberkeresztények, hogy azt a totális kibontakozásukhoz segítsék Krisztusban, hogy már mostantól, és majd egykor túl a halálon is, áthaladjon az utolsó állomáson, és elérkezzék az út végső szakaszához, amikor véglegesen visszahelyezik Isten kezébe.

Bárcsak lenne világszerte modern Asszisi Ferencek serege, akik teljesen a világ polgárai, akik nem csupán megéneklik a Teremtést, de miután dolgoztak rajta, megújították, fejlesztették, *átadják* Istennek, csodálatosan gazdagítva az ember szellemével, táplálva vérével, áttelekítve a munka világának testvériségével, izzóan a több méltóságért és több szabadságért folytatott harctól!

Emberek, ti vagytok a Teremtés munkásai és papjai, és „minden a tiétek, ti pedig Krisztuséi vagytok, és Krisztus Istené”!

Hatodik fejezet: A Megtestesülés misztériuma

És az Ige testté lett

És „az Ige testté lett” (Jn 1,4)... Mit jelent ez? Isten eljött Fiában, hogy átjárja, teljesen magába vegye föl az emberi természetet. Emberi testben, emberi szívben, emberi életben jött el. Isten *Isten-Ember* lett.

Láttuk, hogy az emberiségben minden összefügg. Az ember egy nagy test tagja, az emberiség, sőt maga a világegyetem csak testének folytatása. Mert ki választhatja le az embert atyjáról és anyjáról, és ezeket szüleikről, és szüleiket az övékéről...? Az ember össze van fűzve minden más emberrel, és nem válhat teljesen emberré, nem csupán akkor, ha nem fogadja el testvéreit, hanem akkor sem, ha nem egyesül velük szeretetben. Mert lehetne-e a kéz teljesen kéz, ha visszautasítja a test egészét?

És ki választhatja el az embert a világegyetemtől? Ki veheti el tőle a földet, a levegőt és a napot anélkül, hogy halálra ne ítélné? Földből gyúrtan, az ember testvére marad a földnek, szüksége van rá, hogy megszülessék, éljen és fejlődjék. Nincs olyan fénysugár, – Claudel, a költő szavával „nincs olyan csillaga az égnek,” – amelyre szüksége ne volna.

Isten Jézus Krisztusban emberré lesz, és így Krisztus embersége magába öleli minden idők minden emberét, és kevésbé nyilvánvalóan, azonban valósággal az egész világegyetemet. Az ember megistenítésével, Krisztus lesz az emberiség végleges egysége, a Szentháromság képére: „Egyek legyenek, *amint te és én egyek vagyunk*”. Jézus Krisztus nem „akarata ellenére” szenved el, hogy természetét egybekapcsolja minden emberrel. Szeretetből jött, szeretetben találkozik és egyesül azokkal, akik most már testvérei. Jézus Krisztusban Isten minden emberrel egyesül, hogy mindnyájan egyesülhessenek vele.

Máriában

Az ember és Isten találkozásának ez az első ténye Mária által és Máriában valósult meg. Őbenne, aki tiszta befogadás és tiszta ajándék, az emberiség csúcspontja a világ kezdete óta. Benne járult az egész Föld és minden ember Isten elé, Aki elénk jött. És Mária *igenje* teljes és hatékony igen: benne és általa az egész emberiség mondott igent a Teremtő és a teremtmény új világot hozó „természetes” és „természetfölötti” nászához.

Mivel az ember igent mondott, Isten eljött, megvalósítva Ígétét, megpecsételve Szövetségét. Eljött, *Ember* az emberek között, és mert teljesen ember és végtelenül szerető, eljött, hogy átjárja az egész embert, az egész emberiséget és a világot *szerető jelenlétével*. Ez az az *esemény*, mely a legfőbb a Történelemben. (Emlékeztetek arra, hogy nem szabad úgy elmélkedni Krisztus misztériumának egy gondolatán, hogy a többről megfélekedünk. Jézus Krisztusban, aki meghalt és feltámadt – ez a megváltás – egyesül az egész múlt, jelen és jövő emberisége. Ezt azonban korlátolt értelmünk csak állomásonként tudja elemezni, és csak azután foghatja fel megdöbbentő összességében.) Mindezzel az Atya szeretetének örök terve valósul meg, és jut sikerre: „Mindent Krisztusban egyesíteni, az égieket és a földieket” (Ef 1,10).

A Megtestesülés misztériuma az időben valósul meg

Jézus Krisztus kétezer év előtti eljövetele az emberekhez érzékelhető kifejezése annak az egyedülálló örök szeretetnek, amely a Messiás eljövetelének első kezdeteitől fogva a diadalmas világvégi eljöveteléig az időben fejlődik. Mert Jézus Krisztus nem kényszeríti a szíveket. Nem jegyzi el az embert akarata ellenére, és az emberiségnek Jézus Krisztus testébe való beépülése

ténylegesen csak lépcsőről lépésre valósulhat meg az embernek, a történelem zarándokának szerető igényei nyomán.

Mert a szeretet befogadás és ajándék, elválaszthatatlan e kettő. Aki ad és magát adja, de elfelejt vagy nem akar befogadni, az csak atyáskodik. Minden szeretet kölcsönösséget tételez föl: legyen mindenki a másik számára gazdag az adásban, szegény az elfogadásban.

És mert az embert mindenfelől határok veszik körül, többek között időbe ágyazottságának határa is, azért nem tudja magát véglegesen a másiknak adni, a totális szeretet egyetlen aktusában. Történeti részletezéssel kell megvalósítania mindazt, amire egy napon vállalkozott. A szerelmesek, akik teljes szabadságuk örömeiben egy napon igent mondanak egymásnak, ténylegesen házasságot kötnek. Ebben az első igenben elkötelezik egész életüket és örökkévalóságukat, mert ebben az igenben benne van az összes többi. Házasok. De még előttük áll, hogy azzá is legyenek, azáltal, hogy megismélik ezeket az igeneket történelmük napi útján. Így minden ember konkrét életében suttogja el Istennek adott személyes válaszát napról napra. Jézus Krisztus igenje az emberiség felé tökéletes: tökéletes igenjével elhozza Isten ajándékát az embernek, azt a nyitottságát és készségét, hogy hajlandó elfogadni szeretetünk arányában beleegyezésünket. De az ember ezt a beleegyezést szabadon csak lépcsőről lépésre adja. Ahogyan minden nap emberré „alakul”, úgy kell mindennap kereszténnyé alakulnia azzal, hogy átadja magát a szeretetnek, átadja életét és a világ életét, ezzel teszi lehetővé, hogy Jézus Krisztus általa valósítsa meg az időben és az emberiségben, amit egyszer s mindenkorra létrehozott.

A Megtestesülés misztériuma még nem fejeződött be

Így mondhatjuk, hogy bizonyos módon Jézus megtestesülésének misztériuma még nem fejeződött be. Persze Isten eljövetele emberi testben és életben, vagyis fizikai, történelmi megtestesülése, teljesen befejeződött; de „misztikus” megtestesülése, vagyis eljövetele minden emberben, életükben és a világ életében, ha tökéletesen sikerült is Krisztusban, aki mindent egybegyűjtött szeretetében az ember szabad válasza útján megvalósulásra vár a történelemben.

„Én vagyok a szőlőtő, ti a vesszők, mondja Jézus, maradjatok énbennem, és én bennetek maradok” (Jn 15,1-5). Még nem nőtt ki a szőlőtő minden vesszője, és még nem teljesen Krisztusé, még nincs teljesen „Krisztusban” minden ember.

Ő a fő, mi a tagok: „a szeretet őszinte gyakorlásával *növekszünk majd minden szempontból abban, aki a fő*, Krisztus... Általa viszi végbe az egész test növekedését, és építi föl önmagát a szeretetben” (Ef 4,15-16).

Ő a „szegletkő”, szent templom szegletköve, „Benne kapcsolódik egybe az egész épület, s emelkedik az Úr szent templomává. Benne épültek egybe ti is a Lélek által Isten hajlékává” (Ef 2,21-22). De az épület még nem kész, a templom még nem épült föl.

A Megtestesülés misztériuma az emberben, az emberiségben és a világmindenségben fejeződik be

A misztikus Megtestesülés együttesen valósul meg két „dimenzióban”: „mélységben” és „kiterjedésben”.

Mélységben: Jézus Krisztus eléri az embert, és keresi szeretetére válaszát. Ez a keresztény ember egyesülésének és azonosulásának titka, amíg teljesen át nem alakítja Krisztus, mint új ember az új életre, és amíg nem mondhatja szent Pállal: „Már nem én élek, hanem Krisztus”.

Így nézve a történelem Jézus szeretetének hosszas erőfeszítése, amint keresi az embert, állandó szerelmi vallomás, melyet életének mélyén ott suttog szívében. Állandó meghívás Annak részéről, aki bele akar testesülni minden emberbe, hogy azok Benne az Atya gyermekeivé legyenek, és egymás között és Vele szétválaszthatatlan testvérek.

Csak egy igazi siker létezhetik az ember számára, és nem kettő: „emberi”, melyet a világ közvetít, és „isteni”, melyet az Egyház nyújt. Az ember egyetlen nagy sikere, az, hogy sikerül átalakulnia Istenbe, mert Isten kezdettől a teljes kibontakozást szánta nekünk, teremtményeinek. Isten úgy alkotta meg az embert, hogy ő „magára vehesse”, és az ember csak úgy lehet teljességgel önmaga, ha Krisztusé, és Krisztusban van, azaz *keresztény*.

Kiterjedésben: Jézus magára ölti az egész emberiséget, és az emberiség által a világegyetemet, és az embereknek együtt, természetes közösségekben, népekben, Egyházban kell válaszolniuk szeretetére, mígnem eljutunk az egységre a hitben és az Isten Fia ismeretében, „meglett emberré, Krisztus teljességének mértékében” (Ef 4,13).

Akkor, „mikor majd minden alája lesz rendelve, maga a Fiú is aláveti magát annak, aki mindent alávetett neki. *Akkor Isten lesz minden mindenben*” (1Kor 15,28). És megvalósul az Atya örök terve: „Hogy összefoglaljon mindent Krisztusban, mint főben, ami mennyben és földön van” (Ef 1,10).

A Megtestesülés misztériuma beteljesíti a Teremtés misztériumát

A Teremtés misztériuma az időben bontakozik ki, mint Isten szeretetének megmutatkozása Krisztusban. A teremtés mélyén pedig az élet, az egyetemes felemelkedés és az ember fejlődése által, a világnak munkás felépítésében, már szoros egység alakul ember és Isten között. De abban a mértékben, melyben ez a teremtés fejlődik, ugyanabban a szerető gesztusban, Jézus Krisztus teljesen magára ölti, magában egyesíti. Megtestesülése által teljesíti be, megadja végső *értelmét* azzal, hogy egybegyűjti magában, mint főben, és így viszi végső teljességre: így lesz „új ember”, „új föld”.

Ez a válasz az ember két mélységes vágyára, törekvésére. Első vágyunk az, hogy nagygyá legyünk, egyre fejlődjünk. De meddig? Az ember nem mindig tudja ezt, viszont magában hordozza a végtelen ízt és vágyát. Krisztus szólítja őt, hogy mülje felül önmagát, és arra a nagyságra törekedjék, amelyet az Atya gondolt el felőle, vagyis eljusson Jézus Krisztusban az isteni életre: „Szeretéből eleve arra rendelt, hogy Jézus Krisztus által fogadott fiaivá legyünk” (Ef 1,5). Krisztus kinyilatkoztatja nekünk, ki az Isten; kinyilatkoztatja azt is, ki az Ember, hiszen Ő tökéletes Isten és tökéletes Ember. Eljött, hogy az embert azzá tegye, *amivé lennie kell*. Krisztussal szemben minden ember a fejlődés útján van, az emberréválás és az Istenbe alakulás útján. Amikor Magába testesít, lehetővé teszi teljes kibontakozásunkat.

Az ember szívében ott az a ki nem szakítható vágy is, hogy igazságos, békés, boldog világot építsen, vágyik olyan boldogságra, mely felülmúl minden boldogságot. Jézus Krisztus erre is válaszol. Meghív, hogy építsünk egy olyan emberiséget, olyan világot, „mely az égig ér” majd, hiszen az egész Teremtésé, melyet magába gyűjt Jézus megváltó Megtestesülése, az örök élet ígéretét hordozza.

Ha az emberek önmaguk és a világegyetem fejlődését „föld-szinti” fejlődésre csökkentik, nem eléghetnek ki teljesen. A végtelen éhsége, mely szívében szunnyad, eredetük és isteni hivatásuk nyoma. Az embereknek szükségük van Istenre, és ha nem akarnak Róla tudni, ha elvetik, anyagi javak, önmagukért keresett anyagi javak meghódításába vetik magukat, hiszen hiányzik nekik a legfőbb jó. Mindent bírni akarnak, mert hiányzik nekik „*a minden*”, és veszekszenek, ölik egymást, hogy megvédjék birtokukat. Lépen ragadnak a fogyasztási javakban, melyeket jogosan fejlesztettek, de *mélységesen megrontottak, amikor elfordították céljuktól*. Hagyják, hogy uralkodjanak rajtuk, elnyomják, elpusztítsák őket, kiszolgáltatják magukat a kielégületlenségnek, mert önmagukat és egyúttal a világegyetemet „felszínesen” teremtik meg, és nem érnek el a végtelen gyökerekhez, melyre hivatottak; gyökértelen és virágtalan növényként végleges terméketlenségre és halálra ítélték. Jézus Krisztus nem elégedett meg azzal, hogy a mennyekből adjon használati utasítást a teremtés helyes kifejlesztésére, írjon elő menetrendet a teremtés hasznosítására. Ő eljött a teremtés szívébe, a testbe, az életbe, hogy

gyökeret, életnedvet adjon a növénynek, melynek gyümölcse az örökkévalóság. Nélküle csonka a teremtés.

Mi több szeretetet kérünk

Bergson hajdan több lelket kívánt a világnak, a világ ma több szeretetre vágyik. Ez számára élet és halál kérdése.

Az emberi gondolat intenzitása gyorsított menetben növekszik. Több ezer század kellett ahhoz, hogy kiragadja az embert a vad öntudatlanságból, és csak néhány száz év, hogy egy Einsteint produkáljon. De a szeretet energiája nem fejlődik oly gyorsan, mint az intellektuális energia. Mi lesz az ember sorsa, aki szellemileg egyre gazdagabb, és párhuzamosan egyre inkább igénybe veszi a világ, melyet kifejleszt, ha egyre kevésbé válik képessé arra, hogy szeretetben egyesítse erőit? Ha ezek túlhaladják, széthúzzák, kerékbe török, tizedmásodpercnyi pontossággal tud irányítani mesterséges bolygókat tőle több ezer kilométerre, de annyiszor szánalmasan csődöt mond, amikor önmagát kell irányítania. Az ember túl gazdag értelemben, érzésben, képzeletben, és túl szegény szeretetben, így könnyen szétrobbanhat lényé, szerencsétlen atomizált pojacaként, és ott marad az elrontott, félresikerült ember maradványa.

Az ember anyag fölötti hatalma is csodálatos mértékben növekszik. Évszázadok kellettek, hogy képes legyen repülőgéppel bolhaugrásra, és csak néhány év, hogy felragadjon a földről több tonnányi szerkezeteket, hogy azok gyorsabban haladjanak a hang sebességénél, és a planétákon sétáljon. Mi azon emberek nemzedékéhez tartozunk, akik elsőként fürkészték ki az anyag titkát és hódították meg a benne rejlő mesés energiát: ez végtelen tisztesség! De ugyanazon emberi generációhoz tartozunk, mely, először használva fel ezt az energiát a világ színe előtt, arra használta, hogy kétszáz ezer testvérét ölje meg Hirosimában. Mi lesz a világból holnap az ember mindenható kezében? Visszatér-e a káoszba, arra ítélve munkálóját, hogy zérónál kezdje újra a világegyetem csodálatos építését?

És ez a szeretetben oly gyöngén táplált társadalom vérszegénnyé válik-e, védtelenül átengedi-e magát az önzés és gyűlölet emésztő rákjának? Most már tudjuk tapasztalatból, hogy a „legemberibb”, legigazságosabb gazdasági, politikai, társadalmi struktúrák sem érnek semmit, ha az ember szívében nincs szeretet, és nem teszi új teremtménnyé. Ha lerombolják a házat, és erősebbet, tisztábbat és harmonikusabbat építenek, ez nem változtatja meg automatikusan a benne lakó embereket. A társadalom, mely ma új születésben sóhajtozik, nem születhet szebbé, csak ha a szeretet megnő az emberiség szívében, különben halvaszületett gyermeket szül.

Minden erőnkől hisszük, hogy csak a szeretet összetartási ereje tudja egybegyűjteni az ember belső erőit, egységesíteni és személyessé tenni. És hisszük, hogy csak ez egyesítheti egymással az embereket, ez ragadhatja ki önmagukból, a saját fejlődésük túl elzárkózó vágyából, és vetheti őket egymás felé. Hisszük, hogy csak ez segítheti az embert a világegyetem építésében, hogy mindenki szolgálatába állítsa a világot, ahelyett, hogy önző módon használná, vagyis testvéreitől elvitatná azt. Végül is hisszük, hogy a szeretet olyan erő, mely nem embertől származik, hanem azt végtelenül túlhaladja. Hisszük, hogy személy, hogy Isten, aki megtestesült, és úgy él az emberiség kellős közepében, mint a kovász, mely megkeleszti a tésztát. Hisszük, hogy Jézus Krisztus ez a szeretet az ember és a világ javára.

Jézus Krisztus jelen van az életben szeretetének szellemével

Szinte hihetetlen, hogy még nem mértük fel az eseményt minden következményével: azt az eseményt, hogy Jézus Krisztus eljött a földre. Nagyon sokszor még mindig azoknak az embereknek a helyzetében vagyunk, akik számára mintha még nem jött volna el az Isten: ószövetségi mentalitás és lelkeség, hit hiánya a szeretet aktív jelenlétében, mely mindenkor itt van velünk.

Jézus Krisztus eljött, alávetette magát a Megtestesülés korlátainak, emberi testben, helyen, országban, fajban, korban, de már ezen első beiktatódása a teremtésbe magán hordta történelemben való tevékeny jelenlétének biztosítékát: „Veletek vagyok az idők végezetéig”, és bírta az emberiség teljes beletestesülése zálogát. A feltámadt Jézus Krisztus elküldte nekünk szeretetének Lelkét, és a Szentlélek... nem szállt vissza a mennybe. Él az ember szívében és a világ szívében, közelebb van, intimebb az emberhez és kivétel nélkül minden emberhez, mint önmaguk. Jelen van az egész emberi történelemben és e történelem minden pillanatában, beleiktatódik, és ha az ember akarja, „szent történelemmé” teszi, amelyben Isten népe az új Ígéretföldje felé menetel. Isten jelen van, az ember az, aki sokszor távol van tőle.

A VALÓ ÉLETBEN legyünk jelen a jelenlévő végtelen számára

Hogy Jézus Krisztus folytathassa csodálatos „leereszkedését” az Emberiségbe, hogy ez a Megtestesülés valósággá váljék mindennap az emberben és általa a világban, az embernek a valóságnak kellős közepette kell jelen lennie a végtelen Jelenlévő számára. Amint Jézus Krisztus az ember kenyerével akarja állandósítani eucharisztikus jelenlétét a földön, úgy az emberi élet kenyerével akarja növelni misztikus Testét. A modern ember egzisztenciális vágya egészséges. Ez Istenének első öntudatlan megközelítése. Az ember ma hisz az egzisztenciában, és néha csak abban. Sajnos, nem mindig tudja, hogy Isten vár rá, és hogy életének sűrűjében a totális Szeretet rejtőzik elevenen. Pedig itt találkozhat az ember Istenével. Nem „másutt” kell keresnie.

Így Jézus Krisztus iránti hűségünk a mindennapi „valósághoz” való hűségünkkel kezdődik, és első magatartásunk legyen becsületes végigtekintés önmagunk, életünk, egész helyzetünk, az emberi csoportosulások és a társas kapcsolatok és mindennapi munkánk stb. fölött. Itt kell részesednünk a teremtés valóságából és így tanúsított hűségünk jutalmául a megtestesülés folytatásából. Senki sem „realistább”, mint az igazi keresztény. Nem olyan, mint amilyennek gondolják, nem olyan ember, aki ég felé fordított szemmel jár „a fellegekben”. Ellenkezőleg, ő az, aki a földet nézi, és aki a hit világosságánál szemlélve emberi útját, felfedezi ott az Atya vele való akaratának jeleit: Hová küldött misszióba, és ott milyen eszközökkel, milyen személyekkel és mit csináljak? És ezt nem csupán egész életem, általános hivatásom vonatkozásában, hanem lebontva e hétre, e napra, a jelen pillanatra.

A VALÓ ÉLETBEN mondjunk igent Jézus Krisztusnak

Mondottuk, Jézus Krisztus először Mária szabad és szerető igenje révén jött a világra. Azontúl is a mi szerető és szabad igenünk útján jön az emberiségbe, arra a helyre, oda, ahol vagyunk, mint egyetlen személy adott helyzetben, lelkiismerettel és szabadsággal, amely elengedhetetlen életünk kis idejének megélésére is: kis esemény a nagy eseményben. Mindennap újból kell *önmagunkat választanunk* és *megválasztanunk életünket*, vagyis: a körülöttünk lévő személyeket, helyeket, eseményeket. Kell, hogy ez az egész élet miénk legyen, ez a mindennapi kenyerünk, melyet asszimilálnunk kell, magunkká változtatnunk, és, egyúttal, felajánlva Krisztusnak, aki erre felszólít, megengedni, hogy Ő magává változtassa, teljesen magáévá tegye, és így – rajtunk keresztül – megvalósítsa megtestesülésének misztériumát.

Az embernek jelen életére kimondott szabad és szerető igenje a teremtés szíve mélyén ez a kulcs Jézus misztikus megtestesüléséhez. Nem minden emberi életet tehet így magáévá Jézus, hanem csak az olyan életet, mely az Atya akarata szerint folyik, és benne kibontakozik az ember, a világ építése felé. Erről már elméltünk. Csak az, ami ellenkező irányba megy, ami bűn, az olyan ellentest, melyet automatikusan kivet, az nem táplálhatja Krisztus Testének növekedését. Viszont az egyes ember életén kívül, nem olyan életben, amelyet elképzelsz, hanem abban, amely neki mindennap adatik, *ezen az életen kívül nincs üdvösség.*

A „távollevő” keresztényt helyettesítsük be a „jelenlevő” kereszténnyel

Így tehát a Megtestesülés misztériuma – Jézus szeretetének e vállalkozása, mellyel minden embert egyesíteni akar, és amely Átala mindenkortól tökéletesen sikerült – most valósul az időben, gazdagodva tudatos válaszunkkal, szeretetben. Még hiányzott a mi beleegyezésünk ahhoz, hogy ez a házasság beteljesedjék. Mivel mindennap növekszünk, és mert olyan világban élünk, mely maga is növekedőben van, ezt a beleegyezést mindennap ki kell fejezni a beteljesülő Teremtés közepette. Ha nem akarjuk, hogy lassanként halálos kiegyensúlyozatlanság létesüljön a növekvő Teremtés és a szeretet között, amelynek azt birtokba kell vennie, hogy megadja teljes értelmét, mint az életnedv a növényben, a vér a testben, akkor semmit sem szabad távol tartanunk Jézus Krisztustól. Semmit el nem rabolhatunk tőle, hogy eltemessük vagy céljától elfordítsuk, magunk egy részecskéjét sem, testünk, szívünk, szellemünk egy kis részét sem, individuális és kollektív életünk egy pillanatát sem, a föld egy helyét, a történelem egy mozzanatát sem. Mindent össze kell foglalni Krisztusban, mint főben, az emberen át, *aki Isten tervének irányában munkálkodik*. Minden kezdettől megszentelt, de mindent meg kell szentelnie az embernek, aki Isten életéből osztozik Jézus Krisztusban.

Viszont sok keresztény sokáig távol volt a világtól. „Szellemi” világba emigráltak, melyet maguknak teremtettek, vagy melyet nekik teremtettek, erkölcsi szabályzatok és vallási gesztusok határainak védelmében, melyek, az élettől elvágva, mesterkéltté válnak, kiszárítják azt, aki így él, botrány és ellentétes tanúbizonyosság a többiek számára. Idegenekké váltak. Vissza kell térniök eredeti országukba. Újra *emberekké* kell válniuk természetükben.

Nem lehet hiteles „lelkiélet”, ha nem élik teljesen az életet. Az a keresztény, aki távol van az élettől, elválik Jézus Krisztustól;⁶ nem egyesülhet hitelesen az Ő jelenlétével, reális jelenlétével az Eucharisziában, ha nem egyesül előbb ezzel a másik reális jelenlétével az életben: „És az Ige testté lett, és közöttünk emelte sátrát” (Jn 1,14).

---

⁶ Világos: a világban élő keresztényről van szó. Az, aki sajátos hivatásból „hagyja el a világot”, egyébként is csak fizikailag válik el tőle. Nem menekül el az élettől, de más módját választja annak, hogy jelen legyen testvérei és a világ számára. Szellemileg kapcsolódik hozzájuk, közvetlenül, ha mondhatjuk Krisztusban, aki által sikerre jut ember és világ.

Hetedik fejezet: A Megváltás misztériuma

Jézus Megtestesülésének misztériumát csak a Megváltás misztériumához kapcsoltn érthetjük meg és élhetjük teljesen. Mert a bűn miatt Jézus Megtestesülése megváltó megtestesüléssé vált. De mielőtt megpróbálnánk ezt a misztériumot egész szélességében megragadni, és mielőtt megpróbálnánk realizálni, hogyan kell megélnünk mindennapi életünkben, fel kell fedeznünk, mi a bűn és a szenvedés.

A bűn, vagyis az ember lehetősége a szeretet visszautasítására

Az ember szeretetből és szeretetre van. Hivatása a szeretet. Nem csupán az emberi szeretet, hanem abból kiindulva, azon keresztül, benne, Jézus Krisztus *jelenlététől* átalakult, Istenben maradó szeretet. A végső cél: Jézus Krisztusban, minden más emberrel és a megújult világegyetemmel a Szentháromság ritmusában szeretni. Ez a mennyország.

Miután szeretetből jött, az embernek szeretetben kell visszatérnie Istenhez az egész emberiséggel és az egész világegyetemmel. Ez rendeltetése, ezen kívül nem sikerülhet sem ő, sem a világ.

Mivel az ember szeretetből van: a Szeretet csak azt akarhatja, hogy szabad legyen, mert szeretet nem lehet szabadságon kívül. Ha valakit szeretünk, azt szabadnak akarjuk, ha kell, életünk árán is, sőt meg is verekszünk érte, hogy kiszabadítsuk. Mert maga a szabadság – a szeretet gyümölcse – sem adatik készen az embernek. Csíráként van adva számunkra, hogy kifejlődjünk. A mi szabadságunk készülő szabadság. Az embernek szabaddá kell válnia, és szabad lesz, ha maximálisan szeret. A szeretet tesz szabaddá; az önzés megláncol, rabszolgává tesz. Persze, nem fizikai szabadságról van szó, hanem arról a rendkívüli lehetőségről, mely miénk, és melyet senki el nem ragadhat tőlünk, hogy elfogadjuk, vagy visszautasítsuk, hogy fellázadjunk, vagy beleegyezzünk, hogy igent mondjunk, vagy nemet egész életünkre, bármik legyenek is a külső kényszerek, bármik legyenek is a belső meghatározottságok és feltételek. Ez a szeretet szabadsága!

Az ember így szeretetre hivatott, de vissza is utasíthatja a szeretetet: ez a bűn.⁷ A bűn mindig rosszminőségű szeretet, önzéssel kevert szeretet vagy a szeretet egyenes visszautasítása, méghozzá egész életünkön át.

Bűn, ha vonakodunk, hogy a végsőkig elkötelezzük magunkat a teremtésben való együttműködésre (lustaság), vagy ha eltorzítjuk a teremtést (érzékiesség), vagy ha önmagunkért teremtjük meg magunkat, testvéreinkről megfeledkezve (önzés, kevélység).

Bűn, ha nem merünk kockázatot vállalni életünkben, hogy azt átadjuk szeretetben a másoknak, és így új életek támadjanak (innen a családok megannyi bűne). Mert aki szeret, az mindig életet ad a másoknak és másoknak.

Bűn, ha visszautasítjuk elkötelezettségünket a világ Teremtésében, vagy ha kiforgatjuk ezt a Teremtést, azzal, hogy saját hasznunkra fejlesztjük (a munka minden bűne, a legtágabb értelemben).

⁷ A bűn soha nem valamely „szabályzat” elleni engedetlenség. Az Egyház parancsai pl. csak normák, melyek a szeretet útján akarnak vezetni. Az Egyház pl. arra emlékeztet, hogy nem szeretjük Istent és nem engedjük, hogy Ő szeressen minket, ha nem egyesülünk Vele legalább évente egyszer. A bűn akkor nem valami parancs ellen való engedetlenség, hanem mellőzésével fogható módon bebizonyítjuk, hogy nem szeretünk (vö. 81. l.).

Bűn, ha visszautasítjuk az Isten-szeretet bevonulását életünkbe, hogy azt magáévá tehesse, és általa elérje testvéreinket és a világot (Jézus Krisztusnak való megnyílás és Vele való kapcsolatok hiánya).

Bűn, ha nem akarjuk elismerni, hogy Isten mindenki végső célja, mindenegyesé, mindenkié és a világé, és visszautasítjuk imádását. Bűn, ha magunkat tesszük istenné Isten helyett azzal, hogy megállunk önmagunknál, ha magunknak tulajdonítjuk el, ami másoké és Istené. Ha magunkat tesszük középponttá, tehát *megfosztjuk központjától az emberiség és a világegyetem felemelkedését*, és e téves orientációval egyenetlenséget szerzünk a világban.

Mindezen visszautasítás elrontott szeretet, ezek megbuktatják az embert és a világot, kívül helyezik az Atya tervén, mely mindenek egybegyűjtése szeretetben. Mert a világban csak két nagy erő van: egyik a hajtóerő Isten és a többiek felé, és ez a szeretet; egy visszahúzó erő önmagunk felé, és ez az önzés, a kevélység és minden más bűn, melyek csak sajátos megnyilvánulásai az önző magunkra visszahajlás folyamatának.

A bűn Istent érinti

Mert Isten terve a szeretet terve, mely csak szeretetben valósulhat meg, azért az ember elutasító magatartása, amellyel megtagadja, hogy benne teljesen részt vegyen, Istent ott „éri el”, ami Isten leglényege: *a szeretet*. A bűn nem más, mint *Isten szeretetének megsértése*. De a megtestesülés eseménye miatt a bűn Istent is érinti azzal, hogy *érinti az embert*. Mert amióta Jézus Krisztus Önmagában megpecsételte az emberséget és az istenséget, amióta Általa Isten egyesült az egész emberiséggel, azt egészen magára vette, ha visszautasítjuk az emberség-test egy tagját, a Főt utasítjuk vissza. *Ha nem akarjuk szeretni az embert, Istent nem akarjuk szeretni*: „Aki azt mondja, szeretem Istent, és nem szereti testvérét, az hazug” (1Jn 4,20). Jézus Krisztus Maga mondta kifejezetten: „Amit egynek a legkisebbek közül tesztek enyéim közül, nekem teszitek”. Figyelmeztetett rá, hogy ítéletünk arra a szeretetre alapszik, melyet iránta tanúsítunk azzal, hogy *szeretjük testvéreinket önmagukért*: „Éheztem, és ennem adtatok; szomjaztam, és innom adtatok; hajléktalan voltam... börtönben voltam, stb.” (Mt 25,31-46). Egyesek azt mondták: de hiszen Jézus az „övéiről” beszél, azokról, akik elismerték, akik hisznek benne és lelkiismeretesen szolgálják. Ugyan, hát egy igazi apa tesz-e különbséget gyermekei között, azok között, akik viszonyozzák szeretetét, és azok között, akik nem veszik észre és visszautasítják! És Jézus Krisztus, vajon feltétellel szerette-e és mentette meg az embereket? Nem, szeretetének foglyaként mindenkinek átadta magát kivétel nélkül. „Az övéi”, ez mindig minden idők minden embere. *Soha sem* Isten utasítja el az embert. Nem teheti, már nem lenne végtelen Szeretet; az ember utasíthatja el Istent.

Csak egy lehetősége van az embernek önmaga megvalósítására: a szeretet. Szeresse Istent minden erejéből, és ugyanígy az embereket. Ez a két út azonos és elválaszthatatlan. mondotta Jézus Krisztus.

A bűn minden embert érint és az egész Teremtést

Tudva, nem-tudva az emberek egybekapcsolódnak. Összetartoznak, függnek egymástól. Nem válhatnak önmagukká csak a többivel egyesülten, mint egy test tagjai. *Egy test*: az Emberiség. Ez a szolidaritás két irányban fejlődik. Használhat az embernek, vagy árthat neki. Az a tag, mely a testben szeret és kibontakozik, újraéleszt minden más tagot. Az, amely a szeretet akadálya, nem csupán önmagát teszi tönkre, hanem az egész testet gyöngíti. Minden nem-szeretet, vagyis minden bűn, az egész emberiséget érinti. Ezért, amikor bűneinket megvalljuk, megvalljuk Isten előtt és minden tegnapi és mai ember előtt.

Az ember lényében és tevékenységében az egész teremtéshez kapcsolódik. A világegyetemben elkötelezetten építi azt, de vissza is foghatja, gátolhatja is fejlődését, vagy

elfordíthatja céljától, és ezáltal bizonyos módon *beleírja a bűnt a Teremtés szívébe*. Például: vegyünk egy épületet, amelyet rosszul építettek föl, szakmai lelkiismeret, lényeges hitelek nélkül, amelyekből „lefáragtak” jövedelmük növelésére, az építkezési szabályzatok hiányossága miatt stb. A lakások túl kicsinyek, túl hangosak, rosszul tervezettek, csúnyák, stb. Ez visszahat a lakók magatartására. Amikor ezt vagy azt az erkölcsileg kifogásolható aktust teszik, ki mérheti le felelőségüket, összehasonlítva azok rejtettebb, de nem kevésbé reális felelőségével, akik közelről vagy távolról beledolgoztak az építésbe, és bűnüket kőbe vésték? És nem csupán ez vagy az az ingatlan fogadhatja így be és sokszorozhatja így meg az ember bűnét, hanem egész negyedek, városok; osztályok, iskolák és fakultások; gyárak és vállalkozások... de a munkaszervezés is, szabályzatok, törvények, minden rendű intézmény, mely az embernek a társadalomban való életét mintázza.

Így az ember által a bűn csakúgy, mint a szeretet bele van ágyazva az egész Teremtés szívébe. A Teremtés táplálja az embert, segíti, vagy akadályozza fejlődését, alkalom bukására. És ezért, szintén az ember által, a megmentő Jézus Krisztusnak a megváltandó Teremtés szívébe kell elvinnie a Megváltást: „A sóvárgással eltelt természet Isten fiainak megnyilvánulását várja. Hiszen a természet is hiábavalóságnak van alávetve, nem önként, hanem a miatt, aki alávetette. De megmarad az a reménye, hogy a mulandóság szolgálai állapotából fölszabadul Isten fiainak dicsőséges szabadságára. Tudjuk ugyanis, hogy az egész természet együtt sóhajtozik és vajúdik mindaddig” (Róm 8,19-22).

A kollektív bűn

Azt mondják, hogy a mai emberek és főként a fiatalok már érzéketlenek az egyén elleni bűnök iránt, de ezzel szemben jobban érzik minden testvérükkel közös felelőségüket a közösség bűnei miatt, amelyek agyonnyomják az emberiséget. Abban a mértékben, ahogyan nem feledkeznek meg személyes bűneikről, tesznek tanúságot érettségükről.

Honnan van: a munkanélküliség, az alacsony bérek, a kunyhók, az analfabétizmus, az ijesztő gyermekhalandóság bizonyos országokban, a világszintű éhínség, az általános fejlődésben való elmaradottság, a háború? Önzésből, kevélységből, nyereségvágyból, az emberek mindenféle bűnéből. Mindezek a csapások a *bűnök gyümölcsei*: a bűnök halmazának, az összefüggő bűnöknek, a bűnök láncolatának eredménye. És ezért az egész emberiség felelős.

Mi az *én* felelőségem, mindenegyesé, ebben a tragikus kollektív műben? Senki sem tudja, csak Isten, aki látja helyünket ebben a hatalmas, tegnapi és mai emberiségben. Isten, aki látja, mik vagyunk, és miért vagyunk ilyenek, mit kaptunk, és mik az akadályok életünkben. Isten, aki látja aktuális, jelenlegi helyünket a világ építésében és elkötelezettségi hűségünket testvéreink közepette. Egyedül Isten mérheti le, jóval túl erkölcsi magatartásunkon, a szeretetet mérheti le, amely éltet minket.

Mi csak azt tudjuk, hogy felelősek vagyunk, és ami nem szeretet az életünkben, az sajnos soha el nem vész, hanem titokzatos úton, melyet majd később ismerünk meg, találkozik testvéreink szeretetlenségével, és ebből adódnak azok a borzalmas közösségi bűnök, melyektől szenvedünk. Együtt vagyunk felelősek, együtt kell küzdenünk a megváltásért.

Kétfajta szenvedés van a világban

Kétfajta szenvedés van a világban: az, amely a természet szívébe van írva, és amely fájdalmas titok; az, amelyet az emberek tettek hozzá, és tesznek hozzá mindennap az előzőkhöz a bűn által. Ez utóbbi megmagyarázható.

Tény, hogy még az ember megjelenése előtt létezett a rossz a világban. Nincs a természetben haladás küzdelem, szenvedés és halál nélkül.

Miért kell a búzaszemnek szétszakadnia, elrothadnia, meghalnia, hogy kalász szülessék? Miért kell az állatnak, hogy éljen és fennmaradjon, verekednie és ölnie? Miért nem fejlődhet a föld, maga a világegyetem csak borzalmas és gyilkos összehúzóadásokon át? Miért vonja meg magát a Teremtés az embertől, mintha bosszút állna fokozatos meghódításáért? Nem tudom, senki sem tudja. *Ha nem volna Jézus Krisztus, fellázadnék.*

És itt az a szenvedés, amit az emberek raknak egymás nyakába. Ez még jelentősebb szenvedés, borzalmasabb és tragikusabb az embernek, mert tudja, honnan jön, mert elkerülhetné, és ezzel szemben néha úgy látszik, mintha élvezettel megsokszorozná. Ezt a szenvedést a bűn hozza be a világba, kezdve a szomszéd érzékenységének kis megsértésétől egy gonosz szóval, egészen azon mérhetetlen szenvedésekig, melyek a fenti közösségi bűnökből származnak, nem említve a szeretet hiányosságait az egyenetlen családokban, a viszálykodó emberi közösségekben, a munka világának rabszolgaságában, stb. stb. Nincs egy bűn sem, legyen bármily kicsi, bármily rejtett, melyből ne származna szenvedés, mert rendetlenséget és diszharmóniát visz oda, ahol rendnek és harmóniának kellene uralkodnia, önzést vagy gyűlöletet oda, ahol a szeretetnek kellene diadalmaskodnia: „Ezért, amint a bűn egy ember által lépett a világba, s a bűn miatt a halál, és így a halál minden emberre áterjedt, *mert mindnyájan bűnbeestek...*” (Róm 5,12).

Ne tévedjünk, végtelenül több ember hal meg világszerte éhen vagy háború következtében, mint földrengés vagy kataklizmák miatt. Sokkal több gyermek tűnik el az elemi gondozás hiánya, mint „természetes” betegségek miatt. Az ember borzalmasan tudat nélküli módon él, hacsak nem képmutató, amikor Isten felé fordul, Őt vádolja, és számon kéri rajta a természet okozta szenvedéseket, és megfélemledik azokról, melyeket maga visz mindennap a világba, és amelyeket korlátozhatna, majd eltüntethetne szeretettel.

És ne mondjuk, hogy Istennek kellene közbelépnie, hogy megakadályozza az embereket abban, hogy egymásnak rosszat tegyenek. Nekem nem kell varázsló-isten, boszorkány-isten, aki engem távolról vezérelt bábbá változtatva vezetgetne, aki minduntalan közbelépne életemben, megakadályozná, hogy rosszat tegyek, megóvna attól, hogy megsebezsem magam, azt engedné csak tennem, ami nem veszélyes, kiválasztaná utamat, óvatosságot kívánna meg, megzabolázná lendületemet... Olyan Istent sem akarok, aki kivetne a kocsiból abban a pillanatban, melyben az másikkal ütközne össze, vagy csodálatos módon ejtóernyőt növesztene hátamon, amikor a repülőgép lezuhan. Ugyan már! Kockáztatni akarok, szabad akarok lenni, és az *én* erőfeszitésem végén akarok nyerni. Ez nem kevélység, ez csak, hogy az akarok lenni, akinek lennem kell: ember. Nem utasítom el Istent, *szeretetére van szükségem*. Ezt kérem Tőle minden erőmből, de tudom, az ő szeretete nem veszi el, hanem megadja szabadságomat.

A csodatevő-isten nem a mi Istenünk, a miénk *Atya*, vagyis szeret, és aki eléggé szereti gyermekét ahhoz, hogy megkockáztassa a bűnt és a bűn következményeit, de mindvégig szereti, vagyis addig, hogy *sohasem nyugszik bele abba, hogy egyedül hagyja szenvedésével.*

A szenvedés rossz

Minden szenvedés *önmagában* rossz. Nem fogadhatom el, hogy magyarázatot keresve, mintegy „Istent mentetve” azt mondják, hogy jó. Hiszem, hogy tökéletlenség, és mindig is az marad.

Az „új égen és új földön” már nem lesz szenvedés és halál. Isten majd „megosztja az emberek sátorát, velük fog lakni, azok pedig az ő népe lesznek, és maga Isten lesz velük. *Letöröl szemükről minden könnyet. Halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajgatás, sem fájdalom. Ami eddig volt, elmúlt* (Jel 21,3-4).

Nem hiszem, hogy Isten azért „küldi” a szenvedést az embernek, hogy „büntesse”, vagy „javára” fordítsa. Nem fogadok el olyan szeretet-Istent, aki kínoz minket, hogy jobbá tegyen. Maga az ember méri önmagára bűne büntetését. Azzal, hogy eltéríti irányából a Teremtést,

nagyon kemény szenvedést bocsájt önmagára és testvéreire. Nincs arra szükség, hogy Isten hozzátegyen. Amikor egy kisgyerek az utcán elengedi papája kezét, szalad, elesik és megüti magát, sokszor utoléri papája, és megpofozza. Ez a fölös szenvedés már fölösleges; elég a gyerekeknek, hogy megütötte magát, az a büntetése. Az apa felizgatta magát, elragadtatta magát. Ez tökéletlenség. Isten nem indul haragra rosszkedő gyermeke ellen, nem üti meg. Ellenkezőleg, majd látjuk, ahelyett hogy megütné, segít *viselni* szenvedését.

Nem fogadom el a földre leboruló keresztényeket, akik szenvedéseikben „Isten *akarát* áldják”. Nincs szükségünk beletörődött emberekre. Egyenesen álló emberek kellene, akik küzdenek a szenvedés ellen. Ha pedig a szenvedés, amely önmagában rossz és az is marad, nem akar engedni, akkor felhasználják Jézus Krisztus által és vele, hogy jóra fordítsák. Így a tűzbe vetett használhatatlan szemét meleggé és világossággá válik.

A szenvedés „javítható” rossz

Már emberi szinten is fel tudja használni az ember a szenvedést. Felhasználhatja növekedésére. Az alpinista, aki szándékosan kockáztatja életét a hegymászásban, szenved hidegtől, éhségtől, fáradtságtól, úgyhogy valóságos kálváriára megy fel, de a csúcsra úgy ér, hogy *gazdagította erőfeszítése és szenvedése*. Ha erőfeszítése és szenvedése erejének határáig ér, emberből hőssé válik. Ha viszont helikopterrel viteti fel magát a hegy csúcsára, eléri célját, de nem változott meg. Az ember azzal haladja túl önmagát, hogy vállalja a szenvedést!

Valemennyiünknek utat kell bejárnunk, életünk útját. Ez tele van szórva nehézséggel. Együtt kell meghódítanunk egy világot. Erőfeszítéssel és küzdelemmel hódítjuk meg. Ellenáll az embernek, fellázad, de ha helytállunk, megnövekszünk a küzdelemben. Mondottuk, Isten nem adott nekünk kész világot, hanem készítenő világot. Ha ezt tesszük nehézségek közepette, akkor válunk emberré. Az a fiú, akinek útjából a szülők elhárítanak minden akadályt, nem erősödik meg, nem lesz emberré. A mi Istenünk soha sem lesz számunkra olyan apa, aki veri gyermekét, de olyan sem, aki „totojgatja”.

Azért, úgy hiszem, Isten nem *akarja* a szenvedést, de, úgy mint a bűnt, kénytelen „nehéz szívvel” a szenvedést is megengedni, különben nem szeretné hiteles valósággal gyermekeit. Isten nem alkotott tökéletes embert és világot. Az embernek *ezze kell válnia*: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes”. Küzdenie kell, hogy ezze váljon a világ. Nem egyedül, az lehetetlen, hanem Krisztussal, mert Isten *nem törődik bele a szenvedésbe*; ennek legnagyobb bizonyítéka Jézus Krisztus: aki mindenestül elkötelezte magát a szenvedés és halál elleni küzdelemben. Nála nélkül nincs csak kétségbeesés; Vele, remény és győzelem. Ez a Megváltás titka.

A Megváltás titka

Az Atya az ember-gyermekeket kezdettől, mindöröktől Fiában gondolja el. Isten terve egyetlen, nincs előbb kudarc, majd „új bekezdés, kijavítás”. A Megváltás épp oly „eredeti”, mint a bűn és a szenvedés, de az időbe ágyazódik be Jézus Krisztus élete és kínszenvedése által.

Mi a megváltás titka? Nem más, mint a világegyetemnek visszaterelése a végleges kibontakozás, az isteni szeretet útjára Jézus Krisztusban és Jézus Krisztus által. Krisztus végső győzelme ez a bűn, a szenvedés és a halál fölött: így viszi végső győzelemre a tőle alkotott embert, emberiséget és világegyetemet. A legyőzésre váró akadály a történelmen át a bűn, vagyis a szeretet hiánya, a szenvedés és a halál. Hogyan győzi le ezeket Krisztus?

Hogyan menti meg Jézus Krisztus az embert és a világot?

Szükséges volt, hogy Jézus Krisztus „magára vegye” az emberek minden bűnét, hogy küzdjön ellenük és csökkentse azokat. Ő pedig végtelenül tiszta, nem érinthette bűn. Megint csak a szeretet világíthatja meg ezt a misztériumot.

Aki hitelesen szereti barátját, házastársát, az feltétlenül szereti. Elfogadja úgy, ahogy van, gazdagságaival és tökéletlenségeivel, sőt bűneivel is, ha bűnös. Aki szeret, nem bontja fel a szolidaritást barátja bűnével, éppen ellenkezőleg. A bűnös felé jön, befogadja, és befogadván, vele együtt bűnét is befogadja: nem csupán nem ítélek el, hanem veled hordozom bűnödöt. Jézus, *amikor eljegyezte magát minden emberrel, így engedte, hogy elborítsák bűneink.* „Ő, aki nem ismerte a bűnt, mondja szent Pál, bűnné lett értünk” (2Kor 5,21). Egy bűnünk sem idegen számára, legyen az akár személyes bűnünk, legyenek akár azok a borzalmas közösségi bűnök, melyekről szólunk. Mert az ő szeretete végtelen, mert minden embert elér, mert jelen van számukra Megtestesülése által, anélkül, hogy egyetlen bűnt elkövetett volna, szabadon és szolgálatra készen fogadja be *önmagába* az emberiség hallatlan küzdelmét a szeretet körüli hibák ellen az időkön át. Aki az undorodásig átérezte barátja bűnét, változatlan hordozva a szeretet sebét iránta, az megsejtheti Jézus agóniáját. Szívéig hatolt a szeretet, oly mértékben szorongatta, hogy könyörgött az Atyának, szabadítsa meg ettől a tragikus szembesüléstől, a földön fetrengett, és vérrel verejtékezett. *De nem engedte el az embert*, nem tagadta meg szeretetét: mégis szeretlek, testvérem vagy, nem ítélek el, ellenkezőleg, jobban szeretlek, szolidáris vagyok... és *mindent vállalok*.

Az is szükséges volt, hogy Jézus magáévá tegye a világ minden szenvedését: azokat a szenvedéseket, melyeket azért visel az ember, mert folytatódik a világ Teremtése, és megadja ezeknek teljes értelmét. Vállalja az abszurd, ostoba szenvedéseket, a bűn szennyes gyümölcseit, hogy kijavítsa és szolgálóvá, hasznossá tegye azokat.

Hogyan? Háta nem volt elég széles, hogy elbírjon minden ostorcsapást, homloka nem volt elég hatalmas, hogy elég tövist fogadjon be. Jézus Krisztust kínszenvedésében megkínózták, majd megölték, de nem borzalmasabban, mint az emberek ezreit és ezreit a korokon át és még nemrég is a koncentrációs táborokban. Hogyan gyűjthette magába az egész emberiség minden szenvedését kezdettől?

Ezt egy nagypénteken értettem meg. Egy beteg gyermeket látogattam. Az orvossal egyszerre értem oda, az helyben kis sebészi beavatkozást határozott el. A gyereket egy széken az ablak közelébe vitték. Mamája mellette volt, válluk, arcuk érintkezett. Néztem a jelenetet. Valahányszor az operáló orvos vágott, a gyermek fájdalmas gesztusát az anya azonos gesztusa kísérte, mikor a gyermek a fájdalom kiáltását fojtotta el, a mama ugyanazt a szenvedő kiáltást fojtotta el. Amikor az operáció véget ért, gyorsan le kellett fektetni a kislányt, mert nagyon sápadt volt, majdnem rosszul lett... és nagyon gyorsan le kellett fektetni a mamát, mert nagyon sápadt volt, és majdnem rosszul lett. Akkor egy perc alatt megértettem: *aki szeret, együtt szenved azzal, akit szeret.*

Ez Jézus Krisztus igazi kínszenvedése: nem csupán az ostorcsapások, nem csupán a keresztút, mások hasonló kínokat szenvedtek el, hanem a *szeretet kínszenvedése*. Jézus Krisztus, mivel végtelenül szeret minden embert, mindenkire figyel, tökéletesen jelen van Megtestesülése által, látta, ismerte, átszenvedte *valamennyi* szenvedést. És mindezt, valamint az emberek minden bűnét hordozva ment végig keresztútján. Keresztje az a fakeszt, de legfőképp az a mérhetetlen kereszt, mely az emberi történelemben emelkedik.

Amikor végül ráerősítették a fára, és ott függött ég és föld között, amikor elszenvedte emberi halálát, akkor minden testvérenek halálát fogadta be szeretetből. Nem tudta megvédeni magát ettől a szeretettől, és „meg nem nyitni szívét” minden embernek. Valóban szeretetének „áldozata” volt. Megtestesülése sikerült, beletestestült az egész emberiségbe. A Kálvárián Benne egyesülve gyűlt össze minden ember. *Teljes Teste* volt ott keresztre szegezten.

Akkor Ő, a legelső minden testvér között, az Emberfia, ennek a nagy emberiség-testnek a feje, totális tudat és szabadság, végtelen szeretet, borzalmas magányosan megragadta saját szenvedéseit és életét, megragadta Teste minden tagját, az emberiséget és a világegyetemet, bűneiket, szenvedéseiket és halálukat, és nagy kiáltással *mind* átadta Atyjának: „*Én* kezembe ajánlom lelkemet!” Lelkét az egész emberiség „gazdagította”, az elmúlt, a jelen és az eljövendő. Az egész embert, az egész emberi történelmet és az egész teremtést irányította vissza a szeretetben az örök Szeretet felé. Ez volt a világ Megváltása!

Mert három napra rá az Atya visszaadta Fiának életét és Benne az egész emberiség életét, de megtisztult életet, melyet megújított a szeretet, *új életet*, mely most az örökkévalóságig fakad.

Nem a szenvedés ment meg, hanem a szeretet

A vallási irodalomban hemzsegek a kétes értékű szövegek, melyek Jézusban a *szenvedését* dicsőítik, mely megmenti a világot, vannak „a keresztnek lelkeségei”, melyek olyan magatartásokat és gesztusokat gyakorolnak, melyek talán nagylelkűek, de sokszor egészségtelenek. Az embereknek beletörődött keresztények képét nyújtottuk, akik odahajtják hátukat a sors csapásai alá, és kortársaink felháborodtak. Elfordulnak tőlünk, pedig csak mi menthetjük meg a szenvedéssel és a halállal szembeni kétségbeeséstől az embert.

Jézusnál nem a kiontott vér menti a világot. Az Ószövetségben állatokat áldoztak fel, és az Írás azt mondja, hogy Isten megutálta, megundorodott a hit ezen durva megnyilvánulásaitól. Nem a szenvedés ment meg, hanem a *szeretet*. A szenvedés rossz, még a Megváltás után is. Azért mert az Egyház liturgiájában merészen azt mondja: „Boldog bűn, mely nekünk ily Megváltót érdemelt!”, az Egyház ezzel még nem szentesíti a bűnt. Ha Jézus Krisztus *fel is használta* a szenvedést, mint alkalmat a megváltásra, mégsem tulajdoníthatunk a szenvedésnek mágikus hatalmat, nem törődhetünk vele, nem kereshetjük, nem idézhetjük elő. Jézus Krisztus nem kereste a szenvedést és a halált. Nem lett öngyilkos, hogy megmentse az embereket. Földre jöttek nagy *eseménye* közepette megélte „kínszenvedését”. Letartóztatták, elítélték, megkínózták, kivégezték. Ez borzalmas esemény, mely Vele *emberi történetében* megesett, amint megtörtént más emberekkel is előtte és utána. Nem próbált kimenekülni; mert akkor csodatevő Isten és nem a szeretet Isten-embere lett volna. Engedelmeskedett az eseménynek. Benne átadta teljes egészében önmagát, nem tagadta meg egyetlen pillanatának átélését sem. Amit rákényszerítettek kívülről, azt magáévá tette belülről, és amikor az emberek azt hitték, hogy erőszakkal veszik el életét, Ő fogta azt, és végtelenül szerető mozdulattal szabadon odaadta.

Szeretetének kitalálása volt az, hogy felhasználta, hasznosította ezt az eseményt, mely „rázuhant”; hogy hozzákapcsolta küzdő testvéreinek minden szenvedését és halálát, valamennyi „kínszenvedését”, az emberiség és a világ építésére; hogy „kijavította” azokat a szörnyű és abszurd szenvedéseket, melyek a bűn tragikus hulladékai, és befogadván ezt az elviselhetetlen terhet, szeretetből „*épp oly szándékossá tette, mint a bűnt.*” Megalkotta a szenvedésből és a halálból megváltásunk nyersanyagát. A végtelen szeretet, legyőzve a szeretet hiányát, *Megváltássá* lett.

A szenvedés önmagában semmi, *egyedül a szeretetből támadhat élet.*

A Megváltás nem fejeződött be, az időben valósul

A Megváltás tökéletesen sikerült. Minden embert megszabadított, a teljes Teremtést visszahelyezte a szeretetbe. De Jézus Krisztus nem akarja az embert akarata ellenére, hozzájárulása nélkül megmenteni. Nem is teheti, mert akkor megsértené szabadságát, tehát méltóságát: „Mi is, akik magunkban hordjuk a Lélek zsengeit: mi is sóhajtozunk, és *várjuk* a fogadott fiúságot, testünk *megváltását*. *Meg vagyunk ugyan váltva, de még reménységben*

élünk” (Róm 8,24). Az embernek nem csupán át kell vennie és *el kell fogadnia* üdvösségét Jézus Krisztus kezéből, de *részt is kell belőle vennie*, különben Isten az atyáskodó Isten volna, aki nem lehet. „Ha Isten fiai vagyunk, akkor örökösei is: örökösei Istennek, Krisztusnak pedig társörökösei. *Előbb azonban szenvedniünk kell vele együtt*, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk” (Róm 8,17). Jézus Krisztus gyöngéd tapintata, aki nem akar nélkülünk megmenteni, még tovább megy. Ahogy felelősök vagyunk a Teremtés befejezéséért, úgy vagyunk felelősök a „Meváltás” befejezéséért is. Nekünk kell elvinnünk az üdvösséget az emberiség és a világegyetem szívébe.

Jézus, a „fej”, életével elhozta a „test” megváltását, ezt kell most naponta valóra váltani a „tagok”-ban. De amint a Teremtés és Jézus Krisztus megtestesülésének misztériuma nem válik teljessé az ember szabad beleegyezése nélkül, úgy a Megváltás misztériuma is csak mindegyikünk teljes és szerető csatlakozásával lesz hatékony: „Testemben kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből Testének, az Egyháznak javára” (Kol 1,24). Ami még hiányzik Jézus Krisztus szenvedéseiből, az nem a mi szenvedéseink, azokat már átvette, hordozta és felajánlotta. Most már önmagunkat kell *szabadon átadnunk Neki* és Benne, vele felajánlanunk a világ üdvösségéért.

Hát akkor a keresztények ne értékeljék le Jézus Krisztus kínszenvedését jámbor megemlékezéssel. Valóban, a „Keresztút” nem lelki gyakorlat gyöngéd lelkek számára, akik ráhajolnak a múltra. Az igazi Keresztút még nem fejeződött be, mert két dimenziója van. Végigment rajta Jézus Krisztus, kétezer éve, Jeruzsálem útjain. Ma az egész emberiség – Jézus Krisztus tagjai – mennek a fájdalmas úton. Mennek az emberiség minden útján, a történelem, az idő útjain. A Keresztút áthalad a kettészakadt ember testén, megosztott szívéen és szétforgácsolt lényén. Áthalad az egyenetlen házaspárokon, a széthullott családokon. Áthalad a munkán és a munka megszervezésén vagy szervezetlenségén, mely rabszolgává teszi az embert; áthalad a munkanélküliek sorain, a túl kicsi iskolákon, a konyhákon, a kórházakon, a börtönökön, stb.; áthalad, ó mennyire! a fejlődésben elmaradt országokon, a harcmezőkön... áthalad mindenütt, ahol szenvedés éri az embert, bármily kicsiny is, és megremegteti az egész emberiséget.

A kereszt uralkodik a világon és az időn, amint Jeruzsálem fölé magasodott. Mert megmarad a bűn, és szerteszét eloszlik maga is az időben, mert a Megváltás folyamatos isteni tevékenység, szakadatlan szeretet-misztérium, mely addig tart, amíg az emberek történelme.

A szabad és szerető ember hogyan ágyazódhat be ebbe a misztériumba, hogyan élheti meg győztesként a győztes Jézus Krisztussal?

Mentsük meg az embert és a világot Jézus Krisztussal küzdve a bűn ellen!

Az első küzdelem, melyet vállalnunk kell, a bűn elleni küzdelem. Nem saját eszközeinkkel, de Jézus Krisztussal, mert Isten nem akart magunkra hagyni szeretet hiányunkban minket úgy, hogy szenvedést okozunk önmagunknak és másoknak, egymást öldökölve vagy megsebezve, mint meghasonlott család elfajult fiai. Elküldötte Fiát, nem azért, hogy kényszerítsen arra, hogy többé ne vétkezzünk, mert ezzel megfosztana szabadságunktól, hanem hogy megszabadítson bűnünktől azzal, hogy *magára veszi*, és így bocsánatot nyerjen bűnünk. Felújítjuk Jézus Krisztussal és Benne az ő megváltó gesztusát, azzal mentjük meg önmagunkat és mentjük meg testvéreinket.

Tudatosan *át kell adnunk* Jézus Krisztusnak azokat a bűnöket, melyeket ő magára vett. Hogy átadhassuk, előbb be kell ismernünk, majd el kell fogadnunk, hogy elkövettük. És nem csupán saját bűneinket kell felismernünk, hanem környezetünk bűneit, sok-sok ember bűnét – kezdve a legkisebbtől a legnagyobbik –, vagyis az emberiség bűneit, amelyekkel emberi életünk folyamán szükségképpen kapcsolatba jutunk. Mert ma már senki sem „moshatja kezét” és jelentheti ki, hogy nem felelős az emberiség drámai csapásaiért, a közösségi bűnökért. Mindenfelől szorongatnak, szemünk előtt folynak le, az emberiségből a szenvedés fájó jajkiáltásait sajtolják

ki, melyek mélyén ezerszeresen felerősítve Isten eredeti panasza visszhangzik: „Mit tettél testvéreddel?...” Az érett kereszténynek ma jóval túl kell haladnia az egyéni kis bűnök szűkös felfogásán, a gyermekek számára készült lelkitükör hiányos betartásán. Egész életét kell becsületesen néznie, hogy felfedezze ott a szeretet-hiányokat, övéit és azokéit, akikért felelős, akiknek felelősségét hordozza, akik életének társai.

Ismét találkozunk a keresztény embernek alapvető követelményével, hogy teljesen élje *életét*. Azzal, hogy jelen van mindennapi történelmének valóságában, a napi történelemben, ott, ahová az Atya küldte és ott képes lesz felfedezni, átvenni, magáévá tenni a maga bűnét és a maga részét a világ bűnében. Minél inkább jelen van az életszerű környezetben, az emberi csoportokban, melyekbe természetesen beleágyazott, annál tudatosabban „elkötelezett” a világban, mely övé, annál inkább testvéries minden környező emberrel, „egy lesz közülük”, „ők” lesz, egyesülve örömeikkel, bánataikkal, győzelmeikkel, kudarcaikkal; vagyis, minél inkább „testet ölt”, annál inkább tudja felfedezni, befogadni és hordozni bűnét és testvérei bűnét.

Másrészt, ismét Jézus Krisztus várja az embert *napi élete sűrűjében*, és ennek az életnek minden történelmi dimenziójában. A kinszenvedés óta, bármi legyen is saját bűnének vagy testvérei bűnének jelentősége, az ember *már nem eshet kétségbe*. Vele szembesítve nincs már egyedül; titokzatosan jelen van a megváltó Jézus Krisztus. Csendesesen várja az ember szabad választását megmentő szeretetére. Ez a válasz lényegében a hit aktusa: „Jézusom, hiszem, hogy a te szereteted *erősebb bűnömnél* és testvéreim bűnénél. Hiszem, hogy nincs egyetlen bűn melyet ne tettél volna magadévá. Hiszem, hogy *már elnyertük* a bocsánatot, mert győzelmes szereteted csökkentette a rosszat, amint a tűz felemészti a rózsát. De az én bűnömet és milióm bűnét, ma szabadon neked adom és Veled, Benned átadom az Atyának, hogy tudatosan megkapjam kezedből az új *életet*, a tiszta szeretet életét, melyet a Kálvárián „Te visszaadtál az egész emberiségnek”. A kereszténynek mindennap meg kell élnie ezt a lelki magatartást, de hatékonyá is kell tennie lépését a bűnbánat szentségével. Így kerül be a Megváltás újra az időbe, az ember és a világ életébe.

Küzdjünk a szenvedés ellen!

Láttuk, hogy a megváltás nem csupán a bűn elleni küzdelem és a bűn legyőzése, hanem egyben küzdelem a szenvedés és a halál ellen, ahogy azt Jézus Krisztus erejével megragadta, s végtelen szeretetét ráhalmozva elfogadta. Mindaz, amit mondtunk bűneink felismeréséről, azoknak a Megváltó Jézus Krisztusban az Atyának való átadásáról, nem volna érvényes, ha nem vennénk részt mi is abban a másik küzdelemben, mely másik újabb szempont üdvösségünk *egyedülálló* művének megvalósításánál.

De mielőtt arra gondolna a keresztény ember, hogy viselje és felajánlja a szenvedést, küzdenie kell *ellene*. Ez abszolút kötelesség. Különbözik a keresztény ember az a „beletörődött” lenne, akit határozottan elítéltünk, mert szöges ellentétben áll az Isten akarta ember alapvető méltóságával. Soha sem ismételhjük eleget, hogy a szenvedés rossz, és hogy mindent meg kell tennünk határainak visszaszorítására. Itt helyezkedik el az ember Teremtésben való elkötelezettségének gondolata: a tudatos teremtmény fájdalmas és tragikus küzdelme a világgal és a világegyetemmel, melyet fokozatosan hódít meg; ez az egyedi és közösségi küzdelem kezdve a közvetlen ráhatástól a holt anyagra és életre, egészen a világban és a már átalakult emberiségben kifejtett valamennyi tevékenységig, mint a munka, a technika és mindennemű tudomány. Ez a politikai, gazdasági, társadalmi elkötelezettség az új emberiségért. Ez a tevékeny jelenlét a világ befejezésének hatalmas műhelyében, ahol minden ember váltja egymást, ahol akik szenvednek és meghalnak, az igazságos harcban elesett katonák, és ahol a haladást múltó sikertelenségek árán kell megvásárolni, sebek és szenvedések árán, melyek lehetővé teszik az egész emberiség haladását.

Nem a szenvedés pusztá elviselésével leszünk emberebb emberré, a keresztény sem így lesz teljesebben Isten gyermekévé, csak a *szenvedés elleni küzdelme által*. A világegyetem meghódításáért folyó akcióban kiontott vér, az igazságos társadalom megalapításáért, az ember felszabadításáért és fejlődéséért, integrális fejlődéséért... az ezekért ontott vér válhat egyedül megváltó erővé. Mielőtt a beteg felajánlaná szenvedését, egész erejével küzdenie *kell* betegségére ellen; a dolgozónak küzdenie *kell* munkája szenvedése, kínja ellen, de a munka embertelen feltételei ellen is; a diáknak küzdenie *kell* annak nehézsége ellen, hogy megismeréssel ragadja meg a világot, de azon abnormális viszonyok, feltételek ellen is, melyeket ráraknak az emberre, melyekbe az embert belekényszerítik értelmének képzése, tudásának növelése érdekében stb. *Minden* szenvedés ellen küzdeni kell; a szenvedés ellen, mely a világ meghódításáért folytatott küzdelmében éri az embert, amely az ember önzésének gyümölcse; a következményszerű szenvedés ellen, mely az ember egyéni és közösségi vétkének a gyümölcse.

Mentsük meg az embert és a világot Jézus Krisztussal, „felszabadítva” a szenvedésben rejlő megváltó energiát!

Ha sohasem szabad is beletörődni a szenvedésbe, ha sohasem szabad is abbahagyni az ellene való küzdelmet Jézus Krisztussal, ha vissza tudjuk is szorítani – és egyre inkább tudjuk majd sok esetben –, mégis el kell ismernünk, hogy részben mindig legyőzhetetlen marad, annál is inkább, mert az ellene való küzdelem újabb szenvedéseket szül. Ez a misztérium. És ez ítéli lázadásra és kétségbeesésre azokat, akik nem tudják, nem hiszik, hogy Jézus Krisztus kínszenvedése óta, *minden szenvedés mélyén rendkívüli energia rejlik*, amely képes felemelni a világot. Ez az energia a megváltásnak az ereje, vagyis Jézus Krisztus *megváltó szeretetének* végtelen ereje; az egység ereje a bűn által szétrobbantott ember számára, az egység ereje a nagy emberiség-testnek, amely a történelmen és a világegyetemen át létesül; a siker ereje a világnak, melyet állandóan rombol a szeretet-hiány; az *élet* ereje, mely mindörökké legyőzi a halált.

De ez az energia rejtett erő, mely csak a hívő szemének nyilatkozik meg. Bebörtönzött erő is, melyet csak az ember szabadsága foghat meg és szabadíthat fel, csak úgy töltheti be szerepét. Az embernek a megváltó Jézus Krisztus elébe kell mennie, aki találkozt adott neki a szenvedés mélyén. A Megváltó szenvedése volt az, mielőtt az ember szenvedése lett. A Megváltó már megragadta, megélte, a magáévá tette. Áthatotta, átváltoztatta, dinamizálta szeretetének egész erejével, kijavította, hogy kegyelmi gesztusával átadja az Atyának.

Mondottuk, hogy a szenvedés már pusztán emberi szinten is megnövelheti az embert, ha az, ahelyett hogy belenyugodna, szembenéz és megverekszik vele, és *beleépíti azt emberi felemelkedésébe*. A hívő egyúttal a saját lelki üdvösségét és a világ üdvözítését is szolgálhatja, ha leszállva az élet felszínéről, hajlandó szenvedésében találkozni a szenvedő és győzelmes Krisztussal. Az ember már akkor elnyerte a megváltást, mielőtt még szabadon vállalhatta volna, ezért most mintegy menetközben kell átvennie azt Jézus Krisztus átluggatott kezéből, és pedig nem ködös önkívületben, vagy kiagyalt szenvedésekkel, hanem a mindennapi életben vállalt *teljes jelenléttel*. Itt és nem máshol találjuk meg a minket megillető részt az egyetlen és hiteles keresztúton, amely Jézus Krisztusé, és a feltámadásra vezet.

A Megváltás, elfelejtett és eltérített energia

Ma nagyon sokszor megfélelkezünk erről a szenvedés mélyén rejlő energiáról. Az emberiség ostoba módon megfosztja magát a legnagyobb felszabadító, megújító, egyesítő, felemelő erőttől. Az ember egyedül akarja magát megváltani, és egyedül akar világot építeni, anélkül hogy felszabadítaná a Jézus Krisztus által megszerzett szeretet erejét, amely pedig titokzatosan rendelkezésre áll a legkisebb szenvedés mélyén is. Enélkül az ember nem fordíthatja javára a megváltást az élet során. Ha nincs ott a szeretet kötőanyaga az építkezés

valamennyi köve között, „hiába építi a házat” (Zsolt 127), és a bűn óta ez a szeretet csak Jézus Krisztus tagjainak fájdalmas, de győzelmes erőfeszítése nyomán virágozik ki. Ne vesztegessünk el egyetlen emberi szenvedést sem, a megváltást csak ezzel tudjuk elhozni korunk emberei számára.

A szenvedésben rejlő energiát sokszor el is térítették céljától. A szenvedést *önmagában* használták, megfosztották megváltó „tartalmától”, kiüresítették. Ilyenkor az ember magára maradt bajával, sokszor összeroskadt kiáltó igazságtalanságok súlya alatt, miután azt a tanácsot kapta, hogy ezeket a szenvedéseket „ajánlja fel lelke üdvösségéért”. Nem lehet visszataszítóbb lelki elferdítés. Nem arról van szó, hogy az embernek a szenvedéssel legyen randevúja, mert az rossz; hanem a *szenvedő Jézus Krisztussal, túl a szenvedésen, amely ellen küzdött*. Soha ne a szenvedést köszönjük meg Istennek, csakúgy nem, mint ahogy a bűnt sem, de köszönjük meg *a megrendítő találkozást az Üdvözítővel, aki a bűn ellenére, a szenvedés ellenére vár, hogy a bűn és a szenvedés elleni küzdelmének és győzelmének javaiból részesítsen mindenkor bennünket*.

Nem igaz, hogy „Isten jobban megpróbálja azokat, akiket szeret”, de igaz, hogy minél többet szenvedünk, annál inkább jelen van bennünk Jézus Krisztus. Ő ugyanis már elszenvedte és győzelemre vitte a mi szenvedésünket, és nem azzal gyakorol velünk figyelmet, vagy siet segítségünkre, hogy elveszi tőlünk a szenvedést, hanem módot ad nekünk rá, hogy szeretetének kegyelméből mi is győzelmet arassunk a szenvedés fölött és megváltó erővel alakítsuk azt át.

Szépen eljátszadózva megmarad a gyermek magában, míg anyja a szomszéd helyiségben dolgozik. Ha engedetlen, megüti magát és kiabál, akkor anyja odaszalad, hogy segítsen. Hibája ellenére ott van, figyelmesebb és szeretőbb, mint valaha. De előfordulhat, hogy a gyermek fellázad fájdalma ellen, leveti magát a földre, veri a tárgyat, amely megsebezte, anyját is megütheti, aki segítségére jött. Akkor csak tovább szenved, és baja megmarad: ismét megütötte magát, de most már magára maradt bajával és sérelmével. Míg csak anyját nézi, aki vár rá, addig túllép szenvedésén, és karjába veti magát. Ezzel nem szűnik meg fájdalma, anyja azt nem veheti el, de amikor gyermekét viszi, *baját is viszi, hordozza*.

Így a nagy szenvedés eltávolíthat Istentől, vagy közelíthet Hozzá. Mert az ember visszautasíthatja Jézus Krisztust, aki ott van e szenvedés mélyén. Vádolhatja és „bosszút állhat” Rajta. Vagy pedig meghallva szerető hívását, minden erővel csatlakozik Megváltója segítő gesztusához, engedi, hogy hordozzák, és *felajánlja magát, engedve, hogy felajánlják*. Így ott, ahol több a bűn, Isten jobban ott van, hogy magáévá tegye és megbocsássa; ott, ahol több a szenvedés, inkább jelen van, hogy hordozza és megváltsa, vagyis szeresse gyermekét.

Vezessük célba embertársaink szenvedését!

Mária elkísérte Fiát a keresztúton, ott állt a közelében a Golgotán, és bár nem ütötték, nem feszítették meg, mégis az Egyház társ-megváltónak mondja, Jézus Krisztussal együtt megváltónak. Mert csöndesen magáévá tette gyermekének minden szenvedését – mint az az anya, akiről már beszéltem –, Vele együtt hordozta és átadta. Drámailag tehetetlen volt, nem állíthatta meg a kínzást, de csodálatosan mindenható, hogy Fiával együtt megváltsa a világot. Ez a szeretet csodája. Ki nem volt még földresújtott, más szenvedése miatt tehetetlenül lázadó? Melyik orvos, ápolónő nem érezte még az emberi tehetetlenség borzasztó fájdalmát a halálraítélt beteg láttán? Melyik ember, küzdve az igazságtalanság ellen a maga környezetében vagy a világban, nem érezte meg a kétségbeesés kísértését erőfeszítéseinek látszólagos haszontalansága miatt? Kicsinyhitűek! Mennyi időt vesztegettünk így! Miért nem megyünk el *megváltó hatalmunk* végéig, nem valamiféle mágikus hatalmat hozva elő, amikor „már minden emberi eszközt felhasználtunk”, hanem a *szenvedés mélyére hatolva, de azt végtelenül meghaladva*, akkor fedezzük fel az elásott kincset, amikor a legkevésbé sincs hozzá eszközünk, és akkor fogadjuk el az életet, amikor azt hisszük, hogy a halál vesz körül.

Ismételjük meg: a mai életben kevés az olyan szemlélődő, aki a szenvedés elleni küzdelem mélyére vetve el tud mélyedni a világ keresztjének lábánál. Kevés a tiszta szeretet önkéntese, aki az ismeretlen vagy megvetett Szeretet elébe menne, és aki egyesülne a megváltó Jézus Krisztussal, hogy sikerüljön a rossz elleni küzdelem, hogy veszendőbe ne menjen a szörnyű és haszontalan szenvedés, amely rázúdul az emberre és az emberiségre.

A szenvedő másik ember előtt, a megkínzott emberiség előtt, felszólítatunk, hogy társ-megváltók legyünk Máriával, aki tehetetlen és mindenható a kereszt lábánál.

Haljunk meg mindennap Jézus Krisztussal, hogy Jézus Krisztussal éljünk

Már volt alkalmunk hangsúlyozni, hogy a szenvedést önmagáért keresni rossz, sőt beteges dolog. Az ember nem okoz magának szándékosan szenvedést, hogy bebizonyítsa valakinek szeretetét. Persze, voltak valamikor szentek, akik, mondják, keményen vezekeltek, kemény szenvedést okoztak önmaguknak. Ez nem meglepő, semmivel sem inkább, mint azok a hősi gesztusok, melyekre néha szerelmesek voltak képesek valamikor szerelmükért, amidőn életüket is kockáztatták veszedelmes bajvívásokban. Manapság – jól tudjuk – a szerelmes már más eszközökkel mutathatja meg szerelmét: befejezheti, elvégezheti tanulmányait, elkészülhet hivatására, vállalhat társadalmi elkötelezettséget, stb. Ez sokkal több lemondást és szenvedést igényel. Így van ez a keresztényekkel is. Néha megkívánják tőlük, hogy erőfeszítést tegyenek – pl. a nagybőjti önmegtagadások –, de *soha sem* azért, hogy a szenvedést keressék... és azután felajánlják, hanem *mindig* azért, hogy hiteles kibontakozást érjenek el, egy adandó „több-létet”. Ténylegesen választani kell, lemondani valamiről valami jobbért: megnyesik a rózsabokrot, hogy szebbek legyenek a rózsák. Soha sem a halált akarjuk, hanem mindig az életet; az életet választjuk, tehát a kibontakozást. Az Atya országa nem romokra épül.

Tehát ne találjunk ki magunknak szenvedéseket, és ne menjünk el észrevétlenül a mindennapi szenvedések mellett. Számos korlátozás szándékos elfogadása, testi, szellemi, tevékenységi korlátok elvállalása, életünk és elkötelezettségünk személyekkel és eseményekkel szemben, miközben felépíteni próbáljuk az Atyától kívánt világot – ezek mérik le szenvedéseink súlyát, valamint mélységesen mély életszerűségünk fokát. Aki mindig kényelmesen ülve marad az út szélén, és nem akar továbbmenni, nem szenved. Talán akkor szükségét érzi, hogy kavicsot tegyen cipőjébe, hogy maga szabja meg szenvedése mértékét. Ezek a szenvedések nem „értékelhetők”. Ezeket nem tette magáévá Jézus Krisztus, ezekben nincs ott.

Az ember szenvedésének és halálának hiteles helye emberi feladatának betöltése. Mert ez igazi halál. Időnként úgy töltjük el, hogy *meghalunk a több életért*. Aki meg akarja tartani, megőrizni magának az életet, elveszíti azt; csak aki mindennap elfogadja saját életének szándékos, önkéntes odaadását, az növekszik. Önmagunknak ez az átadása másoknak és másokért közvetlenül történik a személyek közötti kapcsolatban, vagy közvetve csoportokon, intézményeken keresztül, amilyenek a család, társadalom, gazdasági élet, politika stb. Ha ezeknek adjuk át magunkat, másoknak adjuk. Ez csak lemondás árán lehetséges, meg kell halnunk önmagunknak. Így például: nem szívhatom el cigarettámat, és nem adhatom „azt, az enyémet” egyúttal másnak; nem bújhatok egyszerre papucsba a tévé előtt, és nem mehetek ugyanakkor szakszervezeti gyűlésre; nem „hallgathatom magamat”, és egyúttal a másikat; nem vethetem „minden” erőmet az én előmenetelem ügyébe, és egyúttal nem küzdhetek a többiekért. Sajnos, énközpontiak vagyunk, istenné tesszük magunkat Isten helyébe. Kell is, hogy istenek legyünk, de Istennel és Isten által, Jézus Krisztusban, aki emberré lett, hogy minket istenné tegyen. Egész életünk legyen szüntelen erőfeszítés, hogy megszabaduljunk énközponti önmagunktól, Jézus Krisztus irányában, az emberek és az építendő világ által. Ez a radikális önmegtagadás, áldozat, az igazi napi aszkézis: meghalás önmagunknak, hogy jobban virágozzék az élet. Ez fájdalmas, de csodálatos állandó szülés.

Jézus Krisztus elsőként kötelezte el magát a szenvedésre és a *halálra az élet iránti szeretetből*, magáévá téve egyszerre minden múlt és jövő emberi szenvedést és halált. A kereszténynek most már sajátmagának is önkéntesen bele kell mennie ebbe az egyetlen és totális *kínszenvedésbe*, passióba, a maga kis mindennapi passiójával. Azzal, hogy mindennap meghal önmagának, éri el Őbenne az *életet*, az igazi életet, amely a kibontakozott, átváltozott, Istenbe emelt emberi élet, és pedig *mindörökre*.

Földi életünk végén az utolsó szenvedések, az utolsó önmagunknak meghalás, „a halál” csokra mindazon haláloknak, amelyeket életünk első napján kezdtünk meg; a legszebb, végső és döntő alkalom számunkra ahhoz, hogy megérjük Jézus Krisztusban a megváltás misztériumát. Önmagunk utolsó átengedése a biológiai pusztulás éjszakáján át, beteljesedésünk utolsó aktuusa, emberi felemelkedésünk utolsó állomása az átváltozás felé, a végső felszabadulás minden korlátunktól, hogy elérjünk az *életre*. Kegyelem az embernek, ha tudatosan élheti meg ezt a végső önátadást, kiüresedést, ha önkéntessé, szándékossá teheti végső lehetének ajándékát, és felajánlhatja az Atyának Jézus Krisztussal és Benne a világ üdvösségéért.

Jézus Krisztus tehát azt akarta, hogy szüksége legyen az emberre Megváltása misztériumának megéléséhez, amint azt akarta, hogy szüksége legyen rá Teremtése és Megtestesülése misztériumainak megéléséhez. Először azzal, hogy felismeri bűnét és miliője bűnét, hogy teljesen magáévá teszi, majd tudatosan felajánlja az Atyának Jézus Krisztus által; minden erejéből küzdve a szenvedés ellen és felszabadítva a benne rejlő energiát a Megváltóval egyesülten; végül azzal, hogy elfogadja, hogy Jézus Krisztussal éljen át minden önmagának való meghalást egészen az utolsó halálig: így engedi a keresztény ember, hogy az Üdvözítő *aktualizálja*, újra bevezesse az időbe a megváltás által megvalósított titkát. Az embernek naponta szerető választ kell adnia az Üdvözítő kegyes szeretetére ahhoz, hogy megváltottak és megváltók legyünk együtt vele, már nem reménységben (Pál), hanem valósággal azért, hogy az egész emberiség és maga a világegyetem bemehessen az életre, mely az örök élet.

A Feltámadás, vagyis a tökéletes öröm misztériuma

A Megváltás titka a feltámadás titka is. A keresztút nem áll meg a sírnál, hanem folytatódik a halálon túl, és az örök élet kitörő *örömébe* torkollik. Jézus Krisztus a nagy legyőzője a bűnnek, a szenvedésnek és a *halálnak*. Benne minden ember és az egész múlt, jelen és jövő emberiség meghalt és *feltámadt*: „Isten Krisztus Jézusban föltámasztott minket, és vele együtt maga mellé ültetett a mennyben” (Ef 2,5-6). Nincs olyan személy, olyan bűn, életünk olyan pillanata, a világegyetem oly részecskéje, melyet ne érintene Jézus Krisztus győzelme. Semmi sem esik kívül mindörökre sikerült Megváltásán. Mindent összegyűjtött Magában, az embereket, az emberiséget, a világot. Mindent fölajánlott, mindent átadott, mindent „átvitt” Istenbe, minden *föltámadt*.

Ha akarjuk, életünk egy perce sem mentes a Húsvét ujjongó *örömétől*. Az igazi keresztény nem élhet az örömen kívül. Krisztus öröme vitte, odateleptette, és átadta az örömeknek. Nem lehet életében igazi bukás, kudarc: sem a bűn, sem a szenvedés, sem a halál nem áthághatatlan akadály: *minden* a megváltás, a feltámadás nyersanyaga, mert ezentúl, minden bűne, szenvedése és halála középpontjában a győzelmes Jézus Krisztus várja. Ha szomorúak vagyunk, ez azért van, mert magunkra hajlunk vissza, magunk körül forgunk, kacérkodunk a halállal, és elzárkózunk az élet elől.

Ezért lehetnek meg együtt a legnagyobb szenvedések és a legnagyobb örömök, egymás mellett békés házasságban, közös megélésben. Az igazi öröm nem az együgyűnek hamis elégedettsége, aki nem éri föl emberi hiányosságait, nem a hamis misztikus „erényes” beletörődése, nem annak javíthatatlan optimizmusa, aki azt állítja, hogy „jobb nevetni, mint sírni”, hanem annak az embernek belső nyugalma, mélységes békéje és sugárzása, aki, túl megtépett szívéen vagy testén, túl testvérei és a világ szenvedésén, anélkül hogy ezekről

megfeledkeznék, anélkül hogy ezeket tagadná, *anélkül hogy elhagyná az ellenük való küzdelmet, minden erejével hisz a megszabadító győzelmében*, és egyesülve küzdelmével, elválaszthatatlanul egyesül vele.

Az az ember, aki így bement az *örömbé*, és ott megmarad, Krisztusban azzá vált, akit az Atya kíván, elérte igazi élő emberi alakját, *teljesen kifejlődött*, mert egészen végigment a Jézus misztériumával való egyesülésen, nem csupán a teremtés misztériumában, nem csupán a megtestesülés misztériumában, nem csupán a megváltás misztériumában, hanem a *feltámadás* misztériumában is.

Harmadik rész

Nyolcadik fejezet: Istennel akarunk találkozni

A modern világ emberei Istent keresik az éjszakában

Igen, hisszük, a modern ember, a modern világ minden erejéből Istent hívja anélkül, hogy tudná. Ez sokszor hosszú, szótlán hívás az individuális és kollektív tudatalattiban, de néha a szorongatott és elnyomott emberek heves feltörése is, akiket fojtogat a híres „fogyasztói társadalom”, melynek hasznélvezői és áldozatai. Itt van többek között a fiatalok sajátos tiltakozása, akik, mielőtt érzéstelenítené és elfojtaná őket a „birtoklás” hatalma és súlya, világgá kiáltják a „lét” iránti éhségüket, sokszor nem is tudják, mit akarnak létezési éhségükkel, és mik is szeretnének lenni. Összevissza, teljes rendtelenségben, lázadva minden ellen, ami látszólag korlátozza az embert szellemében, testében, páros életében és abban a vágyában, hogy magán túlhaladva addig ismeretlen kibontakozásra jusson. Itt a teljes szeretet örök keresése is, de az ún. „polgári” kereten kívül, melyek szerintük korlátozzák, megölik azt: ezért követelik és élik a szexuális szabadosságot. Oly szeretetet keresnek, mely kielégíti éhes testüket, és nem veszik észre, hogy az éhség nem a testből ered, hogy az szellemi éhség a testen át. Innen azok a kísérletek is, hogy „más világra” jussanak az alkohol, a kábítószer, a „beavatottak” kultuszai segítségével, vagy egyszerűen más társadalmat alakítsanak ki, eredetiség és új kapcsolatok keresése útján, amilyen a hippik, beatnickek stb. jelensége. Józanabban nézve, az új társadalom építésének realista erőfeszítéseivel párhuzamosan ott a csüggedés is, de a mélységes kérdőjel is a folyamatos kudarcok láttán, amikor egyre inkább növekszik „az éneklő holnapok” képe és vágya. Ezek az emberi szívnek kiszakíthatatlan vágyai: vágyódás igazságra, igazságosságra, felelősségre, egységre, harmóniára, a világ békéjére... mindig újjászülető vágyak, és soha ki nem elégíthetőek, főként nem manapság, miután az ember kevélysége, tudása és hatalma láttán egyre növekszik az aggodalom stb, stb.

Ezért a modern világ emberei, főként azok, akiknek nem kell szüntelenül harcolniuk megmaradásukért, egyre kevésbé találják helyüket és az irányukat: szoronganak saját életük és a világ élete miatt. Nem csupán néhány kiváltságos gondolkozó, hanem egész emberi csoportok teszik fel aggodalmasan e lényeges kérdéseket: miért élünk? honnan az élet? hová tart? kik vagyunk? És ha van olyan szerencsénk, hogy nem altatja el őket, mint valami kloroform, az anyagi javak bősége vagy e javak zabolátlan kívánása, megtapasztalják, vagy megállapítják maguk körül, hogy e javak halmozása, ha még oly hasznos vagy jogos volna is, nem elégíti ki. Homályosan próbálnak feljebb emelkedni, nagyobbá válni, szilárdabb és tartósabb világot építeni. „Mást” keresnek, alapjában keresik a „lét” és a „több-lét” hiteles okát, célját.

Úgy gondoljuk, hogy a civilizáció e krízisei a maguk lázadásaival, kereséseivel, szenvedéseivel az emberiség új születésének első fájdalmas összehúzódsai, görcsei. Az emberiség több tudatra jut el, és ez a több tudat, amely nagyobb felelősség is, egyúttal a ma emberének rendkívüli előnye. Felőtt ember kezd születni, és első kiáltásai szorongó hívások. Keresi eredetét és rendeltetését. Keresi Atyját.

Miért fél némely keresztény? Minden teremtménye születésénél jelen van az Isten. Ismételjük, mindezen vágyon át, e tühretetlen ürességeken át, e távolléteken, e szorongáson át, Ő az, aki meghív, felszólít arra, hogy keressük azt, ami az emberen, a történelmen, a világon túl van. A megrendült ember szellemében, szívében és testében isteni eredetének nyomai mutatják hosszú zarándoklata útját léte forrásáig: a *teremtő szeretet* hívásai ezek, melyek az időn túlról jönnek, hogy felszólítsák teljes kibontakozására, vagyis Jézus Krisztusban való isteni életre.

Lehetetlen, hogy az ember előbb-utóbb meg ne hallja ezt a hívást, hacsak nem ténylegesen „kifordult”, hiszen arra teremtették, hogy Isten gyermekévé legyen: „Szeretetből eleve arra rendelt, hogy Jézus Krisztus által fogadott fiaivá legyünk” (Ef 1,5).

Minden erőnkkel hisszük, hogy Isten hívja ma az embert, és hogy az ember vakon és botorkálva, sokszor öntudatlanul *keresi, honnan jön a hívás*.

A modern világ emberei Megváltót keresnek az éjszakában

A változás mélyeséges akarásával sok kortársunk ténylegesen *új embert* akar teremteni, és *új világot* akar építeni. Vannak, akik naivul azt hiszik, hogy ez az új ember magától jön létre „természetes” haladás végén. Mások meggyőződése, hogy akkor jelenik meg, amikor felszabadították minden „elidegenedéstől”, melyek most akadályozzák haladását. Ismét mások azt vallják, hogy majd kibontakozik, mint az új társadalom gyümölcse, amikor megdöntötték a jelenlegi társadalmi, politikai, gazdasági intézményeit stb. De megint mások, egyre számosabban, aggódnak, mert nem látják létrejöttét, és kezdik megállapítani tehetetlenségüket. Valóban, a technika, a tudomány csodálatosan fejlődik, de az ember nem változik. Hatalmas hiányosságok és megbocsáthatatlan késedelmek ellenére a kultúra néhány eleme és egy bizonyos anyagi jólét a társadalom új részlegeit éri el, a haszonélvezők mégis mélyeségesen önmaguk maradnak, mohón egyre többet akarnak birtokolni, és mégsem „válnak többé”. Vannak országok, ahol már új intézményekkel helyettesítették a régiakat, és a csalódott emberek ott is megállapítják, hogy az új rendszerben született fiatalok épp olyanok, mint az előzőek.

Továbbá mindennap felfedezzük a társadalmi kapcsolatokon keresztül, hogy az ember lényegében mindenütt ugyanaz, minden szélességi fokon, minden politikai rendszerben, minden gazdasági és társadalmi rendszerben, a fejlődés minden fokán. Csökken, sőt szűnőben is van az a remény, hogy ismeretei, anyagi javai, az anyag, az élet és az embertársai fölötti hatalmának növekedése maga után vonja majd „erkölcsi” értékének növekedését és azt az alapvető több „léte”, amelyet annyira keres. Amely mértékben „gazdagodik” az ember, annál veszélyeztetettebbnek tűnik. A benne levő rendkívüli erők, a szív és az élet erői, erők, melyek kétségtelenül erősebbé és finomabbá válnak, sokszor egyre kevésbé ellenőrizhetők belülről. Egyre kevésbé egyesültek, kiegyensúlyozottak a „személy” által. Sokan közülünk olyanok, mint a gyutacs nélküli gránátok; egyik napról a másikra felrobbannak, életük négyfelé szakad. Már nem tudnak magukon uralkodni. Nincs erejük, hogy „magukat” megépítsék. Nem bírják, nem tudják, sőt, ami súlyosabb, sejtelmük sincs, hol találjanak energiaforrást, hogy összképet alkossanak a részletekből. Még az építés tervét sem ismerik.

Amely mértékben növekszik a gyökeresen új ember és az új világ megteremtésének akarása, növekszik a zavartság is az ember természetét és az építendő világ természetét illetően, azt illetően, hogy mily eszközökkel lehet elérni, és növekszik a nyugtalanság a kivitelezésénél a tehetetlenség miatt. Vannak, akik akkor homályosan kezdik érteni, majd elfogadni, hogy az embernek tényleg szüksége van átalakulásra, megváltozásra, jóval azon túl, ahogy gondolták; hogy *szívének folytonos forradalmára* van szüksége, amit semmi más forradalom nem helyettesíthet. És akkor megpróbálkoznak a gondolat és tevékenység valamennyi cégérével, amellyel a történelem útján találkozunk. Azoktól várnak tant, eszményt, de még inkább a belső átalakulás titokzatos „erejét”. De ezek a cégérek nem azok a szabadítók, akiket reméltek, és akikre szükségük van.

Vannak, akik azért nem akarnak Jézus Krisztushoz fordulni, még eszükbe sem jut, hogy Hozzá fordulhatnak, mert úgy gondolják, Krisztus a sekrestyékbe zárt középkori kísértetek magántulajdona, akik még többé-kevésbé reverendában és apácafőkötőben járnak; csodára éhes gyermekek álmának személyisége; nagylelkű serdülők lelkesítő lovagja; az öregek, betegek és vénlányok vigasza. És ha úgy gondolják is, hogy figyelemreméltó, kiváló ember, hogy gondolata, eszménye, még ha kissé misztikus és utópisztikus is, a lehető legszebb, azt is

gondolják, hogy övéi elárulták, és végeredményben, sajnos, mint a többi vezető egyéniség, meghalt.

Pedig meggyőződésünk, hogy az élő Jézus Krisztust keresi sok kortársunk anélkül, hogy tudná. A megszabadító Jézus Krisztust várják, hogy megújítsa az embert és a világot, sokkal szebbé, nagyobbá, lelkesítőbbé tegye, mintsem képzelik. Az ember nem tudja önmagát megmenteni, és ha csak a föld-szintén keres, téved és idejét vesztegeti. Csak azt hisszük, amit a Kinyilatkoztatásból tudunk: „Ez a Jézus az a kő, amelyet ti, az építők elvetettetek, de mégis szegletkövé lett. *Nincsen üdvösség senki másban*: mert nincs más senki az emberek közt az ég alatt, akiben üdvözlünk lehetne” (ApCsel 4,11-12), kudarcaink megtapasztalása is ezt mutatja, és ezen a megtapasztaláson át a Szentlélek fejezi ki magát, és szólít bennünket. Hiszük, bár sokan az ellenkezőjét gondolják, hogy *most van Jézus Krisztus órája*, és félelem nélkül kell meghirdetnünk, feltárnunk Őt, az *igazi Krisztust*, aki él és győzelmes, nem pedig a karikatúráját, sem tetemét.

Kortársaink csak akkor fedezhetik fel őt ragyogó igazságában, ha mi a keresztyének, végre hitelesen találkozunk vele.

Istent senki sem látta, de Jézus Krisztus kinyilatkoztatja nekünk

Az ember Istent keresi. Az embernek Istenre van szüksége, de ki találkozhat Vele? Senki. Maga Jézus Krisztus mondta: „*Istent soha senki sem látta*”, de hozzáteszi: „Az egyszülött Fiú, aki az Atya keblén nyugszik, Ő nyilatkoztatta ki” (Jn 1,18).

Íme! Nincs más lehetőség Isten látására, ismerésére, a Vele való egyesülésre, csak *Jézus Krisztusban*: „Én vagyok az' út, az' igazság, az' élet, senki sem jut az Atyához *csak Énáltalam*” – „Aki engem lát, látja az Atyát” – „Az Atya bennem van, és én az Atyában vagyok”... Jézus Krisztus e világba jött, hogy megmentse a világot. Rajta kívül nem lehet az embernek üdvössége: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen. Isten nem azért küldte Fiát a világba, hogy elítélje a világot, hanem *hogy üdvözljön általa a világ*” (Jn 3,16-17) – „Tulajdonába jött... mindannak, aki befogadta, *hatalmat adott, hogy Isten fiává legyen*” (Jn 1,11-12). Az egész Evangéliumot idézhetnénk!

Hiszünk-e a Történelem e központi *eseményében*, az Isten Megtestesülésében, amelyről az előző fejezetben elméltünk? Hiszünk-e igazán Jézus Krisztusban, Istenben, aki az ember elé jött, hogy megmentse, és megmentse a világot? Hiszünk-e, hogy Benne egyedül van az az *erő*, mely elérheti az ember szívét, és azt radikálisan átváltoztathatja? Hiszünk-e, hogy Jézus Krisztus misztériuma az időben folyik, és hogy a mi Istenünk itt van, nálunk, velünk, bennünk éli életünket, és győzelmes az idők végezetéig?

És milyen kapcsolataink vannak Vele? Mert minden ezen fordul. Aki eltávolodik Jézus Krisztustól, aki szem elől veszíti, az eltávolodik Istentől, üdvösségétől, vagyis teljes kifejlődésének és a jobb világ hiteles építésének lehetőségétől. Aki elveszíti Jézus Krisztust, mindent elveszít.

Találjuk meg Jézus Krisztust!

Jelenleg az Egyházban sok püspök, pap, szerzetes, laikus értekezik, hogy tájékozódjék, tanulmányozza, megvitassa, keresse a legjobb eszközöket a modern világ emberének evangelizálására. Tanulmányi heteket rendeznek, bizottságokat alakítanak, majd még nagyobb bizottságokat, új intézményeket alakítanak ki. Újítók új gondolatokat vetnek fel, forradalmi gondolatokat, technikákat, módszereket; kontestálók „vitatják” ezeket, aktívák védik a „maguk” mozgalmát. Ez jó, ez nélkülözhetetlen, de mi ennek a túlaradó aktivitásnak a forrása? Vajon mélyebb találkozás Jézus Krisztussal, mely gyakoribb és hosszas találkozások gyümölcse?

Mielőtt módszereket, szervezeteket, intézményeket, gondolatokat, sőt tanokat keresnének és védelmeznének, vajon van-e „nagy szeretet”, szenvedély *valaki, Jézus Krisztus* iránt, akit kettős, történelmi és misztikus „dimenziójában” szemlélnék? Közülünk a legforradalmibbak, a legkontesztálóbak vajon a legkontemplatívabbak-e, bennük legnagyobb-e a szenvedély Jézus Krisztus iránt? Mert ezen a kritériumon mérhető le tiltakozásuk hitelessége. „Vigyázzatok, hogy senki félre ne vezessen bölcselettel és hamis tanítással, ami emberi hagyományon... alapul, *nem pedig Krisztuson*. Benne lakik testileg az Istenség egész teljessége!” (Kol 2,8-9).

Azon személyek közül, akik összegyűlnek tanulmányozni, eldönteni, mi az „előbbre való”, megszervezni az evangelizációt, – mert azt mondják, hogy végeredményben erről van szó, hány marad, aki tényleg Jézus Krisztust hirdeti? És mennyi idejük marad erre a fő feladatra?

Ki az ma, aki Jézus Krisztust hirdeti, ahelyett hogy vitatkozna hirdetésének legjobb módjáról? Ki az közülünk, aki, mert „találkozott Vele” és Vele él, megrendülten, átalakultan ettől e napi szembesítéstől, együttléttől az Evangéliumban és életben, nem tudja már nem *kikiáltani* felfedezését, bizonyosságát, szeretetét, ahelyett hogy csak időnként elmormolja, bocsánatot kérve és elpirulva, ahogy szoktuk?

Dicséretes változási szándékunkban nem kockáztatjuk-e, hogy nem vesszük észre a *lényegest*? Abban a vágyunkban, hogy jobban csináljuk, nem fojtjuk-e el Krisztus Lelkét tudós reflexiók, szervezeteink, taktikáink és technikáink súlyával? Nem hagyjuk-e meg kortársainkat éhségükben, akik pedig *élő személyt, megmentőt* keresnek?

Az ő hívásuk nem arra *szólít-e fel ma, hogy újra megtaláljuk Jézus Krisztust?*

Találkozunk a teljes Jézus Krisztussal!

Jézus Krisztus, mondtuk, Istennek Fia, aki kétezer éve eljött az emberekhez. De a „Nagy Krisztus” is, aki szeretetében beletestesült az egész emberiségbe, és minden embert „tagjává” tett. Ez Krisztus misztériuma, Teremtés, Megtestesülés, Megváltás és Feltámadás misztériuma, mely nem korlátozódik Jézus emberi történetének 33 évére, hanem fedi, felöleli az egész emberiség egész történelmét.

Ezzel a „*teljes Jézus Krisztussal*”, két dimenziójában, a történelmi Jézus Krisztussal és a feltámadt Jézus Krisztussal, aki él tagjaiban és a világban, kell találkoznunk, különben súlyos kiegyensúlyozatlanság támad lelkiéletünkben, és ez megghiúsítja tanúbizonyágunkat.

Ne „csonkítsuk” meg Jézus Krisztust!

Mondtuk azt is, vannak keresztények, főként a múltban voltak, akik csak a történelmi Jézus Krisztussal találkoztak. Hozzá imádkoztak, szemlélték, próbálták utánózni. De Jézus Krisztus életük *mellett* azon kívül maradt. Ő volt a minta, melyet néztek és csodáltak, és próbálták visszaidézni gesztusait. Ezek a gesztusok gyakran néhány vallási gesztussá változtak, melyeket igen hamar „mágikus” eszközöknek tekintettek az örök élet biztosítására. Úgy látszik, ez a spiritualitás csak állomás, mely megfelel a hit serdülő korának. Határesetben igazi hasadást vonhat maga után élet és hit között, amikor is az emberi élet egész szektorai, főként a társadalmi élet, kívül maradnak az élő Krisztus befolyásán sokszor szenvedtünk oly keresztények miatt, akik életüktől függetlenül „gyakorolták” vallásukat. Pedig nem ismerhetjük meg hitelesen Krisztust, ha nem ismerjük tagjait. Nem szerethetjük hitelesen, ha nem szeretjük minden testvérünket, és ha életünk folyamán Krisztus misztériumának minden vonatkozásából részt nem veszünk Vele.

Azok a keresztények, akik elfogadják a Főt, Jézus Krisztust, de nem fogadják el teljesen tagjait és teljes misztériumát, *megcsonkítják Jézus Krisztust*.

Ne „fejezzük le” Jézus Krisztust!

Korunk keresztényeinek nagy érdeme lesz, hogy fogható módon újra felfedezték a feltámadt Jézus Krisztus „misztikus” méreteit, és elénk tárták a valóságot, hogy embertestvéreinkben, életünk és a világ életének minden eseményében hogyan találkozhatunk hitelesen vele, aki él.

A felnőtt hitnek ez a nehéz, igényes, de lelkesítő életre váltása megadja az ember létének és a világ életének egész értelmét, és minden pillanatban Jézus Krisztus munkatársaivá tesz minket az Atya terveinek megvalósításában.

De itt éppen fordítottak az elferdítés és tévedés veszélyei. Mivel a világ építése szenvedélyesen érdekli a mai keresztényt, azért könnyen megfedkeznek arról, amit később majd „túlvilágnak” nevezünk, annak, ami túl van ezen az építésen. Vagy pedig azt csak későbbre helyezi, tologatja, mint egy rakéta legfelső emeletét, melynek előbb alapját kell szilárdra megépíteni, pedig ma már élni kell ebből a túlvilágból, amely „belső túlvilág”. Különböző utakon új és drámai hasadás jöhet így is létre az ember és a világ élete és a „keresztény” élet között.

Más kockázat, hogy a keresztény, akit lenyűgöz az emberekben és a történelemben élő Jézus Krisztus felfedezése, elhanyagolja, hogy mindenek előtt a „történeti” Jézus Krisztushoz menjen, és őt szemlélje. Elfeledve arcát, észrevétlenül képtelenné válik, hogy „Őt” találja meg hitelesen az élet útján. Aki randevút ad a másoknak egy nagy világváros pályaudvarán, zsúfolt vonat érkeztek, anélkül hogy bármikor látta volna azt, akire vár, hogyan fogja felismerni? Aki nem látta a „történeti” Jézus Krisztust, nem vagy már nem közeledik Hozzá, hogy Őt szemlélje, az nem tudja, vagy már nem tudja felismerni a többiekben és a világban. Könnyen lehet, hogy öncsalásban él, amíg csak rá nem jön, hogy az öncsalás már meghatározásánál fogva sem valóság, és ha öncsalás, akkor valami vagy... valaki nem is létezik. És akkor azt mondja: elvesztettem a hitet. Helyesebben mondaná: miután „*szem elől*” tévesztettem” Jézus Krisztust, már nem tudom újra megtalálni.

Jézus Krisztust „megcsonkítani”, Jézus Krisztust „lefejezni”: mindkét esetben arra ítéljük önmagunkat, hogy már ne Belőle éljünk. Többben közülünk így lettek, legalább életük egyik-másik pillanatában, különböző utakon vagy tévedéseken át vértelen keresztények, talán holttestek. Mert aki nem találkozik Jézus Krisztussal, nem belőle él, önmagát ítéli halálra, és a halál művét készíti elő: „Maradjatok bennem, akkor én is bennetek maradok. Amint a szőlővessző sem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtől, úgy ti sem, ha nem maradtok bennem... Aki bennem marad és én őbenne, az bő termést hoz. Hiszen *nélkülem semmit sem tehettek*” (Jn 15,4-5).

Hogy sikerüljön életünk és a világé, találkozunk kell Jézus Krisztussal, de a *nagy, teljes Krisztussal*.

Tartsuk tiszteletben Jézus Krisztussal való találkozásunk helyét és idejét!

Vajon előbb a „történeti” Jézus Krisztussal kell-e találkozunk, majd miután ismerjük Őt, Elébe menni, aki él egész életünkben? Vagy, ellenkezőleg, az emberek között kell-e felfedeznünk Őt, Vele kell dolgoznunk, és azután felfedeznünk arcát az Evangéliumban? Vannak, akik ezt kérdezik. Mások ítélik egymás fölött, kétlik kölcsönösen egymás hitét, fellebbezés nélkül elítélik egymást.

Miért ez a vita? Jézus Krisztus, az Atya küldötte, az egyes embernek külön-külön vagy emberek csoportjának, életkoruknak és a történelmi korszaknak megfelelően szeretetteljes találkozásokra ad alkalmat. De ezekre Szentlelke útján különböző helyeket és időket választ ki. Ezeket tiszteletben kell tartani. Nem az emberé ebben a választás, sem a teológusoké. Ha akarnunk kell is minden erőnkől a Jézus Krisztussal, a *teljes* Jézus Krisztussal való találkozást, hogy eljussunk a kiegyensúlyozott és szilárd hitéltre, közben tiszteletben kell tartanunk

mindenki útját. Jézus Krisztus csak lassanként nyilatkoztatta ki önmagát a történelemben: még ma is csak lassanként ismerteti meg magát azzal, aki keresi. Nem fontos a hely és a mód, tudjuk, hogy *mindig* párbeszédre, barátságra, mély átalakulásra és közös feladatban való egységre szólít fel így bennünket.

Ismételjük, mit félünk? Mit félünk, miért kételkedünk korunk emberei szellemi, lelki útjának hitelességében?

Több évtizede csodálunk sok fiatal és felnőttet, akik fokozatosan testvéreik, főként a legszegényebbek szolgálatába álltak. Társadalmi környezetükben elkötelezetten, hivatásukban, lakónegyedükben, embertársaik között, ahová szervesen beleilleszkednek, az Istenért küzdő apostoli életük folyamán lassanként felfedezték az élő Jézus Krisztust. Sokáig tartott, amíg azonosították, de akik tanúi voltak nagylelkű küzdelmüknek és szellemi, lelki felemelkedésüknek, nem kételkedhettek abban, hogy mindjárt, *már tevékenységük kezdetétől* és annak mélyén Jézus Krisztus titokzatosan jelen volt. „Rosszhiszeműek” lennénk, ha ezt nem ismernénk el, ha nem lennénk mély tisztelettel tevékeny életük iránt, hiszen szeretettől égnék testvéreikért. De vajon ez volna az igazi „karitás”, vagyis szeretet – aggódnak egyesek, akiket megzavar, hogy nyílhatnak rózsák jól elgereblyézett virágágaikon kívül is... Igaz, találkoztunk olyan tevékeny keresztényekkel, akik nem rendszeresen, vagy egyáltalán nem voltak „gyakorló keresztények” (mármint nem végeztek rendszeres vallási gyakorlatokat) keresztény életük kezdetén. Miért csodálkozunk? Vajon lehet-e felszeletelni a szeretetet? Csak egy szeretet van. Aki szeret, mindig elhagyja önmagát, megfélelmezik magáról a másikért, a többiekért, és *minden hiteles szeretetnél Isten van jelen* (1Jn 4).

Ám vitatkozzanak a teológusok, tanulmányozzák munkájukban ennek a jelenlétnek a természetét. De attól őrizkedjenek, és mi is, hogy kiadjunk vagy megtagadjunk testvéreinktől keresztény személyazonossági igazolványokat. Az Evangélium megtanít arra, hogy nem szabad megbíznunk az előre meghatározott kategóriákban. A Szeretet azokkal nem tud mit kezdeni!

Masszív módon elénk áll a közel ötven éves Katolikus Akció pótolhatatlan hozama. Még nem fejeztük be – talán el sem kezdtük – annak a gazdagságnak felmérését, melyet korunk Egyházának nyújtott. Főként a feltámadt Jézus Krisztus jelenlétének az a csodálatos „megtapasztalása”, ahogy közöttünk él, és kész teljes világosságában, de sokszor kínos homályban is kinyilatkoztatni önmagát mindazoknak, akik életükben elkötelezik magukat testvéreik és a világ építésének szolgálatára. Köszönjük meg a Szentléleknek, hogy így vezeti nemzedékünk embereit.

Ami minket illet, egyforma erővel hisszük, hogy Jézus Krisztus jelen van azoknál, akik magukat az életben elkötelezik, hogy kinyilatkoztatja magát nekik tevékenységük mélyén, és ott a Vele való – nem várt – egyesülés életére hívja meg őket; de azt is hisszük, hogy mindent meg kell tennünk, hogy ezek az emberek találkozhassanak Jézus „történeti” arcával, hogy *tudatosan élhessenek a teljes Krisztusból*: „Hogy a *hittel* Krisztus lakjék szívetekben, s ti gyökeret verjete... a *szeretetben*. Akkor majd föl tudjátok fogni az összes szentekkel (keresztényekkel) együtt, mi a szélesség és hosszúság, magasság és mélység, megismeritek Krisztusnak minden ismeretét fölülmúló szeretetét, és beteltek Isten egész teljességével” (Ef 3,17-19).

Kilencedik fejezet: „Veletek leszek az idők végezetéig”

Az események „az ESEMÉNYBEN”

Minden élet és az élet minden pillanata, egy mozzanata Isten népe „szent történetének”, mely láthatóan gyűlt egybe az Egyházban. Ez a történet a világ kezdetével indult el, és csak az idők végezetén ér majd véget, amikor Jézus Krisztus mindent beteljesített, mindent magába gyűjtött, embert, emberiséget, világegyetemet, és mindent felajánl az Atyának, hogy minden átalakuljon és véglegesen kibontakozzon a szeretetben.

Minden esemény (illetve „tény”, ahogy a Katolikus Akció tevékeny tagjai mondják) bármely kicsiny is az ember életében, egy embercsoport életében, „benne” van a történelem e lényeges *eseményében*, amely Isten eljövetele Jézus Krisztusban, *hogy mindent egybegyűjtsön magában mint főben*. Mindezen eseménynek tehát felbecsülhetetlen értéke van, „tartalma” vagy inkább, „*belső vonatkozása*” miatt. Krisztus misztériumának mozzanatai ezek, a misztérium az időben folyik, és attól senki és semmi nem mentesülhet.

Az ember minden egyes tényében megélheti a Teremtést, a Megtestesülést, a Megváltást és a Feltámadást. A Teremtést, mert amikor él, befejezi önmagát, és testvéreivel együtt befejezi a világot. A Megtestesülést, mert ha szeretetben csatlakozik Jézus Krisztus eljöveteléhez abban a percben, megengedi, hogy Ő magáévá tegye, magába vonja. A Megváltást, mert a bűn óta nincs az életnek olyan perce, mely ne kívánna küzdelmet, szenvedést, önmagunknak való meghalást. Ha Krisztussal éljük meg, ez a csata az önzés, a kevélység, a szeretetlenség ellen csak a Feltámadás győzelmét hozhatja, mert átvizsi az élet e részecskéjét *az életbe*, az igazi életbe, amely örök.

A keresztyén, aki a hit által felfedezte Jézus Krisztust, aki minden élet mélyén él, így találkozhat Vele az eseményben, és élhet Vele misztériumában. Sajnos, meg is akadályozhatja, visszautasíthatja a találkozást és az egyesülést. Ki kell alakítania *ennek a találkozásnak lelki állapotát*, azzal hogy az ember hűségesen a hit szemével nézi az életet. De épp úgy, mint amikor az Evangéliumban akarja elérni az élő Jézus Krisztust, túl kell mennie a szavakon, az életben, „túl kell mennie” az eseményeken, hogy elérje Őt.

A belső túlvilág

Mivel Jézus Krisztus *mindent* megragadott, mivel minden benne van az *eseményben*, minden életnek és az egész életnek van egy másik dimenziója, mely láthatatlan testi szemünknek, egy titokzatos „*belső túlvilág*”.

„A túlvilágot” nem tolhatjuk át egyszerűen a halál utánra, előbb megvan itt a földön belsőleg minden személyben, eseményben, életben.

Ha a modern világ emberei csak nehezen hisznek a túlvilágban, ez azért van, mert úgy mutatták be nekik, mint amely el van vágva a jelentől, egy „más élet” a jövőben, melynek nincs kapcsolata az előzővel. Azt kívánták, hogy a keresztyének nézzenek az ég felé, és máris nem érdeklődnek a föld iránt. Pedig, nincs „más élet”, mely feljogosítana, hogy megbontsuk a szolidaritást az elsővel, hogy megvessük azt. Csak *egy élet* van, az, melyet ma élünk, mely már most nagyon is „túl” megy azon, amit megtapasztalunk érzékeinkkel, és amelyet csak szellemünk ragadhat meg, de az sem egyedül magában, csak ha a hit világítja meg. Egyetlen élet, mely a földi utunk végén mélységesen átalakul, átváltozik, feltámad Krisztusban, az örökkévalóságba torkollik.

Ennek az életnek a *mélyén*, már most jelen van Isten. Ide jött el, értéket fektetett bele, megadta neki csodálatos természetfeletti méretezését, amely nem egy másik élet ráhelyezése az

előzőre, nem ott kezdődik, ahol a másik végződik, hanem olyan élet, mely a jelenvalót – mint ahogy a szellem a testet – teljes egészében áthatja.

Isten „mélyeszi” a „természet-fölöttit” a „természetbe”, az eget a földre, a lehető legradikálisabb módon: elküldvén a földre emberi életben a Fiát, az *Isten-Embert*, aki a testté lett Ige.

Boldog az, aki tudatosan kapcsolódhat önmagában, testvéreiben, életében és a világ életében „e belső túlvilághoz”, mert akkor élheti meg életét a maga teljes egészében. Mert aki teljes erő kifejtéssel él, azt a mátt él, de a mátt valamennyi dimenziójában, horizontális felszíni dimenziójában és *mélységi* dimenziójában is. Ami éhesen hagy, amikor életünket éljük, az az, hogy nem éljük *teljességében*. A végtelen éhségei, melyek marcangolnak, az élet éhezése, a szeretet éhezése, az igazság, igazságosság, béke stb., stb. éhezése, az nem egy *jövendő* élet kívánása, mely egyedül lesz tökéletes, hanem az a kívánság, hogy mindenek előtt éljük meg tökéletesen jelen életünket, *minden határ nélkül*, jelentős életet, *végtelen* kihatású életet. Amit akarunk, az az, hogy „a menny” már most gyökerezzen egész életünkben. És igazunk is van, mert Jézus Krisztus ezt adta meg nekünk. Az *Ő élete* és általa a mennyek Országáa már *közöttünk* van.

Vágyakozásaink

„Ha felemeltetem, mindeneket magamhoz vonzok”, mondta Krisztus, amikor belépett a szenvedésbe és a halálba. Győztesen került ki, feltámadt! Azóta az Emberiség-Test fejeként Magához „húzza” *minden* tagját, hogy Benne jussanak el a „túlvilághoz”, ahhoz, ami túl van a mai életen, annak belső túlvilági dimenziója, és pedig mindörökké; vagyis hogy olyan teljesen kifejlődött emberekké váljanak, amilyeneket az Atya kíván.

Az ember Isten képére teremtett, és az Isten maga a szeretet, igazság, igazságosság, béke stb. Az ember tehát teremtésétől *szeretetre*, igazságra, igazságosságra, békére stb. *vágyakozik*. Isten emberben élő képmásainak Krisztusban már nem vázlattá, tervvé, hanem valósággá kell válniuk.

Ezért hisszük, hogy nincs az emberben egy egészséges vágy sem az említett vágyak közül, amely – világosságban vagy éjszakában, vagyis tudatosan vagy nem – ne lenne Jézus Krisztus utáni vágyakozás a Vele való mélységes egyesülésre, hogy Benne építsük azt az embert és azt a világot, amelyet az Atya öröktől kíván.

Mondható ez egyénileg az emberről, de az egyes emberi közösségekről is, a legnagyobbakról és legkisebbekről, bármely természetű legyen is a csoportosulás társadalmi osztályban, munkamilióban, szabadidőben, tanulmányban, szokásban, stb. Isten Jézus Krisztusban egyformán jelen van e csoportok vágyaiban, törekvéseiben. Valóban Krisztus vonzza őket, és lelkesíti őket, hogy keressék a szabadságot, méltóságot, igazságosságot, felelősséget, stb., lelkesíti őket ezek keresésében.

Persze, az emberek és embercsoportok valamennyi vágyakozása nem szükségszerűen egészséges. Ténylegesen sokszor deformáltak, igazi céljuktól eltérítettek, az ember sokszor bitorolja személyes hasznára és egyéni érvényesülésére, Istenen kívül, akiről nem tud, vagy akiről úgy véli, hogy meglehet nélküle. Ez bennünk az eredeti bűn elhajlása, mely elfordítja a folyamatos folyását, de semmiképpen sem szünteti meg. Mert Jézus Krisztus az erősebb. Megváltó megtestesülésével újra helyes irányba terelte azt, ami eltévelyedett. A küzdő ember biztos lehet győzelmében, ha küzdelmében ahhoz csatlakozik, aki „a” megszabadító.

Ha hiszünk az ember törekvéseiben, abban a vágyában, hogy magát túlhaladja, hogy többé váljék, abban az akarásában, hogy igazságos és egységes világot építsen, akkor hiszünk az Atyában, aki szeretetből teremt, hiszünk a Megváltó Jézus Krisztusban, hiszünk a Szentlélekben.

A Szentlélek is eljött a földre. Krisztus megígérte, hogy elküldi: „...kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek: az igazság Lelkét, *aki mindörökké veletek marad...* ti ismeritek, mert bennetek marad” (Jn 14,15-17). És megtartotta szavát.

A Szentlélek mindig velünk van. Hisszük ezt? És mit csinál? Amit az Írás szerint mindig is csinált: jelen volt az egész Teremtésnél: általa *láttak* és beszéltek a próféták: ő készítette elő Máriát az Üdvözítő eljövételére és „beárnyékozta” az esemény napján.

Ma is dolgozik az ember és a világ szívének mélyén. Kíséri és vezeti az embert a Teremtés befejezésében. Ő egyenesíti ki azt, ami „elhajlott”: Ő egyenesíti ki az Úr útjait. Jelen van ember és emberi közösségek ezen törekvéseinél, kiigazít, irányít, előkészíti ember és Krisztus találkozását, hogy az ember *elkötelezze magát mindannak megvalósítására*, amit magában csak óhajtana.

Tetteink

Nem elég vágyakozni igazságosságra, szabadságra, békére, testvériségre, stb.; nem elég követelni az ember, a társadalmi osztályok és az elnyomott népek felszabadulását, *vállalkozni* kell a megvalósításra is. Ez az ember tevékenysége a Teremtés befejezésére az Atya kívánsága szerint. A „törekvésekre”, melyek benne vannak, melyek rajta túlról jönnek, melyek Jézus Krisztus felszólításai Szeretetének Lelke által, az ember először elkötelezettsége által válaszol. „Tettben” kell szeretnie testvéreit és nem „szóban és nyelvvel” (1Jn). Amikor testvérei szolgálatában tevékenykedik, akkor Krisztus misztériumának történeti megvalósításán dolgozik, vállalva az Atya tervét, amellyel öröktől fogva szereti az embert és a világot. Mert ez a terv nem egyszerűen „szellemi”, hanem ugyanazon mozdulattal teremtői mű is és e teremtés „begyűjtése” az üdvözítő Krisztusban.

A „törekvések” ugyanazok minden embernél, mégha sokszor helyzetünk szerint nagyon is különböző módon és többé vagy kevésbé elevenen fejezzük is ki azokat. Ott vannak mindenki szívében, bármi legyen is fajuk, társadalmi osztályuk, koruk, de filozófiájuk, vallásuk is, és bármi legyen is erről való tudatosságuk és gondolatuk. Valamennyinek *ugyanaz az eredete*, mert minden ember hivatott istengyermekségre és „részesedésre” Krisztus Testének kialakításában. Így, a „nem-hívó”, aki komolyan veszi a vágyakozásait, még ha nem is tudja, honnan jönnek e hívások, vagy még ha tévesen más forrásoknak tulajdonítja is, ha túlhalad önmagán, és elkötelezi magát testvérei és a világ szolgálatában, maga is belép az Atya terveinek valószínűsítésébe Jézus Krisztussal, *Jézus Krisztusban*. Mert, ahogy nincs többféle szeretet, nincs többféle önátadás sem. Aki átadja magát testvéreinek, *mindig átadja magát Jézus Krisztusnak* és Benne az Atyának.

A keresztények tehát félelem nélkül csatlakozzanak világszerte minden jóakarátú emberhez, azokhoz, akik az ember és a világ tökéletes és harmonikus fejlesztésén dolgoznak. Csatlakozzanak hozzájuk minden munkatéren, mindenki lehetőségei szerint és azon hely szerint, ahová kötve van. Egyesítsék tevékenységüket az övékével, vonják magukkal a habozókat vagy azokat, akiket soha meg nem hívtak. A Szentlélek vezetésével egyenesítsék ki szükség esetén a görbe utakat, mert igazságos célok érdekében nem szabad bármilyen eszközöket alkalmazniok, és *higgyék*, minden erejükkel higgyék, hogy ebben a tevékenységben jelen van a feltámadt Jézus Krisztus. Őt szemléljék, és a többiek őket látva fedezzék fel, hogy a keresztények „látnak” Valakit, akit ők még nem látnak.

A katolikus egyházközségeknél a tevékenységnek egész pedagógiája ezen a hívó látáson nyugszik, a feltámadt Krisztus jelenlétének látásán az ember érdekében történő *tevékenységben*. Hány tevékeny keresztény dolgozott így „testvéreiért”, amikor nem „az ő általa képviselt ügyért folyt a munka”, és nem tudták, hogy Krisztusért dolgoznak Krisztussal? Sokszor csak hosszú út után fedezték ezt fel. Vannak, akik csak haláluk után tudják meg Jézus szájából, amikor azt mondja nekik: az az ember, akinek enni adtál, mert éhes volt, az a másik, akik felruháztál, mert

mezítelen volt stb., vagyis mai szóval mondva: ezek az emberek, akikért és akikkel küzdöttél az igazságos bér érdekében, *az én voltam* (Mt 25,31 kk.).

Ha valakit dolgoztatunk a többiekért, ha elkísérjük, vele vagyunk ebben a tevékenységében, ezzel már nagyon reálsan bevezetjük Krisztus misztériumába, ráhelyezzük az útra, amelyen találkozik Jézus személyével, talán lehetővé tesszük, hogy egyszer majd *tudatos* választ adjon annak a *szeretnek*, amely hívja.

Mindnyájunkat egyformán szeret

Egyesek aggódnak: akkor mi különbözteti meg a keresztényt a nem-kereszténytől? Ha nincs különbség, „mit használ” a hit? Két zátonytól kell óvakodni. Az első, hogy Isten ember iránti szeretetét és ember Isten iránti szeretetét azok magántulajdonává tegyük, akik kereszténynek mondják és jegyeztetik be magukat. A második, hogy már ne tudjuk felismerni, mi jellemzi lényegesen a keresztény hívő választ az Atya szeretetére.

Igaz, Isten nem tesz megkülönböztetést ember és ember között. *Mindenkit* öröktől szeret az Atya. Mind tőle születtek és születnek mindennap Krisztusban. Benne mindet egybegyűjtötte. Mindet „hordozta” vétkeikkel, szenvedéseikkel, küzdelmeikkel, egész életükkel a megváltó Krisztus. Mindnyájukat megváltotta!

Melyikünk idézhet csak egy embert is, aki kívül áll Jézus Krisztus győzelmes szeretetén? Amikor az Atya nézi az embereket, Fiában „látja” őket, egészen befödi, áthatja őket szeretete. Magunkévá kellene tennünk az Atya tekintetét, és mérhetetlen jóakarattal és legyőzhetetlen reménnyel kellene néznünk mind az embereket, Isten van ott bennük.

Az is igaz, hogy minden jóakarátú ember, aki önmagát valami abszolútért haladja túl – bármi legyen is az a címke, melyet *lojálisan* és *becsületesen* feltétlen érvényesnek tart –, és aki teljesen megfelel az önmagáról testvérei szolgálatában, az Jézus Krisztussal és Érte dolgozik. Titokzatosan egyesült Vele.

Igaz végül, hogy Jézus Krisztus világos ismerete nem abszolút szükséges már a földön üdvösségünkre vagy a kárhozatra. Az Evangélium állítja, és az Egyház mindig is tanította ezt. Ítéletünk alapja testvéreink iránti magatartásunk lesz, főként a legszegényebbek iránti, *még ha nem is tudjuk, hogy bennük magával Jézus Krisztussal volt dolgunk* (Mt 25,31-46).

Jó volna, ha a keresztények egyszer s mindenkorra kigyógyulnának aggodalmukból, amikor észreveszik, hogy a mindennapi életben semmi sem különbözteti meg őket a nem-keresztényektől. Az kellene, hogy ne csak ne ütközzenek meg, hanem hátsó gondolat nélkül örüljenek, amikor találkoznak a világ építésének munkájában „ateista” munkatársaikkal, és felfedezik, hogy nem egy meghaladja őket nagylelkűségben, magáról való megfelelkezésben, a mások szolgálatában. Ami visszataszító és lealázó nem-hívó vagy máshitű testvéreink számára, az a többé-kevésbé tudatos felsőbbrendűségi érzés, ami bennünk van, és amelytől nem tudunk megszabadulni. Azt hisszük, *mindent csak mi birtoklunk*: az igazságot, az erényt, stb., sőt Istent is. Azt hisszük, gazdagok vagyunk, és készek vagyunk adni magunk körül mindezen nincstelen szegénynek. Pedig semmink sincs, főként nem a miénk Isten! Ő az, aki birtokol minket. Ő az, aki elsőként szeretett, és a hit, mindenekelőtt az Isten szeretetében való hit: Isten szeret, végtelenül, személy szerint engem, és ugyanígy *minden embert* kivétel és megkülönböztetés nélkül. Ha ezen a lényeges ponton hitünk mélyebb és igazabb lenne, egészen megváltoznának a nem-hívókkal, a világgal való kapcsolataink.

Akik hisznek, és akik nem hisznek

Minden embert szeret, minden embert megváltott. Mindegyiknek válaszolnia kell szeretetére. *Ebben a válaszban* különböznek a keresztények a nem-keresztényektől.

Isten nem kényszeríti az emberre szeretetét. Csak szabadon fogadhatja el az ember. Krisztus nem menthet meg akaratumk ellenére, nélkülünk. Aki valakit hitelesen szeret, nem *követelheti* tőle, hogy viszonzza szeretetét. Ha mégis szabadon viszonzza, akkor jön létre igazi barátság, mert a szeretet ekkor hiteles, ekkor kölcsönös befogadás és ajándékozás. Mint a föld minden barátja és jegyese, Jézus sem mondhat le az ember e szabad beleegyezéséről, különben semmibe venné, kiskorúként kezelné. Ténylegesen nem szeretné.

Az ember pedig csak a hívő *szeretetre* adott szerető válaszában válik teljessé. Ami az emberre érvényes, érvényes az építendő világra is: csak abban a *szeretetben* érheti el tökéletes kifejlődését, amelyet felépítésének minden egyes mozzanatába beleágyaz az ember.

Jézus Krisztus megváltó Megtestesülése tökéletesen sikerült, de az ember és a világ tökéletes sikere teljesen alá van vetve az ember életével adott szerető válasznak.

Tehát először különböztetni kell azok között, akik igennel válaszolnak, és azok között, akik nemmel válaszolnak a szeretetre. A választ lehet suttogni vagy kiáltani, különböző módon, különböző okokból.

Az ember nemet mondhat, és a visszautasítás e lehetősége elmehet a végleges visszautasításig, mely lehetőség az Evangéliumnak tanúsága szerint nagy titok. Ezt csak a szeretet világosságában érthetjük meg, melyben ott rejlik ennek az ijesztő szabadságnak az igénye. Ez nem szeretethiány Isten részéről, amivel sokan vádolják, hanem szeretetének bizonyítéka. Ez a szeretet mindig kínálkozik az embernek, de az ember megtagadhatja önmagát Istentől: „...*Aki hozzám jön, azt nem dobom ki.* Nem azért szálltam le a mennyből, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem. Annak, aki küldött engem, az az akarata, hogy *abból, amit nekem adott, semmit el ne veszítsek*, hanem föltámasszam az utolsó napon” (Jn 6,37-40).

Azok közül, akik igent mondanak, egyedül a keresztyény ad tudatos választ Isten szeretetének. Tudja, hogy öröktől fogva szereti az Atya. Hiszi, mert találkozott Valakivel, Jézus Krisztussal, aki ezt neki megmondta, kinyilatkoztatta, és megbízik ebben a valakiben. Ő „tudunkra adta” az Atya „akaratanak titkát” is, amellyel öröktől fogva elhatározta... „hogy Krisztusban, mint főben foglaljon össze mindent, ami a mennyben és a földön van” (Ef 1,9-10). Tudja tehát, hogy amikor a világ munkaterén dolgozik minden testvérével és azok szolgálatában, Jézus Krisztus jelen van, hogy így találkozhat Vele, és Vele együtt fokozatosan megvalósul az Atyának ez a nagy terve.

Mások igent mondanak, és nem keresztyények; néha még ateisták is. Igent mondanak, életükön át, és főként testvéreik szolgálatában, de nem tudják, honnan jön a hívás, vagy tévednek a hívó azonosításában. Közbülső személyeken át válaszolnak, vagy egy tan, egy eszmény, stb. iránti hűséggel, melyben hisznek. Akarják a többiek boldogságát, és, szükség esetén, életük árán harcolják ki, de nem tudják, hogy ez a kívánt boldogság végtelenül túlhaladja a földi határokat. Igazságos, szabad és békés világot akarnak építeni, de nem tudják, hogy az építés, melybe kezdenek belső természetfeletti túlvilágot rejt magában, mely nekik teljesen idegen. Olyan munkások, akik nagy erőfeszítéssel, önmagukról teljesen megfélelve építenek szilárd és szép házat, de nem tudják, ki a megrendelő, kinek építik. Jézus Krisztus tetteik szerint ítéli meg őket, annak értéke szerint – és ez talán nem lesz kisebb, mint azoké, akik az ügy teljes ismeretében építettek –, főként pedig annak alapján ítéli meg őket, mennyi „szívet” adtak munkájukba.

Jézus Krisztus így elfogadja azok igenét is, akik kerülő utakon hozzák azt el neki, még ha vakon nem is látják Annak arcát és kezét, aki átveszi, és maga viszont átadja az Atyának, akitől jön minden élet, és aki felé mindennek vissza kell térnie.

Nem akarunk többé „ismeretlen apától született” embereket

Ha ahhoz, hogy Vele egyesülten dolgozzunk nem is nélkülözhetetlen, hogy ismerjük Jézus Krisztust, ha egy őszinte és nagylelkű hitetlen ember vagy egy más vallású hívő munkája végeredményben éppen olyan értékes lehet, mint a keresztényé, akkor miért hirdessük Jézus Krisztust? Miért fogadjuk el a „küldetést”, melyet ránk bízott az Atya Fiában és Fiával?

Most sem a teológus munkáját akarjuk elvégezni. De lehetetlen elkerülni, hogy megálljunk és megfontoljuk e kérdést, amely fájdalmasan visszhangzik sok aktív keresztény szívében, akik hitetlenekkel együtt „elkötelezték” magukat, sőt talán még olyanok szívében is, akik mindent elhagytak, hogy a világban a feltámadt Jézus Krisztust hirdessék.

Az általunk használt képek már megfelelő irányt szabnak gondolatainknak. El tudnánk-e viselni, hogy testvérünk vak maradjon, ha meggyógyíthatnánk vakságából? Igaz, a vak jár, sőt megteheti *ugyanazon* utat is, mint aki lát, talán gyorsabban és jobban nála. Mások vezetésével, szavak „világánál”, kölcsönvett szemmel elképzelheti az utat, melyen jár, a személyeket, kikkel találkozik és azt, aki az út végén várja. De *nem lát*. Áthalad az életem anélkül, hogy látná a napot, anélkül hogy látná, merre viszik lépteit, anélkül hogy látná azokat, akik mellett elhalad, anélkül, hogy látná arcukon a szeretetet. Élete lehet szép és termékeny, mégis *csonka*.

Az ember csak akkor lehet teljesen önmaga, ha tudja: kicsoda, honnan jön, és hová megy. Az állat teljesen sikerült anélkül, hogy tudná miért és hogyan, anélkül hogy része lenne saját sikerültségében, és anélkül hogy felajánlhatná. Az ember alapvető méltósága az, hogy *tudjon* erről, hogy önmagától váljék önmagává. És az ember számára önmagává válni azt jelenti: *az Isten gyermekévé* válni Jézus Krisztusban. Ezt meg kell tudnia mindenkinek.

Nincs jogunk elfogadni magunk körül rokkant-embereket, főként ha rokkantságuk önmaguk legmélyén érinti őket, és mi megszabadíthatjuk őket ettől. Nincs jogunk, hogy engedjük, hogy emberek tévedjenek rendeltetésük tekintetében, még ha Isten végtelen szeretetében, és hogy ne szenvedjenek a mi *vétkes* mulasztásaink miatt mindenek ellenére megengedi, hogy az éjszakában megvalósítsák és hitelesen befejezzék mivelünk a világ Teremtését. Mi vagyunk felelősek és minket *vesznek elő*. „Jaj *nekem*, ha nem evangelizálok!” vagyis, ha nem hirdetem Jézus Krisztust, kiáltja szent Pál. Nem azt mondja: Jaj azoknak, akiket nem evangelizálok. Jaj *nekünk*, ha semmibe vesszük emberi méltóságát, s hagyjuk élni, sőt – ha Isten engedi *sikeresen leélni életét*, anélkül, hogy meghirdetnénk neki Jézus Krisztus nekünk kinyilatkoztatott misztériumát.

De, ismétlem, szeretettel, a szeretet szavaival kell magunkat kifejezni, hogy jobban megközelítsük az ember csodálatos rendeltetésének titkát.

Nemrég egy mama mesélte nekem, hogy húszévi fájdalmas éjszaka után hogyan találta meg újra elveszett fiát, és hogy ez a fiatal ember, csodálkozva, még habozva, csendben, reszkető ujjával hogyan fedezte föl, simogatta, kutatta ismeretlen anyja arcát: te vagy az én anyám!

Húsz éve a fia volt ennek az asszonynak, egészen fia, az ő életéből élt. De nem ismerte, nem tudta nevét, nem látta arcát. Élt, *mindene megvolt, és mégis hiányzott mindene*. Nem tudta, hogy ki hozta a világra, nem látta anyját soha. Nem ölelhette meg, és anyja sem ölelte meg meg őt soha.

Sok mai gyökértelen ember, főként fiatal drámája az, hogy nem ismeri anyját vagy apját, hogy nem hisz, vagy nem hihet szeretetükben. Nem szeretik őket, vagy nem tudnak róla. Ez az első és legmélyebb oka a társadalmi befogadás hiányának a pszichológusok és nevelők szerint.

Sok ember van a földön, aki nem ismeri igazi mennyei Atyját, azt az Atyát, aki jobban szereti őket, mint minden földi atya. Tőle kapták az életet, de nem ismerik sem nevét sem arcát. Nem tudják, hogy mindöröktől végtelenül szereti őket Valaki, és hogy ez a szeretet lépésről lépésre kíséri őket, minden percben életet ad nekik. Nem tudják, hogy csodálatos örökség vár rájuk, hála Krisztusnak, és hogy ez az örökség élet, *isteni élet* mára, holnapra és mindörökre.

Amint mindent meg kell tennünk, hogy az apját nem ismerő gyermek – ha mi ismerjük ezt az apát, és tudjuk, hogy szeret és szeretetre méltó – megtalálhassa apját, hogy megismerhesse, szerethesse, ugyanúgy mindent meg kell tennünk, hogy kinyilatkoztassuk testvéreinknek Istent, aki a szeretet. Igen, *gyermekké kell válnunk, hiszen az is vagyunk*, nemcsak mert az Atyától az életet kaptuk anélkül, hogy kértük volna, hanem teljes öntudattal szabadon fogadhatjuk tőle, hálát adva és cserébe felajánlva a legszebb ajándékot, amit az Atyának adhatunk: *örömmünket*, hogy élete éltet minket. Csak egyféle szeretet van: amelyet nyíltan, szabadon kapunk és ugyanígy viszonzunk.

Ma az a veszély, hogy félvállról vesszük felelősségünket testvéreink tévedésével, tudatlanságával kapcsolatban. Sokszor úgy teszünk, mintha azt gondolnánk: mindent összevetve nem számít, ha nem tudják, hogy honnan jönnek és hová mennek, fő az, hogy jóakaratók! Felszálltak a hajóra, majd megérkeznek! Isten irányítja őket.

Ez szörnyű magatartás és gondolkozás. Nem csupán nem szeretjük mindvégig testvéreinket, ahogy azt tőlünk kívánják, hanem nem vesszük komolyan őket, és megsértjük emberi méltóságukat.

Meg azt is elfelejtjük, hogy mi az Isten népe, az Egyház, mi kaptuk a Kinyilatkoztatás letéteményét, és hogy ez egész rendkívüli ajándék. Isten ajándéka, melyet nem szabad „eltemetni”, hanem gyümölcsöztetni kell. Számot kell majd adnunk róla.

Isten, az Atya szüntelenül keresi gyermekeit. Kinyilatkoztatta magát Jézus Krisztusban, de Krisztus, ha ott is él az emberek között, mégsem érzékelhetően van jelen. A keresztényeknek, a Krisztus-tagoknak személyesen és közösségben fel kell ajánlaniuk életüket, hogy rajtuk keresztül, általuk, velük lehessen Jézus Krisztus minden mai ember kortársa. Átalluk kell Krisztusnak továbbra is kinyilatkoztatnia szeretetét és a Szeretet-Isten nevét.

Ha a földön egyetlen testvérünk volna, aki nem ismeri Jézus Krisztust, el kellene mennünk a világ végére is, hogy kinyilatkoztassuk neki, hogy Benne felfedezhesse az Atyát, hogy engedje magát szeretni, és tudatosan viszonzza is ezt a szeretetet.

Elegünk van Jézus Krisztus inkognitójából

Néhány évtizede még megcsodáltuk azt a keresztényt, aki teljesen benne élve környezetében bátran tett tanúságot a „történeti” Jézus Krisztusról, hangosan „kiáltotta a tetőkről”. Félelem nélkül tett tanúságot szeretetéről társai előtt. Minden köntörfalazás nélkül felszólította őket, hogy találkozzanak Vele ebben a szeretetben, bármilyenek legyenek is: jóindulatúak vagy ellenségesek. A katolikus munkásifjak ezt énekelték: „Menjünk hódítani, menjünk büszkén, semmi meg ne állítson...”, és az első munkás-papok Párizsban a metróban prédikáltak a keresztutat, és a köztereken hirdették Jézus Krisztust.

Néhány év óta sok keresztény magatartása fejlődött, megváltozott. Már nem hangosan, nagy hangon beszélnek Jézus Krisztusról, hanem *halkan* nevezik meg, fülbe súgva, hogy ne zavarják a többieket, ne kényszerítsék rá másokra gondolataikat. Ügyelni kell számos feltételre, tiszteletben tartani a fejlődési állomásokat, amíg megközelíthetővé válnak. Már nem is annyira a názáreti Jézust hirdetik, hanem várják, hogy mindenki személyesen fedezze fel Krisztus jelenlétét a többiekben és az életben. A keresztények legyenek nagyon diszkrétek, nem kell közbelépniök, hanem maradjanak csendben.

Ismételten szemben állnak az egyik és a másik irányzat hívei. Azok, akikben a múlt nosztalgiája él s a jelen fanatikusai, kölcsönösen szidalmazzák és kiközösítik egymást: Maga már hitetlen! Maga nem ért az evangelizáláshoz!

Ami minket illet, mi nem kívánjuk meg a keresztényektől, hogy felálljanak íróasztalukra vagy szerszámgépükre, hogy munkatársaiktól egy perc csendet kérjenek nagypénteken délután három órakor. De azt sem kérjük tőlük, hogy évekig hallgassanak azon ürüggyel, hogy nincs itt az ideje a beszédnek. Nem azt kérjük tőlük, hogy hanyagolják el a Názáreti Jézus *hirdetését*

azzal az ürüggyel, hogy az igazi evangelizáció először az emberek közt ma élő Krisztus *kinyilatkoztatása*. Ahelyett hogy elvetnénk ilyen vagy olyan beállítottságukat, amely különböző magatartásukat sugallja, azt kérjük, hogy törekedjenek ezeket összhangba hozni.

Kell hirdetni Jézus Krisztust, ez nagy felelősségünk, de nem – ha szabad mondani – akármilyen Jézus Krisztust és akárhogy. Ha nekünk személy szerint kell találkozunk Krisztussal mindkét dimenziójában, a *teljes* Krisztust kell kinyilatkoztatnunk kortársainknak is: a Názáreti Jézust, aki kétezer éve eljött az ember és a világ szeretetből való felszabadítására, és a feltámadt Jézust, aki ma éli e szeretet misztériumát az emberi történelemben. Ez a két lépés nélkülözhetetlen és elválaszthatatlan. Egyik hitelesíti a másikat. „Megcsonkítanánk Jézus Krisztust”, elferdítenénk evangéliumát, ha valamelyiket semmibe vennénk.

Igaz hogy a múltban sokszor megelégedtünk azzal, hogy hirdettük, vagy pláne „tanítottuk” Jézus Krisztus személyét, és nem segítettük testvéreinket, hogy találkozzanak Vele, aki jelen van és működik mindennapi életünkben. Pedig hogyan hihetnének a meghalt és *feltámadt* Jézus Krisztusban, ha nem nyilatkoztatjuk ki nekik, hogy *ma él*? És hogyan hihetik, hogy ma él, ha nem segítjük őket, hogy *találkozzanak* Vele?

De most az a veszély, hogy az ellenkező végletbe esünk.

Feltettük megelőzően a kérdést: Ki hirdeti ma Jézus Krisztust? Azt gondoltuk ezzel: Ki beszél Jézus személyéről *nyíltan*, köntörfalazás nélkül? Ki hirdeti: az, Akiben hiszek, akit szeretek, az nem Mohamed, nem Buddha, Marx, Lenin, Mao, Marcuse stb., hanem *Jézus Krisztus*. Benne bízom, és megpróbálom egész életemben élni elkötelezettségemet, küzdelmeimet Vele, Benne, mert meggyőződésem, hogy ezek, mielőtt az én küzdelmeim lennének, az *Ővéi*.

Többször hallhattam gyűléseken, amikor a keresztények őszintén tanúságot tettek hitük mellett. Nyíltan beszéltek Jézus Krisztusról, laikusok vagy papok aggodalmai, okossági tanácsai vagy helytelenítése ellenére (hogy most nincs itt az ideje, hogy a csoport vagy a hallgatóság nincs erre felkészülve, hogy nem értik meg stb.). Minden alkalommal nem csupán tisztelettel és rokonszenvvel fogadták a szót, hanem sokan lelkesen: *vége Jézus Krisztusról beszélnek nekünk!*

Fenntartás nélkül örülünk minden gondolatnak és tanulmánynak, melyet az evangelizációval kapcsolatban adtak közre, örülünk a hitoktatás technikai fejlődésének is. De kísértésünk ezt mondani: most már elég! Annyi tökéletesítés van folyamatban, hogy könnyen ott maradunk az elő-evangelizációnál vagy az elő-katekézisinél vagy annál a szakasznál, amely előkészíti az elő-katekézist. Jól kikövezték a Szentlélek útját. Tudja, merre kell menjen, milyen állomásokon kell áthaladnia. Most már hagyjátok működni, higgyétek, hogy képes rá, és engedjétek készségesen, hogy mellőzze az elkészített utakat, és újakat nyisson... sokkal egyenesebbeket, közvetlenebbeket. És azután beszéljétek! Nevezzétek meg hangosan Jézus Krisztust. Sokan unják köntörfalazásainkat, számtalan vitánkat, félelmeinket, óvatos, védekező magatartásunkat. Sokkal inkább azt várják tőlünk, hogy félelem nélkül nyilatkoztassunk ki nekik egy *élő személyt*.

Persze, úgy kell beszélni, mint az apostol, a tanú beszél. A tanú személyesen *látta* azt, amiről tanúskodik. Aki nem látta, az fecseg, mesél, és néha, többé-kevésbé tudatosan, „vitális” ismeretek hiányát rejti technikai ismeretek tömkelegébe. Sokszor vagyunk fecsegő vagy technicizáló prédikátorok, deformáltak, mert nem láttunk, vagy pedig elvesztettük a látás szokását. Ezért nem hallgatnak ránk.

„Hogyan hívhatják segítségül azt, akiben nem hisznek? S hogy higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak hírnök nélkül? S hogyan hirdessen az, akit nem küldtek?” (Róm 10,14-15). Jézus Krisztus hirdetése nincs fenntartva a „hivatalos” igehirdetőknek: mind „küldöttek” vagyunk.

Kinyilatkoztatókat várunk

A Lélek vezetésével legyünk az élet szenvedélyes zárandokai, akik keresik Krisztus jelenlétének minden nyomát, mint amilyenek például az ember egészséges vágyai. Minden erőnkől dolgozva az ember és a világ tökéletes kifejlésén, a hit világánál szemléljük minden „értéket”, az élet és a tevékenység minden értékét, melyek az Ország csírái. Ki kell ezeket tennünk a *szeretet* napjának, hogy növekedjenek és kifejlődjenek. Meg kell látnunk Jézus Krisztust, aki int nekünk, meg kell hallanunk, ha meghív, és elkötelezni magunkat Neki, aki Atyja örök tervének megvalósításán dolgozik. Ennek a felfedezésnek, ennek a találkozásnak, ennek az egyesülésnek erejében testvéreink előtt tanúsítanunk kell, hogy az a Jézus Krisztus, aki kétezer évvel ezelőtt eljött a földre, még ma is jelen van, még titokzatosan él a mi életünkben és az övékében.

Mikor már így elköteleztük magunkat az embereknek, akár közömbösök, akár hitetlenek, vagy más hitben élnek, akkor ugyan nem „vihetjük el nekik Istent” – mert már az ő életünkben is jelen van, nem csak mi „birtokoljuk”, de mégis kinyilatkoztatathatjuk nekik Őt. Mert nem elég az, hogy a jóakarátú emberek testvéreikért tevékenykednek, és hogy ebben a tevékenységben és tevékenység által az egyesek és a közösségek átalakuljanak. Tudatosítaniuk kell ezt az átalakulást, és lassanként fel kell fedezniök, hogy ez olyan erő gyümölcse, amely meghaladja őket, mert ez a szeretet ereje, mert ez maga *Jézus Krisztus*. Ezért a keresztények ne elégedjenek meg azzal, hogy kapcsolatban vannak Krisztussal, aki Szentlelke által az emberek öntudatában az egyesek és a közösségek előhaladásán dolgozik. Eléje kell menniök ennek a *homályos kinyilatkoztatás-várásnak*, amely minden ember szívében rejlik. Ha teljes odaadással figyelik embertársaikat és az eseményeket, el is fognak ide jutni. Mert *tanúk* lesznek, mert láttak, azért tehetik lehetővé egy magatartással, egy gesztussal, egy szóval, egy vitával stb., hogy testvéreik világos tudatában felfakadjon az, amit lelkük mélyén megélnék: a titokzatos egyesülés Krisztussal az ember érdekében folytatott tevékenységükben.

Nem engedjük-e túl könnyen, hogy Jézus Krisztus inkognitóban éljen sokak szívében? Vajon, hit híján, nem elégszünk-e meg túl gyakran „közös akcióval”, amit jóakarátú emberekkel együtt végzünk, és nem érünk küldetésünk mélyére: hogy kinyilatkoztassuk Jézus Krisztust. Igaz, Krisztus képes arra, hogy kinyilatkoztassa önmagát, és mi nem ismerhetjük a neki megnyílt szívek titkait, – de ő bennünket akar felhasználni, hogy megismertesse önmagát.

Minden kereszténynek az a küldetése a világban, hogy kinyilvánítsa a *szeretetet* és a *szeretet* nevét. Ha szeretjük Jézus Krisztust, nem viselhetjük el, hogy rejtve maradjon az emberek előtt. Félelem nélkül fogjuk kinyilatkoztatni, hogy mindenki tudatosan élhessen Belőle.

Tizedik fejezet: ÉLJÜK JÉZUS KRISZTUST!

Éljük Jézus Krisztust, menjünk elébe, ő vár ránk az Evangéliumban!

Találkoznunk kell a Názáreti Jézussal, nem csupán hogy „nézzük”, hanem hogy belőle éljünk. Jézus pedig az Evangéliumban vár, élénk jön, hogy egyesítsen Magával.

Hisszük-e, hogy Isten szólott hozzánk, igen vagy nem?

Ha hisszük, hogy: „miután többféleképpen és különböző módon szólott hajdan Isten a próféták útján az atyákhoz, e végső korszakban Fia által szólott hozzánk” (Zsid 1,1); ha hisszük, hogy Jézus Krisztus, kinyilatkoztatva az Atyát és az ő végtelen szeretetét, magát emberi életben és emberi szavakkal fejezte ki; ha hisszük, hogy négy apostola, akiket a Szentlélek vezetett, leírta üzenetének lényegét az első keresztény közösségek tanítására, liturgikus és missziós életére; ha hisszük végül, hogy az Evangéliumok által, Jézus Krisztusban Isten szólott nem csupán ezekhez az első keresztényekhez, hanem szól minden idők minden emberéhez... Ha mindezt hisszük, és mégsem találkozunk gyakran az ő Szavával, akkor teljesen hiányzik belőlünk az öntudat, vagy pedig nem mondhatjuk magunkat keresztényeknek, vagyis krisztusiaknak.

Annyit „gondolkozunk” az Evangéliumról, annyi „kommentárt” csinálunk róla, „tanulmányozzuk”, tudományosan „felhasználjuk” saját tételeink igazolására vagy védelmezésére, keressük benne a keresztény élet „receptjeit”... „beszélünk” róla sokat, és közben talán leszoktunk arról, hogy *kegyelmi* közösségbe lépünk vele?

Nem vethetjük el az újabb tudományos kutatások gazdag eredményeit, de összegezve azokat, meg kell újra találnunk az Evangélium olvasása közben a szerelmesnek azt az egyszerű, értékes magatartását, amellyel szerelmese levelét olvassa. A szó csak közvetít, de a szív tekintete felfogja, amit szeme nem láthat, sőt értelme sem foghat fel.

„Vallásos lelkülettel” kell közelednünk az Evangéliumhoz, vagyis nemcsak testi szemünkkel, hanem értelmünk és szívünk szemével, *hittel* kell látnunk: Jézus Krisztus jön elém, szól hozzám. Úgy kell egyesülnöm Szavával, mint Testével az Eucharishtiában. A Szentlélek, aki vezette az apostolokat, amikor megélték és megírták az Evangéliumot, vezet ma is minket, amikor olvassuk, hogy éljünk belőle.

Már másutt idéztük annak a fiatal lánynak a megjegyzését, aki, rendszeresen találkozva az Evangéliummal, magától felfedezte ennek az eljárásának mély értelmét: „Naponta félórával korábban kelek, hogy *elolvassam, amit Jézus Krisztus mond nekem a mai napra*”, és hozzáteszi: „Munkám folyamán sokszor visszagondolok arra, amit reggel *mondott nekem*”.

Az ember szabadon, szeretetből, teljes nyíltsággal lép Isten elé, aki teljes nyíltsággal jött elébe. Aki hűséges lesz ebben a rendkívüli randevúban, az lassan átalakul, amint lebarnul az, aki kiteszi magát a napnak. Azt mondja neki az Úr: „Már nem nevezlek szolgának, hanem *barátomnak*, mert *megismertettem veled mindazt, amit Atyámtól tudok*” (Jn 15,15).

Meggyőződésünk, hogy a keresztények túl könnyen hagyják el az Evangélium gyakori, személyes olvasását, a vele való találkozást. Mi eltávolodunk tőle, közben mások vaskos módon, emberektől kérik, amit nem akarnának az Isten-Embertől kérni. Mély benyomást tesz ránk, felszólításnak érezzük, hogy kínaiak milliói lapozzák Mao Kis Könyvét, mindennap olvassák belőle bálványuk gondolatait, és nekiszabadultan szavalják elveit. Ne mondjuk elhamarkodva, hogy mindez megrendezett! Vajon a keresztények kevésbé „hinnének” Jézus Krisztusban, mint a kínaiak Mao Tse-toungban?

„Kihez mennénk, Urunk, *neked örök életet adó igéid vannak!*” (Jn 6,68-69).

A hívő keresztények „látók”

A művész, amikor képet néz tekintetével, mélyebbre hatol, mint az utca embere. Harmóniát fedez fel, érzéseket, egy gondolatot, túl a vonalakon, formákon és színeken. Közvetítésükkel egyik ember elindul a másik ember felé, és egyesül belső világával.

A szerelmes, amikor nézi a préselt virágot szerelmese levele sarkán végtelenül túlhalad ezen a néhány papírra erősített szirmon. Az ő tekintete is „messzebb megy”. Az érzékelhető jelenen át és annak segítségével a személyhez ér el: szerelméhez. Egyesül ezzel a szerelemmel.

A keresztény „látó”. Szembeállva az emberrel, a történelemmel és a világgal, „messzebbre” lát, mint a többi ember. Ahol ezek csak a lények, dolgok, események felszínét látják, ő végig felfogja azokat, „belső világukkal” együtt.

A keresztény azért lát mélyebbre, mert más a tekintete, „kettős a tekintete”, mintegy hatodik érzéke van. A hit adja ezt neki.

A keresztény az az igazi „új ember”, akit annyian akarnának kialakítani magukban, annyi hitetlen testvérünk is. Ezt „teremtette újjá” Krisztus. Jézus mondja Nikodémusnak: „Bizony, bizony mondom neked, aki nem *születik újjá*, nem látja meg az Isten országát” (Jn 3,3). – „Aki Krisztusban van, az új teremtmény” (2Kor 5,17).

Arról, aki barátját szereti, ezt mondják: „Szívében hordozza”: Krisztus minden embert szívében hordozott, *Benne*, hála a megváltásnak, meghaltak a szeretetlenségnek és a kizárólagosan csak emberi életnek. *Benne* feltámadtak: „Aki szavamat hallgatja, és hisz abban, aki engem küldött, annak örök élete van, és megmenekül az ítélettől: *a halálból átment az életbe*” (Jn 5,24).

A keresztény az, aki hívén Krisztusban, *Benne* „újjászületett” a *szeretetre* és „új életre”: isteni életre” – Tekintsétek magatokat olyanoknak, akik meghaltak a bűnnek, és Istennek élnek Jézus Krisztusban” (Róm 6,11). Valóban Isten gyermekévé lett. Úgy kell viselkednie, mint Isten gyermekének. Megvan rá a lehetősége. Ettől kezdve remélhet, mint ahogy remél a Fiú, szerethet, mint ahogy Ő szeret, *láthat, ahogy Ő lát*.

A kereszténynek része van Krisztus prófétaságából. Nem az a próféta, aki előre megmondja a jövőt, hanem a „látnok”; olyasvalaki, aki az eseményt Isten világosságában tudja olvasni. A próféta a nép közepette él. Testvéreinek életét éli, de felfedezi ennek mélységes jelentését, és meghirdeti azoknak, akik nem „látanak”. Krisztus a legtökéletesebb próféta, mert Ő *mindent* látott.

A modern világnak ma prófétai lelkülettel bíró keresztényekre van szüksége. Sok ilyen kell, aki nagyon világosan lát. Mert az emberek ma nem tudják már, miért élnek, és a keresztények sokszor inkább „használati utasításokat” nyújtottak nekik az élethez, semmint okokat soroltak volna fel, hogy miért éljenek. A Krisztusban „látók” fogják felfedezni maguk és testvéreik számára az élet mélységes értelmét. Ők mentik majd meg a történelmet!

Nem mind próféta, aki szeretne az lenni. Vannak manapság egyesek, akik prófétának mondják és hiszik magukat. Viszont szavukkal és magatartásukkal sajnos sokszor inkább csak azt hirdetik, amit *elgondolnak*, nem pedig azt, amit hittel *meglátnak*. Az igazi próféta az *egyházi közösségen belül marad, és elfogadja, hogy végigmenjen a halálon*: meghaljon önmagának: „ahogyan ő látja a dolgokat”, és magáévá tegye az Isten „látásmódját”. Hogy idáig eljussunk, sokat kell gyakorolnunk, és fájdalmas tisztuláson kell átmennünk.

Hogy Jézus Krisztust éljük, ahhoz előbb tanuljuk meg, hogy Őt lássuk az életben!

Meg kell tanulnunk látni. Életünknek „lelki” értéke mindenekelőtt tekintetünk élességétől függ: „látásmódunk kellő fokától”. Ez már a földön csodálatos módon kifejlődhet. Később az ember, ha hűséges, közvetlenül fogja Istent szemlélni, „úgy ahogy van”. „Szeretteim, mondja János apostol, *most Isten gyermekei vagyunk*, és amik leszünk, még nem jelent meg. Tudjuk,

hogy amikor megjelenik, hasonlók leszünk Istenhez, mert *látni fogjuk Őt úgy, ahogy van*” (1Jn 3,2). A földön többek között személyeken, vágyaikon, tevékenységükön, eseményeken át kell meglátnunk az élő Jézus Krisztust. És egész életünket így kell tekintenünk és megélnünk a hit világosságánál: „Amennyiben most testben élek, Isten Fiaának hitében élek, aki szeret engem” (Gal 2,20).

A keresztények közül Isten országának különleges munkatársai azok, akik megtanítanak rá, hogy „felülvizsgáljuk” és az új ember szemével nézzük életünket, szembesítjük azt az evangéliummal, és a munkacsoportban meghalljuk Jézus Krisztus szavát, amikor csendesen megszólal bennünk, és meghív, hogy testvéreink tevékeny szolgálatára kötelezzük el magunkat. Életünk felülvizsgálása – így hívják ezt a teljes eljárást, amelyet közösen végeznek. Lassanként sok-sok keresztény: laikus, pap és szerzetes fedezi fel azt a mérhetetlen és sokféle gazdagságot, amely ebben rejlik.

Életünk felülvizsgálását rosszul is értelmezhetjük és végezhetjük. Semmiképp ne próbáljuk egyszerű „technikává” alakítani, amellyel emberi helyzetünket és magatartásunkat elemezzük; ne változtassuk át emberi cselekvésünk hatékonyságáról folytatott vitává; ne tekintsük szellemi tornának, amelyen „darabokra szedünk” egy-egy eseményt. El kell ismernünk, hogy nem mindenki kerül el ezeket a zátonyokat. Sokszor kívülről figyelmeztetnek rájuk bennünket. Ragyogó szellemi bemutatkozást próbálunk tartani előttük, ők pedig csak mosolyognak rajta, vagy pedig heves ellenállást vált ki belőlük bonyolult módszerünk. Egyesek elintézhetik azzal, hogy ez a „francia” módszer csak a descartes-i gondolkodás elfajzása. Mint másutt, úgy itt is a technika megölheti a misztikát. Életünk felülvizsgálása mégis figyelemreméltó felfedezés, és jobban jellemzi századunkat, mintsem gondolnánk. Sokszor tanulnak belőle nem egy területen. Alkalmazható mint pedagógiai, lélektani, szociológiai módszer. A keresztény számára természetesen mindenekelőtt *vallási eljárás*. Akik közösen gyakorolják, gondosan óvakodjanak minden eltorzulástól. Mindig nehezebb életté változtatni egy vallási eljárás szellemét, mint annak formáját tiszteletben tartani és tökéletesíteni. De akik elcsüggedve abba hagynák e közösségi élet-felülvizsgálást, sokat veszítenének, mind saját lelkük elmélyítése, mind környezetük előtti hiteles tanúságtételük terén.

Magam részéről szeretném felhívni a figyelmet rá, hogy személyes életünk felülvizsgálása *lelki* gyakorlat. Sajnos a „lelki gyakorlat” szó értékét nagyon lecsökkentettük. Személyes életünk megváltoztatása legyen mindenkor keresztény életünk középpontjában – ez a meggyőződésem, amint erről már az Evangélium olvasásával kapcsolatban szóltam.

Ha nehéz hallgatni, hogy meghallgassuk a másikat, még nehezebb hallgatni, hogy meghalljuk Isten szavát, hangját. Pedig mindennap meg kellene állnunk, és miután gyorsan áttekintettük napunk egészét, ki kellene választanunk a nap egy mozzanatát, egy „eseményt”, és valamilyen formában feltennünk a *lényeges* kérdést: Mit mond nekem Jézus Krisztus ez esemény által? Mit vár tőlem ebben a helyzetben, ezekkel a személyekkel kapcsolatban, ebben a környezetben? Hogyan válaszoljak Neki?

Ne tudós gondolatoknak engedjük át magunkat, hanem nagyon egyszerű és hívő magatartásban csendesedjünk el: Jézus Krisztus titokzatosan itt van jelen. Hiszem, mert megmondta nekem: „Veletek leszek, maradok, az idők végezetéig”. Úgy vár, mint barátját: „Már nem hívlak szolgáknak, hanem barátaimnak”. Együtt vele akarom felfedezni és megvalósítani az Atya szeretetének tervét: „Az én eledelem az, hogy teljesítsem Atyám akaratát”.

Ne tartsunk illúziótól! A Szentlélek kísér és vezet mindennapi zárándokutunkon Jézus Krisztus felé. Kérjük ezt Tőle. Életünk felülvizsgálása során legyen fontosabb az ima és a szemlélődés, mint a helyzetek értelmi elemzése.

Ha az esemény mélyén hűségesek vagyunk Jézus Krisztus randevújához, lassanként *világosságot* ad nekünk és világosabban *látunk*. Mert Krisztus jóval kevésbé rejtőzik el, mint

gondoljuk, csak szemünk nem szokta meg, hogy lássa Őt érzékeink éjszakáján át. Jézus Krisztus megszólít, átalakít, és a fokozatos megtisztulás elszenvedése hitelesíti eljárásunkat.

Súlyosan tévednek azok, akik kívülről ítélik meg az életfelülvizsgálás gyakorlóit, és úgy gondolják, ezek könnyű utat választottak. A találkozás első varázsa után majd hamarosan észreveszik, hogy a legigényesebb követelmény a Jézus Krisztusnak való engedelmesség a mindennap eseményei során. Hogy eljussunk az egyesülésre, lassanként mondjunk le személyes terveinkről, és tegyük magunkévá az Atya tervét, mely Krisztusban valósul meg. Kezdetben a „szempontok” távolról sem egyeznek majd meg egymással. Csak miután meghaltunk önmagunknak virágozik ki a Feltámadás. De aki elfogadja, hogy így mindennap kockáztassa életét Krisztusban, bárminő legyen is ez élet, békében és örömben marad.

A gyakorlati élet emberei szívesen mondják: „Az élet alakít minket”. Megérik itt azt az igazságot, mely jóval mélyebb, mintsem képzelik. Jézus Krisztus alakít és alakít át *az életben és az élet által*, azzal, hogy belevon szeretete misztériumának konkrét, történelmi valóságába. Nekünk csak szabadon kell felelnünk az Úr naponkénti hívására. Személyes életünk felülvizsgálásának „gyakorlata” segíthet ebben. Segít arra, hogy egyre szorosabbra kössük lelki és evilági dolgaink csomóját. Megtanít arra, szeretettől átalakított szívünk egyetlen megmozdulásával éljük általában életünket és „keresztény életünket”, vagyis, hogy minden percben *teljesen jelen legyünk Jézus Krisztus számára és teljesen jelen legyünk az élet számára.*

Az embereknek ma többet kell imádkozniuk, mint tegnap

Ezért szerintünk nagy tévedés az, hogy Isten hallgat. Ő szól, de az ember legtöbbször nem válaszol neki. Pedig az embernek szüksége van arra, hogy imádkozzék, hiszen Isten alkotta, és Istenért van. Ha nincs kapcsolatban Vele, lassan megfullad, mint vízben kívül a hal. Lelkileg kifulladásra majd pótlékokat keres. Az ember, aki nem imádkozik, vagy már nem imádkozik – pedig ismeri Istent – keres vagy kitalál magán „túlvalókat”, ezeket teszi bálványává, istenné, isten-pótlékokká, hogy velük legyen kapcsolatban, velük folytasson párbeszédet. A legsúlyosabb, amikor önmagát teszi meg az ember bálványának: testét, érzelmeit, gondolatait. Akkor önmagával folytat párbeszédet. Bezárult. Ez a pokol.

Más tragédia is előfordul. Manapság sokan vannak, akik nehezen lépnek ki önmagukból és egyre nehezebben folytatnak párbeszédet másokkal, vagyis „*a másikkal*” s ez lassankint lelki megbetegedésükhöz vezet. Ma már számtalan olyan „lelki betegség” észlelhető, amelyek a pszichológusok tanúsága szerint mind az emberi kapcsolatok zavarára vagy hiányára vezethetők vissza. Ezen a ponton az ember már nem felelős, hiszen beteg. *Már nem ember.* Denaturált: ki van forgatva természetéből. Ez tragikus. Az ember maga van eltalálva. És ezért mindenki felelős. Mert olyan társadalmat építettünk, amely tengelyteleníti, kiegyensúlyozatlanná teszi tagjait; mert, megsértve a szeretetet, megzavartuk minden szinten a személyek közti kapcsolatokat: de még mélyebben azért, mert az *embert és életét nem kapcsoltuk eléggé vissza Istenhez.* Ezen a lényeges kapcsolaton kívül nem létesülhet igazi szeretetkapcsolat az emberek között és a társadalom, bármily igazságosak legyenek is „intézményei”, nem tudja kifejleszteni tagjait. Ha nem vigyázunk és elvágjuk *forrásától*, kizárítjuk az embert. Ez a lelki fejlődésben való elmaradottság nem a legkisebb közösségi bűne az emberiségnek, akkor, amikor az ember növekvő tudatossága és a világ fölötti hatalma egyre nagyobb lelki-szellemi fejlettséget igényelne. Ha nem imádkozunk, ha nem imádkozunk *többet*, mint az előttünk élt emberek, önmagunkat pusztítjuk el.

Hogyan imádkozunk ma?

Nem könnyű imádkozni. Amikor a modern ember imádkozik, zavarja az, hogy „ürességbe” beszél. Igaz, világfölöttisége védelmében az Istent, sokszor az életen kívülre és föléje, a

mennybe zártuk. Ahhoz, hogy Istenhez forduljanak, azt kívántuk az emberektől, hogy szakadjanak el a földtől, és az ég felé emeljék a szemüket. Megpróbálták. Sokan kimerültek. Abbahagyták, mert nem látják az Istent, akihez fordulnak, és nem hallják válaszát. Számukra csönd van és éjszaka.

Amikor „testetlenítettük” (dezinkarnáltuk) Istent, testetlenítettük az imát is. Úgy élünk, mintha Jézus Krisztus nem jött volna el. Igaz, így kell imádkoznunk: „Mi Atyánk, *ki vagy a mennyekben*”. De csak akkor, ha már találkoztunk Jézus Krisztussal. Hiszen ő nyilatkoztatja ki nekünk az Atyát és ő vezet Hozzá. Ő az, aki *megtanít Hozzá szólni*. Jézus Krisztuson kívül nem találjuk meg az utat Istenhez.

Istent „senki sem látta”, de Jézus Krisztust látták, érintették, hallották az emberek. Nyomukban találkozhatunk Vele, hallgathatjuk, válaszolhatunk Neki.

Velünk van az élő Jézus Krisztus. Beszél. Ő kezdi a beszélgetést. Az embernek válaszolnia kell. Imádkozni annyit jelent, hogy mindenekelőtt *válaszolunk* Istennek, aki az emberhez fordul *a ma élő Jézus Krisztusban*.

Isten szól hozzánk a Szentírásban és főként az Evangéliumban. Szól hozzánk az életben, eseményekben is. (Persze nem arról van szó, hogy félreismerjük Jézus Krisztus valóságos jelenlétét az Eucharisziában. De itt meg akarjuk értetni azokkal, akik panaszozzák Jézus hallgatását, hogy Ő *beszél* az Evangéliumban és az életben, és várjuk válaszunkat.) Amit pedig az Evangélium olvasásáról és személyes életünk felülvizsgálásáról mondtunk, abból könnyen érthető, mennyire úgy gondoljuk, hogy ez a két dolog határozza meg imánk kettős dimenzióját.

Van Franciaországnak egy vidéke, ahol, amikor két fiatal gyakrabban kezd találkozni, azt mondják róluk: „*Kezdenek már beszélgetni*.” A többi jön majd magától. A népi bölcsesség megint fején találta a szöveget. Az igazi szerelem kölcsönös megismeréssel kezdődik, ez pedig párbeszéd eredménye. Meg kell ismerkednünk a Názáreti Jézussal, és ezt úgy érzük el, hogy az Evangélium kapcsán beszélgetésbe elegyedünk vele.

Nem szükséges, hogy az imáról beszélve tüstént arra gondoljunk, hogy „*valamit kérünk Istentől*”. Keressük Isten tetszését, mint ahogy a világban összeköttetést, protekciót keresünk, hogy elérjük, amit kívánunk, hogy teljeseadjék a *mi* akaratunk.

A barátság önzetlen. Lényegében véve csere. Mindegyik „feltárja” magát barátjának, és a két barát így egyesül. És akkor semmit sem tudnak egymástól megtagadni. Az Evangéliumban Jézus megismerteti magát. Feltárja szíve mélyét. Ha imádkozunk, elsősorban válaszolunk Istennek, egészen egyszerűen és keresetlenül. Beszélgetünk Vele, magyarázatát kérjük, hogy megvilágosítson, csodáljuk, hálát adunk. De azt is jelenti az ima, hogy megismerhetjük magunkat, feltárjuk életünket, szembesítjük az Övével.

Ha a barátok már nem beszélgetnek, barátságuk hanyatlak és elhal. A legsúlyosabb, ha egyikük, aki továbbra is hűséges, továbbra is szól barátjához, de már nem kap választ. Közöny vagy szakítás: „*Már nem szólok hozzá*”. Feltettük már a kérdést más formában: Nincs-e sok ember, aki magát kereszténynek mondja, és már nem „beszél” a Názáreti Jézushoz, aki pedig továbbra is szól hozzá az Evangéliumban? Ez tragikus értelmetlenség és végzetes tévedés, mert akinek Isten a barátja, ne engedje elhalni barátságát.

Jézus Krisztus az események révén is szól hozzánk. Mondtuk, hogy az ember – ha külön hivatása nincsen – általában az *életben* találkozik Krisztussal. Az imádság másik távlata ezért Jézus Krisztussal az életben folytatott párbeszéd. Remélem, hogy sikerült megértetnem, hogy Jézus Krisztus nem csupán érdeklődik minden pillanatban életünk iránt, de annak résztvevője is. Mindent fel kell vennie szeretetébe, és csak abban a mértékben teheti, amennyire *jelen vagyunk* az ő számára, és amennyiben *beleegyezőnk*. Jézus Krisztus csak akkor fogadja el életünket, ha mi adjuk Neki. Ebből kiindulva kell állandó párbeszédben lennünk Krisztussal. Egyrészt azért, hogy tőle kérjük, igazítsa helyre, tisztítsa meg életünket, másrészt, hogy felajánljuk Neki, hogy azt teljesen magáévá tegye, és velünk együtt élje. Egész életünk *imádság* legyen. Hogy azzá váljék, egészen fel kell ajánlanunk. Egyben hűségesen ott kell lennünk Jézus Krisztus

randevúján bizonyos sajátos pillanatokban is. Alkalmat ad erre a személyes életfelülvizsgálás gyakorlata. Kiindulva a kiválasztott eseményből, melyet hittel nézünk, a Szentlélek vezetésével, beszélgetést kezdetünk Jézus Krisztussal.

A jóbarátok igénye, hogy megálljanak beszélgetni. Meg kell állni a Jézus Krisztussal való beszélgetésre is. Ezzel meghozzuk a nehezünkre eső áldozatot, hogy időnkéből ajánlunk fel egy keveset Neki.

De nagyon hamar megjelennek a legnagyobb nehézségek. Azt mondták nekünk, hogy Isten meghallásához csöndben kell lenni. Pedig csöndben lenni a modern embernek sokszor lélektani lehetetlenség. Aki ma megáll, hogy imádkozzék, azt tüstént ellepik a mindennapi gondok, vágyak, kudarcok, gondolatok és álmok „lármája”. Ne csüggedjünk, hanem örüljünk, mert *ezen a nehézségeken* át Jézus Krisztus tanít meg arra, hogy milyen legyen aznap az imádságunk.

Hadd emlékeztessenek itt „Itt vagyok, Uram!” című imakönyvem csodálatos és váratlan sikerére, mely az egész világon elterjedt több mint másfélmillió példányszámban, – nem azért, hogy dicsekedjek, ami ostobaság lenne, hanem, hogy kielemezzem ennek mélységes jelentőségét. Hiszen ez igen egyszerű imák gyűjteménye, melyek *az életből indulnak* ki: mégis határozottan igényt elégített ki számos kereszténynél. Ezek úgy akarnak megjelenni Isten előtt, hogy nemcsak nem feledkeznek meg életükről, hanem azt teljesen *beépítik* imájukba. A levelek százai erősítik meg, hogy kapcsolat feszül lényeges vágyuk és a kapott tanítások s tanácsok között: „Feledkezzék meg minden gondjáról, – tanácsolták régen – üresítse ki önmagát”. Azt kívánták tőlük, feledjék testüket, körülményeiket, emberi hivatásukat, és viselkedjenek úgy, mintha angyalok lennének. Sokan oly figyelmesek voltak, hogy bevallották nekem: „Felszabadultunk”.

Miért kellene az imádkozó embernek kívül hagynia az életet szíve ajtaján? A bennünk lévő lárma, amikor Isten előtt megállni próbálunk, *az élet betódulása* tudatterünkbe. Amikor imádkozunk, még a legváratlanabbul ránk támadó gondolatok sem „elszórakozások”, amelyek elragadnak Istentől, hanem felszólítások, hogy egész életünket helyezzük Istenbe és Istent életünkbe. Az ima soha se legyen „menedék” az élet elől.

Ellenkezőleg, imájában minden keresztény az egész világ követe, különösen környezetéé és azon emberi csoportoknak, amelyekbe szervesen beletartozik. Kezében az élet csodálatos dossziéja, az övé és testvéreié, Istennek tárhatja fel, aki audiencián fogadja. Nem „elüzni kell a szórakozottságokat”, hanem befogadni az életet és átadni Istennek. Ami legjobban foglalkoztat, az a legfontosabb *nekünk*. Ezt egész sajátosan az Atya kezébe kell tennünk Urunk Jézus Krisztus által: akár azért, hogy Tőle bocsánatot kérjünk, akár, hogy hálát adjunk, akár, hogy segítségét kérjük, és *minden esetben*, hogy ez a személy, esemény, életrészlet ne forduljon el céljától, hanem tökéletesen kibontakozzék Jézus Krisztusban az Atya kívánsága szerint.

Ne gondoljuk, hogy ez hűtlenség, hogy az ima könnyűvé tételének kísértése. Az ima soha nem lesz könnyű, mert mindig arra való törekvés, hogy lemondjunk magunkról Isten előtt. De ahelyett, hogy örökösén azért küzdenénk, hogy „lefojtsunk”, *azért kell küzdenünk, hogy állandóan „felajánljunk”*.

Az a keresztény, aki hűséges ebben az imában, nem szabadul meg az élet terhelő gondjától, mert az bukás, kudarc lenne, de lassanként számtalan gondja egyesül egy nyaládba, mely egyre önkéntelenebbül keres irányt Isten felé Jézus Krisztusban. Az imádkozó ember nem valami látszólagos ürességbe jut el, valamiféle „rögeszméhez”: „Próbálom gondolatomat Istenre *rögzíteni*”, – ez veszélyes lelki gimnasztika gyümölcse volna. (Emberi igyekezettel úgysem tudjuk Istent „rögzíteni”. Isten „fogyul ejtethet” úgy, hogy egyesíti minden erőnket és megtisztítja tekintetünket.)

Lecsillapodott tudatunkban az élet viharos, féktelen felvonulását felváltja az életből alakult körmenet: emberek, akikkel találkozunk, környezetünk, a világ. Hosszú zarándoklat Isten felé

Jézus Krisztushoz, akinek, a szabad ember szerető közreműködésével „*mindent egybe kell gyűjtenie Magában, mint főben, ami a mennyben és a földön van*”.

Később, de csak később, hosszú és kitartó hűség után, – különben csak állomásokon való veszélyes keresztülrohanás volna az egész, – egyes keresztények úgy jelenhetnek meg Isten előtt, hogy mélységes belső csönddel gazdagodtak. Ez már nem lefojtás gyümölcse, vagy az élet cserbenhagyása, menekülés, hanem annak jutalma, hogy *megszokták, hogy mindent átadjanak Krisztusnak, hogy mindent Benne éljenek meg*, amint életük hozza magával. Akkor, mint a szerelmesek, akik, miután napközben mindent megosztottak és intenzív közösségben éltek, estére csöndben, szótlantul, gyöngéd ölekezésben tudnak megmaradni, ők is, semmit el nem felejtve az életből, de *mindent hordozva és mindent átadva*, tudják csendben átadni *önmagukat*.

A szemlélődés mindenki számára lehetséges

A szemlélődés, csakúgy mint az ima, nincs fenntartva keresztények meghatározott kategóriájának, a lelkiélet arisztokratáinak. Mindenki számára hozzáférhető. Aki hitelesen szeret, az tud szemlélődni.

Hogy a minőségi szeretet ki tudja fejezni magát, fejlődése során kialakítja a megfelelő gesztusokat és szavakat. Amikor elég az egyszerű tekintet, ez a szemlélődés. Istent szemlélni: Őt nézni és szeretni. Ez a nagyon egyszerű magatartás már eredmény. Ha túl hamar próbálkozunk a csönddel, az kockázatos, mert megszakíthatja a párbeszédet, és még nem a szeretet teljessége, melyet gesztus és szó már nem foglalhat magában.

Igaz, hogy Isten egyes keresztényeket külön felszólíthat arra, hogy részlegesen vagy teljesen vonuljanak vissza a világból, és adják át magukat a szemlélődésnek. Ezek hivatását csak nehezen értik a modern világ emberei, minthogy a hatékonyság szintjén gondolkoznak, míg a szeretet szintje az ingyenesség, önzetlenség. Így, vannak esték, amikor a férj felesége *jelenlétét* kívánja meg: „Hagyd a munkát! Gyere, ülj le mellém!” Azt akarja, hogy egész a közelében, *érte dologtalan* maradjon, mert a szeretet lényege nem az, hogy mit csinál a másikért, hanem hogy *ott van a másikért*. Így vannak életek, melyek csak hosszú „jelenlét” próbálnak lenni Isten előtt egész lényük összeszedettségében. Ez a szeretet csúcsa.

A szemlélődő tekintet a „szív” tekintete, melyet a hit világít meg. Keresztsége által *minden keresztény* képessé vált Isten szemléletére és arra, hogy *felfedezze jelenlétét az életben túl az* érzékelhető jelenségeken. Mondottuk, a keresztény „látnok”. Gyakorolnia kell ezt a képességét, és törekednie a szeretet e tökéletessége felé. Ez minden keresztény kötelessége és abszolút szükségyszerűség a modern világban. Minél jobban fejlődik, annál inkább szüksége van arra, hogy legyenek *benne* szemlélődők. Minél inkább technicizálódik az ember, annál inkább imádkozó emberré kell válnia. Minél inkább átmegy a teremtett világ az Isten kezéből az ember kezébe, annál nehezebb lesz elismerni a „belső túlvilágot” a teremtésben.

Amikor a városban járok, néha azt gondolom, nincs olyan hely, ahol az ember ne alakította volna át a természetet, amint azt Isten neki megparancsolta. Már nem látom a földet, mindenütt aszfalt takarja. Néhány fa van csak, mely ellenáll, de igen soványak, és alázatosságra ítétek az épületekkel szemben, melyek magasabbak és elnyomják őket. És ha felemelem szememet, csak darabkáját látom az égnek. De látom a 20. század városát, merész építészeti vonalakban, látom az emberektől nyüzsgő utcákat és a kocsikat, amint sorban haladnak, áradnak, kaptár-háztömbök között, melyekben egész nép tevékenykedik. Látom a gyárakat, és sejtem a munkásokat, akik megragadják az anyagot, megdolgozzák, átalakítják, felszabadítják sűrűségéből, homályából, beléje árasztják a szellemet. Látom a világot, amely épül. Látom az embert, aki építi és szervezi. Nem látom Istent.

Igaz, úgy látszik, mintha visszavonult volna a Teremtő. Visszahúzódik fiai elől, akik felnöttek. Átengedi a kezdeményezést, a felelősséget, az építés gondját. Vannak keresztények, akik csodálkoznak ezen. Szerintük Isten téved, amikor megbízik az emberben.

A szekularizáció jelensége nem tagadható tény. Mégse gondolkozhatunk erről csak mint szociológus, hanem mint hívő is. Elmélkedvén az ember teremtő hatalmáról, felfedeztük abban Isten teremtménye iránti szeretetének egyik legszebb bizonyítékát. Az Atya akarta, hogy az ember birtokába vegye a világegyetemet. Amikor ezt eléri az ember, amikor kezdi megélni „a mulandónak ezt az autonómiáját”, melyet először igen nehezen tudott elképzelni, ne kezdjük vitatni az Atya kívánságának e valósulását, de ne is torzítsuk el. Mert könnyen összekeverjük az „*autonómiát*”, a mulandó és a szellemi autonómiáját, a „*szétválással*”. Ebben a könyvben próbáltuk megmutatni, hogy a szellemi, lelki nem idegen a mulandótól, hogy nem „mellette” van, hanem „belsejében”, különbözik tőle, de elválaszthatatlanul hozzá van kötve Isten akaratából és a megtestesült és megváltó Krisztus közvetítésével.

A múlt sok „jele” alkalmatlanná vált az élő Isten jelenlétének kinyilatkoztatására ebben a szekularizált világban. Új jeleket kell találni, hogy majd korunk embere el tudja olvasni. Szüksége van rá. A legigazibb és leghatékonyabb jel az elkötelezett keresztény, aki befolyással van a világ építésébe, de *hiteles szemlélődés* táplálja *az élet közepette*. Ő az *élő jel*, aki kinyilatkoztatja Jézus Krisztus misztériumát.

KRISZTUS ÉLI!

Krisztus misztériuma tehát így öleli át az ember, az emberiség, a világegyetem egész életét; tegnap, ma, holnap. Ez a teremtés, megtestesülés, megváltás, feltámadás misztériuma, és senki és semmi nem mentes a szeretet e páratlan történelmétől.

Aki keresztény, az nem pusztán hisz Jézus Krisztusban, hanem Krisztushoz, és pedig a teljes Krisztushoz tartozik, *Krisztushoz, aki ma éli szeretete misztériumát*. Tudatosan lép ebbe a misztériumba, személyesen és közösségileg kötelezi el magát, mint Isten népe a teremtés, megtestesülés, megváltás és feltámadás nagy kalandjában, amely az Atya tervének valósítása. Ennyit jelent, hogy tudatosan dolgozunk az ember, az egész emberiség, a világegyetem *valódi sikerén*.

Magunkat így elkötelezni annyi, mint hogy saját életünkben, a minket körülvevő emberekkel, és pedig természetes emberi kapcsolataink közepette bekapcsolódunk a társadalmi életbe, az emberi struktúrákba, az eseményekbe – végső fokon a történelembé. Annyi, mint „bensőleg” bekapcsolódni, hogy életünket és annak csodálatos túlvilági folytatását a végsőig teljes valóságában átéljük.

Hogy elkötelezzük magunkat, *szeretnünk kell a világot*. Csak az menthet meg, aki szeret, és szenvedélyesen szeret. Isten „úgy szerette a világot, hogy elküldte Fiát...” Szerető tekintet a forrása Jézus Krisztus megváltó megtestesülésének. Szerető tekintet lesz a keresztények elkötelezettségének forrása. Úgy kell nézniük ma az embert, az életet, a történelmet, a világegyetemet, amint az Atya nézi.

Aki szenvedélyesen szereti a világot, az *elfogadja olyannak, amilyen ma*, gazdagságával és gyöngeségeivel. Az nem reszket előtte, nem sajnálkozik, nem sóhajtozik, hanem bíz benne. Még, ha úgy látjuk is, hogy sok okunk van félelemre, aggodalomra, nem ezeknél kell megállnunk, nem ezekre irányítani tekintetünket. Nem gyújthatunk tüzet, ha csak a hamut mozgatjuk, hanem ha felszabadítjuk a kevés piros parazsat, ha azt tápláljuk. Ebből a kis izzó részecskéből tűzvész támadhat.

A tűz ott ég a világ szívében. Az *élet* jelen van. *Már nem halhat meg*. Ez a *Feltámadottból* áradó élet. Sok ember hisz Istenben, sokkal kevesebb hisz Krisztusban, sajnós még sokkal kevesebb hisz a *ma élő Krisztusban*. Hogy elkötelezzük magunkat, szeretnünk kell a világot, de hinnünk kell Jézus Krisztusban is, *aki jelen van a világban*.

Korunk keresztényeinek ilyen hívő látása elengedhetetlen. Csak ez érteti meg velük, amit megmagyarázni próbáltunk, hogy nincs életünkben kétféle idő. Olyan, amelyben emberileg élnek emberi életet, és amely csak közvetve tartozik Istenre, és olyan, ahol térden állva felajánlják az Atyának munkát, pihenést, küzdelmet, bánatot és örömet. Ellenkezőleg, megértik, hogy ha különbözők is a mulandó és lelki síkok, mégis *találkoznak Jézus Krisztusban*, és újra egyesülniök kell a keresztények szellemében, szívében, kezében.

Ez a központra tekintő hívő látás menti meg a mai embert, ad értelmet életének, küzdelmeinek, az emberiség fájdalmas felemelkedésének. Véglegesen megszabadítja attól a szorongástól, hogy semmiért harcol, szenved, vagy hogy illúzió a boldogsága. Mert vagy nincs semmi értelme életünknek, sehová sem tart és értelmetlen a maga egészében és minden pillanatában, vagy pedig pótolhatatlan mozzanata a szeretet nagy kalandjának, amely Krisztus misztériuma. Akkor viszont szent, és minden pillanatában ott az örökkévalóság súlya.

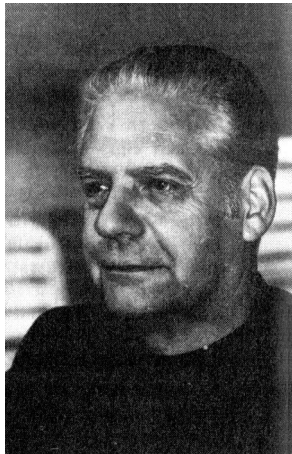
Végül is ez a hiteles hívő látás, és az abból folyó elkötelezettség viszi sikerre a modern világot. Mert a keresztény többé nem marad a világtól távol. Nem engedi már, hogy nélküle épüljön, alakuljon. Jelen lesz, és ott találkozik a Nagy Jelenvalóval, Vele és Benne éli az élet nehéz, de lelkesítő kalandját, *az egész életét, melynek keresztény*, vagyis krisztusi életnek kell lennie. És az ember, az élet, a világ sikerre jut, mert mindennap áthatja Jézus Krisztus

győzelmes szeretete. Krisztus mindennap magáévá teszi, magába gyűjti, és felajánlja az Atyának. Már ma átalakul és holnap feltámad.

HISZEK BENNED,
Ó NAGY, ÉLŐ JÉZUS KRISZTUS!

Michel Quoist

Szerzőnk 1921-ben, a franciaországi Le Havre-ban született. Apját korán elveszítvén, 13 éves korában dolgozni kezd. 18 éves korában belép a papnevelő intézetbe, folytatja középiskolai tanulmányait, majd a főiskolán bölcseletet és hittudományt tanul; 1947-ben szentelik pappá. További tanulmányok a párizsi Institut Catholique-on, szociológiából doktorál.

Mint káplán kezdi lelkipásztori működését Le Havre-ban, majd az egyházmegyei Actio Catholica ifjúsági főlelkésze. Ezzel párhuzamosan írói tevékenységet folytat. Majd főtitkára lesz a francia Püspöki Kar bizottságának, amely a dél-amerikai papi utánpótlás ügyét gondozza, sőt Riobe orleans-i püspökkel Franciaországot képviseli az ezzel foglalkozó szentszéki bizottságban (COGECAL: Conseil Général de la Commission Pontificale pour l'Amérique Latine).

Az Actio Catholica keretében az ifjúsági lelkipásztori munkát vezető többéves tevékenysége után kérésére „hogyan folytathasson olyan lelkipásztori munkát, mint paptestvéreinek többsége”, főpásztor ez alól felmenti, és Le Havre egy fontos plébániáját bízta reá, majd utána egy nagyobbat.

Hatévi plébánosi működése után, 1976 szeptemberében püspöke újra felelős vezető megbízatást ad neki: rábízta az egyházmegyei papi és szerzetesi hivatásainak gondozását; ezzel kapcsolatban rendszeresen vezet egyházmegyéjében, valamint Franciaország egyéb részeiben, sőt külföldön is, papi lelkigyakorlatokat, és tart előadásokat, konferenciabeszédeket. Újabban a francia televízió közvetíti sorozatos homíliáit.

Írói munkássága. M. Quoist érdeklődése eleinte a szociológia felé irányult. Ez irányú művei közül kiemelendő:

La ville et l'homme (A város és az ember) Díjnyertes doktori értekezés (1954) Editions Ouvrières.

L'Enquête urbaine (Városi vizsgálódás) A város és városnegyed analízise L.J. Lebrét, R. Bride és munkaközösségük közreműködésével) Editions Presses Universitaires.

Ezt követik vallási és valláspedagógiai művei (mind az Editions Ouvrières kiadásában):

Prières (magyar kiadása: „Itt vagyok, Uram!”)

Réussir (magyar kiadása: „Így élni jó”)

Aimer, ou Journal de Danny (Szeretni, avagy Dani naplója).

Domer, ou Journal d'Anne-Marie (Adni, avagy Anna-Mária naplója). Mindkettő fiktív naplóként kitűnő pedagógiával megírt mű.

Le Christ est vivant (jelen műve)

Jesus Christ m'a donne rendez-vous (Jézus Krisztus találkát ad nekem) Németül Styriánál:
Rendez-vous mit Jesus.
L'Evangile a la télévision (Evangélium a televízión keresztül)

Az itt felsorolt önálló művei mellett szerkesztője a „VISAGES DU CHRIST” (Krisztusi arcok) c. tanúságtételeket tartalmazó sorozatnak – szintén az Ed. Ouvrières kiadásában. M. Quoist célja, hogy a nagy szentek példája helyett, ma, közöttünk élő igazi keresztények példáján mutassa be, mint igyekeznek hétköznapi életükben Krisztust követni. Nem életrajzokat nyújt, hanem az érdekelteknek – sokszor közlésre nem is szánt –leveleit, naplóit s egyéb feljegyzéseit közli, ahol szükséges megfelelő kommentárokkal. Eddig 13 mű jelent meg; 2 előkészületben):

La fille de Saxo-Bar (Fiatal munkáslány naplója)

Madame savait vivre (Tevékeny hívő asszony naplója)

L'esclave était fille de roi (Elkötelezett munkáslány naplója)

El Padre (Dél-amerikai francia pap levelei)

Lettres d'amour (Egy jegyespár levelezése, M. Quoist közbeiktatott értékes lélektani magyarázataival).

J'offrirai d'avoir gueule (Egy 17 éves korában meghalt munkásifjú feljegyzései)

Mes amis les mauvais garçons (Egy börtönlátogató szociális segítő naplója)

Au-dela de la drogue (Egy kábítószerből kigyógyult nő naplója)

Lumière sur l'échafaud (Egy halálraítélt naplója)

Face au cancer (Rákbeteg pap naplója halála küszöbéig)

Des fous de Dieu aujourd'hui (Mai papok, szerzetesek tanúságtételei)

Contre vents et mareas (Bárban felszolgáló lány naplója)

Le truand (Börtönapló a múltból)

M. Quoist a legolvasottabb pap-írók közé tartozik. Három, magyarul is megjelent könyvének példányszáma:

„Így élni jó”	23 nyelven	1.490.000
„Itt vagyok, Uram!”	26 nyelven	2.010.000
„Krisztus él!” (másfél évtizeddel későbbi mű)	17 nyelven	415.000

Francia kiadója így jellemzi szerzőnket: Egyrészt jónévű szociológus, akinek Rouen-nel kapcsolatos szociológiai vizsgálata módszerei szempontból hazáján kívül is elismerést talált. Másrészt – és mi bizvást hozzátehetjük: főként – apostol, aki a társadalom minden rétegéből és különböző nemzetek köréből fiatal és idősebb emberek ezreivel tart kapcsolatot. Számos írásával fő célja, hogy kortársaival megismertesse Jézus Krisztust, felfedve előttük: találkozhatnak Krisztussal – bármilyen is legyen életformájuk, és anélkül, hogy kibújnának evilági felelősségvállalásuk alól, sőt, épp ellenkezőleg eközben – és Vele elkötelezhetik magukat, hogy az igazságosság és béke világát építsék.

Mi hálás köszönetünkkel adózunk megértő, apostoli készségéért, amellyel írásait rendelkezésünkre bocsátja és imánkba foglaljuk életét és áldásos papi és írói munkásságát, ezt kérve olvasóinktól is.